

MATIU

Bingi Dook Mata Yo Matiu Iwode I

Di Sasa Ke Yesu
(Luka 3:23-38)

- 1** ¹ Nga be tapiti rara ke Yesu Kirisi nga, ngan Yesu tani, in sasa ke Dawiti, inbe Dawiti in sasa ke Apram.
- ² Ngan rara tani in be tapiti le ipa ye Apram a ise nga, ngan nen. Apram ikere ngan le natunu la Esaka i.
Inbe Esaka in Yakop tamana.
Inbe Yakop in Yuda iye di toonoo le taini tamadi.
- ³ Inbe Yuda tani in Peres iye Sarra yo tinadi Tamar nga, ngan tamadi.
Inbe Peres in Esron tamana.
Inbe Esron in Ram tamana. ⁴ Inbe Ram in Aminadap tamana.
Inbe Aminadap in Nason tamana.
Inbe Nason in Salmon tamana. ⁵ Inbe Salmon tani, in Boas yo tinana Reap i, in tamana.
Inbe Boas in Obet yo tinana Rutu i, in tamana.
Inbe Obet in Yesi tamana.
- ⁶ Inbe Yesi in Dawiti yo iyei tool kuto mai pang tana kidi Isrel le imot i, in tamana.
Inbe Dawiti tani in Solomon tamana. Ngan Solomon tinana in muku ngan Uria rimana.
- ⁷ Inbe Solomon in Reoboam tamana.
Inbe Reoboam in Abia tamana.
Inbe Abia in Asa tamana. ⁸ Inbe Asa in Yeosapet tamana.
Inbe Yeosapet in Yeoram tamana.
Inbe Yeoram in Usia tamana.
- ⁹ Inbe Usia in Yotam tamana.

- Inbe Yotam in As tamana.
 Inbe As in Isikia tamana.
¹⁰ Inbe Isikia in Manase tamana.
 Inbe Manase in Amon tamana.
 Inbe Amon in Yosaia tamana.
¹¹ Inbe Yosaia in Yekonia^a iye di taini tamadi. Ngan ye kene tani in di Babilon tikap di Yuda tina a la titar di ye tana yo kidi i.
¹² Inbe ye kene yo di Babilon tikap di Yuda tina a la titar di ye tana kidi nga, motong la Yekonia tani in iyei Seltiel tamana nga.
 Inbe Seltiel in Serubabel tamana.
¹³ Inbe Serubabel in Abiut tamana.
 Inbe Abiut in Eliakim tamana.
 Inbe Eliakim in Asor tamana.
¹⁴ Inbe Asor in Sadok tamana.
 Inbe Sadok in Akim tamana.
 Inbe Akim in Iliut tamana.
¹⁵ Inbe Iliut in Iliesa tamana.
 Inbe Iliesa in Matan tamana.
 Inbe Matan in Yakop tamana.
¹⁶ Inbe Yakop in Yosep tamana. Ngan Yosep tani in iyooloo Madia yo ipasuiu Yesu a tiweta ye Kirisi, tool tani yo Maro ipootoo be si ikap di tooltool ki a ipamulu di ye so dook tiap yo be igarung di i.
¹⁷ Le rara tani in be tapiti a ipa ye Apram le ise ye Dawiti nga, ngan pudi sangaul be balana pai. Lo ngan be imadit ye Dawiti le ise ye kene yo di Babilon tikap di Yuda la titar di ye tana kidi nga, ngan di rara tina ngan pudi sangaul be balana pai. Lo ngan be imadit mulu ye kene yo tiyepe Babilon ye in le ise ye lal yo Kirisi pombe in nga, ngan di rara tina ngan pudi sangaul be balana pai lapau.

Madia Ipasuiu Yesu

(Luka 2:1-7)

¹⁸ Gasanga ke Yesu Kirisi yo tinana ipasuiu i, in ipa nen. Tinana yo Madia in titarkala pang Yosep be iyooloo, bong yaru tigaua tiao, inbe tikamata Madia tani in kapono ye kase yo Maro Amunu Silene ikauu panga i. ¹⁹ Ngan nintooroo yo Yosep i, in tool noonoonoo, le lono be iwetewete Madia la mallangana a ipammoo la di tooltool le imot matadi tiap. Bong lon kaua urata be ole ipas le isukraii mos leu le ikino sollono.

²⁰ Bong tina yo lon kaua urata nen nga, le mooloo tiap inbe bangabangana ke Tool Mai atu isi pombe pang ye, ye mianga ki a iwete panga. Iyei ne, “Yosep, ong in Dawiti natunu. Kin kutattadai a lom kap

^a 1:11 Ye rau kapala ngan tiwete ene ye Yeoiaikin.

gogo dada belebele leu ye yo be kouo Madia a kuyooloo, ngan be, yesoo kase yo kapono ye i, in Maro Amunu Silene la ikauu panga i. ²¹Le ole ipasuiu natunu tamoto, lo ngan be kusu ene ye Yesu,^b yesoo ya la be ole ipamulu di tooltool ki ye noonoo kidi yo be igarung di i.”

²²Ngan so le imot yo pombe nga, ngan iyeie betanga ke Tool Mai yo muku ngan iweta pang Maro koonoo a iweta in le kanono pombe moolmool. ²³Ngan betanga tani in nen, “Garup atu yo iye tamoto sa tipa pitiao i, in ole kapono a ipasuiu natunu tamoto, lo ngan be tisua ye Imanuel.”^c Ngan betanga tani yo Imanuel i, in punu ben, “Maro iyepe yidi.”

²⁴Yosep imi nen, le kene yo imadit ye in nga, ngan le iyei ben tina yo bangabangana ke Tool Mai iwete panga nga. Le ila la ikaua Madia tani a iyooloo, a iyei rimana. ²⁵Bong kene yo iyooloo ye in nga, ngan le yaru tipa le tiken touo pitia le lo Madia ipasuiu natunu tamoto tani. Motong la Yosep isua ye Yesu nga.

Di Tooltool Yo Lodi Kaua Urata Ye Di Kanpitiki Nga, Ngan Tila Tikamata Yesu

2 ¹Ye kene yo Madia ipasuiu Yesu ye malala mai tiap Betlem ye tana mai ke Yudia ye in nga, ngan Erot iyei tool kuto mai pang tana mai yo Yudia i. Inbe ye kene tani in di tooltool ke be tikatmata kanpitiki ngan lodi kaua urata ye nga, ngan pattu ke ni yo ke ipa ye a ise i, ngan tilo pang Yerusalem ²lo tipa a titortor di tooltool nen. Tiyei ne, “Ai, kase mai tiap yo tinana ipasuiu a be iyei tool kuto mai pang di Yuda i, in iyepe ngai? Am nga amkamata kanpitiki iyei ben tarkilanga ki ye ni yo ke ipa ye a ise i, ngan nanga la amse be se amsung panga nga.”

³Tiwete betanga nen, le di tooltool pattu la tillaikoo pang Erot yo tool kuto mai i, in a ilongo, ngan le lon gurrungu le dook tiap yege. Inbe di tooltool ke Yerusalem yo tilongo betanga tani nga, ngan di le imot lodi gurrungu ye lapau. ⁴Ngan tina Erot ilongo betanga nen, le nga ikiu di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di pannoongoo ke ger ke Maro, ngan man tigaua. Motong la itor di nen, “Ai, ni yo Kirisi tinana ipasuiu ye i, in ngai?” ⁵Ngan tiraua betanga ki nen, “Ole tinana ipasuiu Betlem ye tana mai ke Yudia, yesoo muku ngan Maro koonoo iwodo betanga nen ilo ye rau ngan iwete nen,

⁶‘Ang di tooltool ke Betlem yo kayepe ye tana mai kidi Yuda nga, ngan malala kiang o ke be ipa mur mata ye di malala kapala yo edi maimai pang tana mai kidi Yuda, ngan tiap,

^b 1:21 Yesu ene in ye Ibru koodi ngan tiweta ye Yesua. Inbe betanga tani in punu nen, tool mai yo be ikap di tooltool a ipamulu di ye so dook tiap yo be igarung di i.

^c 1:23 Esai 7:14

yesoo tool yo be matan kala di tooltool kiau ke Isrel i,
in ole pombe ye malala kiang.’ ”^d

⁷Tiwete pang Erot nen, motong la ikiu di tooltool yo ke be tikamata kanpitiki ngan lodi kaua urata ye nga, ngan sollono be man iye di leu tigaua, inbe itor panin di ye soo lal moolmool yo kanpitiki pombe ye i. ⁸Itor panin di a imot, motong la iwanga di be tila pang Betlem nga. Inbe iwete pang di nen, “Kala ngan kasere kase in dook le le kapuske. Le be kapuske nga, ngan palbe leu be man kawete pau a nen ngan au lapau la akamata, a asung panga.”

⁹Ngan di tooltool yo lodi kaua urata ye di kanpitiki nga, ngan tilongo betanga ke Erot a imot, motong la tiyege sila iyepe, inbe tipa mulu. Ngan le tikamata kanpitiki tani yo tikamata muku i, inbe titoo titoo le la tukbe ke ete le iken ye ni tani yo kase iyepe ye i. ¹⁰Ye kene tani, in di tooltool tina ngan tikamata kanpitiki tani yo la tukbe nga, le lodi ponana mai san. ¹¹Motong la tilo rumu lono a lo tikamata kase tani iye tinana Madia, motong tigun turudi le du damodi toko tana, inbe tisung panga. Motong la tipolo lulu kidi a tikap so dook mata panga; so ben pat dook mata yo ene gol i, inbe so dook mata san yo tarungu lo ye ei ngan kutana ikini dook mata i, inbe so ke saliningi kini ki dook mata san yo tiwete ene ye mir i. ¹²Le nga tiyepe a nga tiken, ngan timi be Maro iwete pang di nen, be timulu a tila pang ye Erot be. Ngan la le titoo dada san a timulu a tidu pang ni kidi nga.

Yosep Iye Madia Tikoo Pang Isip

¹³Di tooltool tina ngan timulu a tidu, motong la bong a Yosep iken, ngan ikamata bangabangana ke Tool Mai ye mianga ki. Ngan bangabangana tani in iwete panga nen, “Yosep, kumadit a kouo kase in iye tinana a kakoo a kala pang tana mai Isip la kayepe nango le lo awete pong mulu ngan, yesoo Erot ni ngo ikapye be isere kase i le ipuske nga, ngan ole iraumate a imata.”

¹⁴Yosep tani in imi nen, le nga imadit tina le ikaua Madia iye natunu bong a tikoo pang Isip, ¹⁵a la tiyepe tiyepe le lo Erot tani in imata. Ngan nen le betanga yo Maro koonoo iwete nga, ngan kanono pombe moolmool. Muku ngan Maro koonoo tani in iwete nen, “Natuk tamoto iyepe Isip, le akiuu ngan la le iyege Isip a iman nga.”^e

¹⁶Erot itar tinini ngan tool sa mala be pombe pang ye a iwete panga tiap. Le nga lon tar nen, be di tooltool tina yo ke be lodi kaua urata ye kanpitiki nga, ngan o tillungu, le katen malmal dook tiap. Motong la iman tina le iwanga di tooltool ki ke patokongo be la tiraumatamata di kakase tamoto ke Betlem inbe di kakase tamoto kapala yo tiyepe potai

^d 2:6 Mika 5:2 ^e 2:15 Osea 11:1

pang Betlem yo rai kidi ru inbe isi pang lopo nga, ngan le imot. Yesoo, lal yo Yesu tinana ipasuii ye i, in ikauu ye di tooltool yo lodi kaua urata ye kanpitiki, ngan oo. ¹⁷Ngan nen le betanga yo Maro koonoo Yedimia iweta i, in kanono pombe moolmool. ¹⁸Yedimia tani in iwete nen,

“Tilongo tool atu itang meneng malala Rama ni, ngan itang le itang katkat dook tiap yege.

Rakele la itang ye di natunu i,

bong be tilele, ngan ilongo kidi tiap,

yesoo di natunu tina ngan timmata a imot oo.”^f

Yosep Iye Madia Timulu Pang Nasaret

¹⁹Yosep iye Madia tiyepe Isip le lo Erot imata, motong la bong atu ngan Yosep iken ngan imi be bangabangana ke Tool Mai atu iwete panga nen.

²⁰Iyei ne, “Yosep, kumadit a kouo Madia iye natunu a kamulu pang ye tana kidi Isrel, yesoo di tooltool yo lodi be tiraumata kase i nga, ngan timmata oo.”

²¹Motong la Yosep imadit tina ngan le ikaua Madia iye natunu a timulu a tila pang ye tana kidi Isrel. ²²Bong ngan Yosep ilongo be Erot natunu Akilus in iloni a iyei tool kuto mai pang tana mai Yudia. Le nga Yosep ittadai be imulu pang ni nga. Le ye mianga ki san mulu, ngan bangabangana ke Tool Mai iwete panga be ila pang ni be, bong be idik a ila pang ye tana mai san yo Galili i. ²³Ngan tina ila nga, ngan le la iyepe ye malala atu yo ene Nasaret i. Ngan le iyeie betanga kidi Maro koonoo yo tiweta in le kanono pombe moolmool. Ngan betanga tani in iwete nen, “Ole tiweta be ya in tool ke Nasaret.”

Yowan Yo Irriu Di Tooltool I, In Ikarata Dada Pang Tool Mai

(Maka 1:1-8; Luka 3:1-18; Yowan 1:19-28)

3 ¹Ke kapala iman a ila, motong la ye ke atu in ngan Yowan yo irriu di tooltool i, in ipa le la pombe ye ni sorrakene atu ke tana mai Yudia, inbe iwetewete betanga ke Maro pang di tooltool. ²Ngan iwete pang di nen, “Kaportak lomim, yesoo ole mooloo tiap, inbe dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in ole si pombe mallangana.”

³Yowan tani, in mukot ngan Maro koonoo yo Esai i, in iwetewete ye nen,

“Ole kalongo tool atu kalngana ye ni sorrakene,

in iwete le koonoo maimai nen,

‘Kakarata dada pang Tool Mai,

inbe kayeii le tarantatu panga be ipa ye.’ ”^g

⁴Yowan tani in sousoungu ki ngan tikaata ye asara ke solanga burum yo ene kamel in bulbulini. Inbe iwittoo galini ye bittoongoo ki yo tikaata

^f 2:18 Yedimia 31:15 ^g 3:3 Esai 40:3

ye asara kulini i. E kaningi ki yo ikan nga, ngan ikan sis inbe iyin bagil surunu. ⁵Ye kene tani in di tooltool yo tipa pang ye nga, ngan kapala tipa ke Yerusalem, inbe ke malala maimai tiap ke Yudia nga le imot. Inbe di tooltool ke malala kapala le imot yo iken potai pang ye ran Yodan, ngan di lapau la timan pang ye nga. ⁶Di tooltool tina timan, motong la titulu lodi panga ye noonoo kidi, inbe irriu di ye ran Yodan.

⁷Bong yeisa be Yowan ikamata di tooltool ke budanga ru yo tiwete edi ye di Paresi^h le di Sedusi,ⁱ ngan alunu timan pang ye a be man irriu di, motong la iwete pang di nen, “Ai, ang ngan ben moto dook tiap di natunu! Sei iwete be kayei nen ngan ole kasuru kate malmal ke Maro yo be pang dama ni ngan pombe i? ⁸Kumata le be kaportak lomim moolmool nga, ngan ole tikamatang ye dada kiang yo kayei nga ben ang ngan kaportak lomim moolmool. ⁹Inbe kin lomim tar be ang ngan tamamim la Apram i, a be nen ngan Maro igarungang tiap, ngan be. Awete pang nen, Maro ke be iportak di pat nga le tiyei ben Apram di natunu. ¹⁰Ngan matau nain la iken kai punu in. Ngan la kai le imot yo tipu ngan titar kanodi dook mata ngan tiap nga, ngan ole Maro itarakat di a ikatte di lo ei lono.

¹¹“Ang di tooltool yo kaportak lomim nga, ngan au i arriu ang ye ran leu. Bong tool yo be itoo au a isi i, in gurana ki mai san le illosau. Ngan nen le akamatau ben au i tool dook mata ke be aloni ben poranga ki a akap loningi ke kene a ade in tiap. Ngan tool tani in ole irriu ang ye Maro Amunu Silene ipa ye ei. ¹²Ya in yoo ke pitiningi in iken ye baene, le ole itaurai dingding patunu ke kaningi le igaun yo kanono ngan ilo ye para ki, inbe kulini ngan idaun di ye ei yo ikan nen le taukan motingi i.”

Yowan Irriui Yesu
(Maka 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³Ye kene tani yo Yowan irriu di tooltool ye in nga, ngan Yesu ipa ke Galili a iman pang ran Yodan be man Yowan irriuu lapau. ¹⁴Bong Yowan ikapye be ilele Yesu a iyei nen be. Le nga iwete panga nen, “Ai, au i la ke be kurriu au i. E nga yelei be kuman pang yau be man arriu ong nga?”

¹⁵Bong ngan Yesu iraua betanga ki nen, “Lom leu, inbe kuyei urata i nookoot nga, yesoo nga dook mata be aru taye i nen, a be nen ngan tatoo dada dook mata noonoonoo le imot yo Maro lono panga nga.” Ngan nen le Yowan ipas le itoo leu.

¹⁶Yowan irriuu a imot, motong Yesu imulu ke ran lono a ise pang ete, ngan pattu leu be lang katene koon panganga, inbe ikamata Maro Amunu

^h 3:7 Di tooltool yo tiwete di ye di Paresi nga, ngan di tooltool yo titoo ger ke Mose le tipamede inbe matadi kala di tooltool ye nga. ⁱ 3:7 Di tooltool yo tiwete di ye di Sedusi nga, ngan di maimai kidi Yuda pattu yo tiwete be di tooltool timmata nga, ngan o ke be timadit mulu tiap.

Silene iro a isi pang ye ben bal utu be si iwot ye. ¹⁷Inbe iye di tooltool tina tilongo tool atu kalngana iwetewete ke malala ke Maro a isi nen. Iyei ne, “Tool in au natuk. Au i lok panga mai san, inbe lok ponana ye.”

Satan Itouo Yesu

(Maka 1:12-13; Luka 4:1-13)

4 ¹Motong la Maro Amunu Silene ipasongosongo Yesu be ila pang ye ni sorrakene atu, a be nen ngan la tool kuto mai kidi so sadi itoua.^j ²Ngan la Yesu ya taleu iyepe ye ni tani nga, ngan isapariuu le ikan so tiap ye ke le bong sangaul pai le pitolo welewele. ³Motong la tool dook tiap ke touanga i, in man pombe pang ye a iwete panga nen, “Ai, be ong i Maro natunu moolmool nga, ngan kuwete a pat nga tiportak le tiyei porong a kon.”

⁴Bong ngan Yesu iraua betanga ki nen, “Rau ke Maro iwete nen, ‘Porong leu la be itoko di tooltool ye yepongo kidi, in tiap, bong betanga le imot yo ipa ye Maro koonoo nga, ngan la itoko di tooltool ye yepongo kidi nga.’^k”

⁵Motong la tool kuto mai kidi so sadi tani in ikaua Yesu a yaru tilo ye malala mison ke Maro yo Yerusalem i, a lo ipatokode le ikodo bareme mai ke sungunu pono meneng ete ni, inbe iwete panga nen. Iyei ne, ⁶“Be ong i Maro natunu moolmool nga, ngan kupas le kudu tana ni, yesoo Rau ke Maro iwete nen, ‘Ole iwanga di bangabangana ki pong a tisipong ye baedi, a be nen ngan pat isolu kem katene be.’^l”

⁷Bong ngan Yesu iraua betanga ki nen, “Rau ke Maro iwete lapau nen, ‘Kin kutouo Maro yo Tool Mai kiong, in be.’^m”

⁸Motong la tool kuto mai kidi so sadi tani in ikaua Yesu mulu a yaru tilo kawal kutono meneng ete ni, a lo ipatnai malala le so matana matana ke tana mai i le imot yo dook mata nga, ngan panga. ⁹Motong la iwete panga nen, “Kumata be kugun turum le du damom toko tana, inbe kusung pau nga, ngan ole akap so nga le imot pong.”

¹⁰Bong ngan Yesu iraua betanga ki nen, “Satan, kukoo yau! Yesoo, Rau ke Maro iwete nen, ‘Kusung pang Maro yo Tool Mai kiong i, inbe kuraua panga ya taleu.’ⁿ”

¹¹Yesu iwete nen pang tool kuto mai kidi so sadi tani a ikoo ye, motong la di bangabangana ke Maro tisi a si tiloni.

Yesu Ipamaditi Urata Ki Tana Mai Galili

(Maka 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹²Ye kene yo Yesu ilongo bingi ke Yowan yo titaru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ye in nga, le nga imulu a ilo pang tana mai

^j 4:1 Ngan tool kuto mai kidi so sadi tani, in la Satan i. ^k 4:4 Ger 8:3 ^l 4:6 Rau ke Woung 91:11-12 ^m 4:7 Ger 6:16 ⁿ 4:10 Ger 6:13

Galili. ¹³Ilo, ngan le iyege malala Nasaret, inbe la iyepe ye malala mai yo ene Kapenam i. Ngan malala mai Kapenam tani in iken potai pang ye ran Galili gigini, ye tana ke di rara kidi Sebulen le Naptali. ¹⁴Ngan ye dada tani yo Yesu iyeii nen i, in le iyeie betanga ke Maro koonoo Esai yo iweta in le kanono pombe. Ngan Esai tani in iyei ne,

¹⁵“Ang di rara ke Sebulen le Naptali nga kalongo.

Ang ngan di tooltool yo kayepe pang ke tiek du nga,
inbe ang ngan di tooltool yo kayepe potai pang ye ran Yodan
koonoo kapala nga,
inbe ang ngan di tooltool yo kayepe ye tana mai Galili ye
ni yo di tooltool yo tipa ye di rara kidi Yuda tiap ngan
tiyepe ye i.

¹⁶Di tooltool kiang yo tiyepe todo lono nga, ngan tikamata sul maiyoko.

Inbe di tooltool kiang yo todo mai ke matenge iduk di nga, ngan sul tani in ilangarai di lapau.”^o

¹⁷Ye kene tani in Yesu ipamaditi urata ki ke be iwetewete bingi dook mata ke Maro pang di tooltool. Ngan le iwete pang di nen, “Kaportak lomim, yesoo mooloo tiap, inbe dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in ole si pombe mallangana.”

Yesu Ikiu Di Tooltool Pai Ke Yoosoongoo

(Maka 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸Motong la Yesu ipelele ran koonoo Galili a ila, ngan ikamata di tooltool ru, yaru ngan taidi le toodi. Ngan atu, in ene la Simon i, inbe tiwete ene san ye Pita, in iye taini yo Antares i. Yaru ngan tikatte pu kidi du ran lono a be tikap i ye, yesoo di ngan tiyei urata ye kaungu i be tiyawa a tikap pat ye. ¹⁹Bong ngan Yesu ipuske di nga, le nga iwete pang di nen, “Suru nga, kaman katoo au. Ang ngan di tooltool ke kaungu i, bong ole apatomonai ang ye urata ke kaungu di tooltool.” ²⁰Yeisa be iwete pang di nen, ngan le pattu leu, inbe yaru tiyege pu kidi sila ikino, inbe titoo a tiye tila.

²¹Yesu iye di suru tina ngan tipa kasin a tila, inbe ikamata di tooltool ru mulu, ngan taidi le toodi lapau. Di tooltool ru tina, ngan atu ene la Yemis yo Sebedi natunu i, in iye taini Yowan. Di ngan tiye tamadi Sebedi tiyepe ookoo pono kidi a tikaata pu kidi, inbe Yesu ikamata di le nga koonoo pang di be titoo lapau.

²²Yeisa be yaru tilongo tina yo koonoo pang di nga, ngan le pattu

^o 4:16 Esai 9:1-2

leu, inbe tiyege tamadi sila iyepe ye ookoo kidi tani, inbe yaru timadit a titoo Yesu a tila.

Yesu Ikarata Di Tooltool Alunu Yo Matamatenge Ikap Di Nga
(Luka 6:17-19)

²³Yesu ila ipa ye malala kapala ke tana mai Galili in le imot a ipatomonai di tooltool ye rumu kidi Yuda ke gaongo in lono, inbe iwetewete bingi dook mata pang di tooltool ye dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i. Inbe ikarata di tooltool yo matamatenge matana matana ikap di nga, ngan le tinidi dook mata mulu. ²⁴Ngan ye urata tina yo Yesu iyei nen nga, ngan bingi ki idada a iwakaia tana mai Siria in le imot a tilonga, le nga tikap di tooltool yo matamatenge matana matana ikap di ngan pang ye Yesu a be man iyei di le tinidi dook mata mulu. Le nga di tooltool yo tinidi massingi mai mata nga, inbe di tooltool yo so sadi idiwi di nga, inbe di tooltool yo matadi taltalai ngan timol du tana a titangarur nga, inbe di tooltool yo tikap rama nga, ngan timan pang ye Yesu, inbe iyei di le tinidi dook mata mulu. ²⁵Ngan tina tilongo bingi ke Yesu yo iyei urata nen nga, le nga di tooltool alunu le alunu san tipa ke Galili, inbe ke Dekapolis,^p inbe ke Yerusalem le tana mai Yudia, inbe di tooltool kapala tipa ke malala le imot yo iken ke ran Yodan koonoo kapala nga, ngan di le imot la tipa a titoo Yesu nga.

Yesu Iwetewete Bingi Dook Mata Pang Di Tooltool Kawal Madini
(Luka 6:20-23)

- 5** ¹Yesu ikamata di tooltool alunu tina timan pang ye nga, le nga ilo ye kawal atu madini a lo iwur, inbe di galiunu timan pang ye.
- ²Motong la imadit a be ipatomonai di, ngan le iwete nen,
- ³“Di tooltool yo lodi galanga ben di ngan ballingadi tiap ye so ke Maro nga, ngan lodi ponana,
yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di a matan kala di.
- ⁴Inbe di tooltool yo lodi modoko nga, ngan lodi ponana,
yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di a ipamede di.
- ⁵Inbe di tooltool yo pallongadi nga, ngan lodi ponana,
yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di a ikaua tana mai i le imot pang di.
- ⁶Inbe di tooltool yo pitolo di le moorook di ye dada dook mata noonoonoo ke Maro nga, ngan lodi ponana,
yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di a ipapon di ye.
- ⁷Inbe di tooltool yo lodi mulumulu ye di tooltool kapala a tiyei dada dook mata pang di nga, ngan lodi ponana,
yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di a lon mulumulu ye di lapau.

^p 4:25 Ni tani yo ene Dekapolis i, in lono ki ben Malala Maimai Sangaul.

8 Inbe di tooltool yo lodi iken galangana nga, ngan lodi ponana, yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di le tikamata matana.

9 Inbe di tooltool ke karatanga di tooltool kapala lodi a be tiyepe ye lo silene nga, ngan lodi ponana, yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di, inbe ole tikiu di be di ngan ya di natunu.

10 Inbe di tooltool yo di tooltool kapala tikap malmal pang di a tigarung di ye yo titoo dada dook mata noonoonoo ke Maro nga, ngan lodi ponana, yesoo Maro ole iyei urata dook mata pang di a matan kala di.

11 “Inbe ang di tooltool yo di tooltool kapala lodi dook tiap pang a tingelera ang inbe tigarungang a tisopo koodi pang ye betanga doko ye yo kato au nga, ngan lomim ponana, yesoo Maro ole iyei dada dook mata pang. 12 Bong be tiyei urata nen pang nga, ngan lomim ponana a kayoro, yesoo balingi ke urata kootoonoo kiang la inamang a iken ye malala ke Maro ngo. Ngan dada dook tiap kidi yo nen nga, ngan la muku ngan tiyei pang di Maro koonoo nga.

Tiek Inbe Sul

(Maka 9:50; Luka 14:34-35)

13 “Ang ngan kayei ben tiek pang di tooltool ke tana mai i le imot. Bong kumata be tiek tani in gurana ki imot nga, ngan ole kayeie tiek tani in belei be iyei tiek mulu nga? Tiek yo nen i, in dook tiap oo, le ke be tayeie so sa mulu ye tiap. Le be nen ngan takatte du tana pono a be nen ngan di tooltool tiyirtoo ye kedi.

14 “Inbe ang ngan kayei ben sul pang di tooltool ke tana mai i le imot. Le matamin too dook ngan, kumata le malala mai sa be iken kawal kutono nga, ngan o ke be itarkoo tiap. 15 Inbe di tooltool ke be tilanga sul ngan tipatudu ye bor tiap. Bong ole tipawoti lo ete a ikan le ilangaraia rumu lono, a be nen ngan di tooltool tikamata ni ye. 16 Le gaongo leu, ang nga kayepe ben sul yo ilangaraia ni i, a be nen ngan di tooltool ole tikamata dada dook mata kiang yo kayei nga, inbe tiyitmaka Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in ene. Betanga Ke Ger Ke Maro 17 “Kin lomim tarau be au asi nga be si agarung ger ke Maro too betanga yo kidi Maro koonoo, ngan be. Au i asi nga be agarung tiap, bong asi be si ayei betanga tina ngan a kanono pombe le imot. 18 Awete pang moolmool nen, betanga yo iken ye ger ke Maro ngan o ke be kasin pa be ilene, ngan tiap. Ole iken nen le imot le ipa ye wodenge ki yo maimai tiap nga, le ilo ye lal yo be lang le tana imot ye i. Le betanga tina le imot yo iken ye ger ke Maro nga, ngan ole kanono pombe le imot. 19 Ngan nen le kumata be tooltool sa iwala murini pang betanga mai tiap atu yo iken ye ger ke Maro nga, too ipatomonai di tooltool kapala be tiyei dada gaongo nen i,

in ole ene mai tiap ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga. Bong sei tool yo itoo ger le betanga tina ke Mose nga le imot, inbe ipatomonai di tooltool ye a be titoo i, in ole ene mai ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga. ²⁰Awete pobe pang nen, kumata le dada kiang yo kayei nga be itoo dada dook mata noonoonoo ke Maro le illos dada kidi Paresi le di pannoonoo ke ger ke Maro, ngan tiap nga, ngan o ke be lo kagaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di, ngan tiap yege. Yesu Iwete Ye Dada Ke Raumatenge Di Tooltool ²¹“Ang nga kalongo betanga yo muku ngan tiweta pang di sasa kiidi, in oo. Ngan betanga tani in nen, ‘Kin karaumata di tooltool be.’ Kumata le tool sa be iraumata tool atu nga, ngan ole tikauu lo tipatokode ye ni ke karatanga betanga a ikap masngana ye dada ki tani yo iyeii i.’ ²²Bong nga be awete pang nen, kumata le tool sa be katen malmal pang ene atu nga, ngan ole tikauu lo tipatokode ye ni ke karatanga betanga a ikap masngana ye dada ki tani. E le kumata tool sa be iwete pang ene be ya in tool dook tiap nga, ngan ole tikauu lo ye di tooltool kuto maimai ke karatanga betanga. Bong kumata le tool sa be iwete pang ene be ya in tool kapakapa nga, ngan kin ikawai ye dook, ole nen ngan Maro ikatte du iyepe ye malala ke masngana yo ei ikan ye le taukan motingi i.

²³“Ngan la kumata be kop so ke paroranga pang ni ke paroranga so, inbe lom tutu urata dook tiap yo muku ngan kuyei pang em a katen malmal pong nga, ²⁴ngan kutar so kiong tina sila dama ke ni ke paroranga so in. Inbe kulkulunu ngan ole kumulu le la kuye em tani in kakarata betanga le dook ngan, lo ngan be kumulu man kuyei paroranga ye so tina ngan pang Maro. ²⁵“Inbe kumata le tool atu lono be ikau ong pang ye ni ke karatanga betanga le angru kapa dada go nga, ngan palbe be angru kakarata betanga tani in dada le imot. Kumata be tiap nga, ngan ole em tani in ikau ong lo ye di tooltool maimai ke karatanga betanga a titarong kula ye di bianga baedi, a be nen ngan di bianga titarong lo ye rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono. ²⁶Awete pong moolmool nen, taukam dada yo be kupas a kusi tana ye i. Bong ole kuyepe so rumu dook tiap kidi talnga dikidiki tani in lono, le lo kuyimi porai pat pi yo titar pong be kuyimi rumu tani in ye nga, ngan le imot, ngan la be kusi tana nga.”

Yesu Iwete Ye Dada Ke Bauk

²⁷“Ang nga kalongo betanga yo muku ngan tiweta, in oo. Ngan betanga tani in nen, ‘Kin kayei bauk be.’” ²⁸Bong nga be awete pang nen, kumata le tool atu be ikamata garup atu ngan matana gorengana ye le lon kaua urata ye be yaru tipa nga, ngan tool in ben iyeie dada dook tiap ke bauk ye garup tani in ye yo lon kaua urata ye nen nga.

²⁹“Le kumata be matam oonoo in iyolong le be kopsap ye noonoo nga, ngan kupaii a kotte. Ngan dook mata be kuyege tinim kapala a ikino, ngan la be tinim le imot in o ke be tikatte du ye malala ke masngana tiap nga. ³⁰Inbe kumata be baem oonoo iyolong le kopsap ye noonoo nga, ngan kusaputu a kotte. Ngan dook mata be kuyege tinim kapala a ikino, ngan la be tinim le imot in o ke be tikatte du ye malala ke masngana tiap nga.

Yesu Iwete Ye Dada Ke Parsukraingi
(*Matiu 19:9; Maka 10:11-12; Luka 16:18*)

³¹“Ang nga kalongo betanga yo muku ngan tiweta, in oo. Ngan betanga tani in nen, ‘Kumata le tool atu lono be isukraia rimana nga, ngan ole ikaua rau yo tiwodo betanga ke parsukraingi ilo ye i, in pang rimana.’” ³²Bong nga be awete pang nen, kumata be tamoto atu rimana iyei bauk tiap, inbe isukraii sokorai nga, ngan tamoto in ikapsap, yesoo iyeie garup in le ikapsap ye dada ke kerenge. Le kumata be garup tani in iyooloo tamoto san nga, ngan garup in iyei dada dook tiap ke bauk. Inbe tamoto paunu yo iyooloo garup tani yo nintooroo isukraii in nga, ngan ya in iyei dada dook tiap ke bauk lapau. Kin Kawete Moolmool Le Ete Be ³³“Ang nga kalongo betanga yo muku ngan tiweta pang di sasa kiidi, in oo. Ngan betanga tani in nen, ‘Be kapamede betanga ye so atu be kayeii nga, ngan kin kagarungu be. Bong kayeie so tani yo kapamede betanga pang Tool Mai ye be ole kayeii i.’” ³⁴Bong nga be awete pang nen, be kapamede betanga kiang nga, ngan kin kawete moolmool le ete be. Inbe kin kapootoo malala ke Maro ene a be kapamede betanga kiang ye be, yesoo malala ke Maro in kookoowoo ki ke burungu. ³⁵Inbe kin kapootoo tana ene a be kapamede betanga kiang ye be, yesoo tana i la Maro itar kene lo pono i. Inbe kin kapootoo Yerusalem ene a be kapamede betanga kiang ye be, yesoo Yerusalem in malala mai ke Tool Mai yo iyei tool kuto mai pang tana mai le imot i. ³⁶Inbe kin kapootoo kutomim a be kapamede betanga kiang ye be, yesoo ang tapmim nga taukamim gurana yo be kayeie kutomim raunu atu le ikoko too imukku ye i. ³⁷Ngan nanga, be nen ngan kapas le kayei ne, ‘E’ ngan ‘E’ le iken leu, too be kayei ne, ‘Tiap’ ngan ‘Tiap’ le iken leu. Bong be kawete betanga san mulu le ipa ye betanga yo be kawete nga, ngan betanga yo ngan ipa ye tool dook tiap Satan.

Betanga Ke Kaungu Kootoodoo
(*Luka 6:29-30*)

³⁸“Ang nga kalongo betanga yo muku ngan tiweta, in oo. Ngan betanga tani in nen, ‘Kumata be tool atu igarungu ene matana nga, ngan ole kakaua tool tani in kootoonoo a kagarungu ene tani in matana lapau. Inbe kumata be tool atu iraukata ene dongana nga, ngan kakaua tool tani in kootoonoo

^s 5:31 Ger 24:1 ^t 5:33 Urata ke Paroranga So 19:12; Kinkatingi 30:2; Ger 23:21

a karaukata ene tani in dongana lapau.”³⁹ Bong nga be awete pang nen, kin karau kiang a kayei dada gaongo leu pang di tooltool yo tiyei dada dook tiap pang, ngan be. Kumata be tool atu ipodo pangam oonoo nga, ngan kuportak le kupasanga pangam ngas pang ye. ⁴⁰Inbe kumata be tool atu ikau ong pang ye ni ke karatanga betanga a tiwete pong be kouo sousoungu kiong yo mannipunu in panga nga, ngan be nen ngan kouo sousoungu kiong yo matolene in panga lapau. ⁴¹Inbe kumata be tool atu iwete le koon mede ye betanga pong be kusolo burum ki a be kupa ye manga mooloo atu nga, ngan kumalum panga a angru kapa ye manga mooloo san mulu le lo iyei ben manga mooloo ru.”⁴² Inbe kumata be tool sa itorong ye so kiong nga, ngan kouo so yo itorong ye i, in panga. E kumata le tool sa lono be ikaua so kiong sa be iyei urata ki ye lo ngan be ipamule pang yong nga, ngan kurutaii be.

Lomim Pang Di Koi Kiang Mai San

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³“Ang nga kalongo betanga yo muku ngan tiweta, in oo. Ngan betanga tani in nen, ‘Lomim pang di diemim mai san,’ inbe lomim dook tiap pang di koi kiang.” ⁴⁴Bong nga be awete pang nen, lomim pang di koi kiang mai san, inbe kapatarau pang Maro ye di tooltool yo tikamatang ngan katoo au a le tigarungang nga. ⁴⁵Kumata be kayei dada nen nga, ngan ole tikamatang ben ang ngan Maro di natunu. Ngan ya in iyeie ke ki le isini ye di tooltool yo dook mata nga, inbe ye di tooltool yo dook tiap nga lapau. Inbe iyeie ki a imol pang di tooltool yo titoo dada dook mata noonoonoo ke Maro nga, inbe pang di tooltool yo titoo dada dook mata noonoonoo ki tiap, ngan lapau. ⁴⁶Inbe kumata le be lomim mai san pang di tooltool yo lodi mai san pang, ngan leu nga, ngan ole kakaua soo balingi ye urata kootoonoo kiang? Yelei, di tooltool ke sodaningi pat o tiyei dada nen tiap, too? ⁴⁷Inbe kumata le be kawete lo ponana kiang dook mata pang di sokamim leu nga, ngan soo dada kayei le kallos di tooltool kapala ye i? Di tooltool yo lodi galanga ye Maro tiap ngan tiyei dada nen lapau. ⁴⁸Ngan nanga, ole katoo dada dook mata noonoonoo le imot, dawa ben Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in itoo dada dook mata noonoonoo le imot nga.”

Yesu Ipatomonai Di Tooltool Ye Dada Ke Loningi Di Tooltool Kapala

6 ¹Motong la Yesu iwete pang di galiunu mulu nen, “Kin kakap tutang dook leu ye dada dook mata noonoonoo ke Maro yo be kayei nga. Le kin kayei la di tooltool matadi a be tikamata ngan tiyitmak emim ye,

^u 5:38 Pamulenge 21:24; Urata ke Paroranga So 24:20; Ger 19:21 ^v 5:41 Ye betanga yo “manga mooloo atu” le “manga mooloo ru” nga, ngan kene ki ben kilomita atu, too kilomita ru. ^w 5:43 Urata ke Paroranga So 19:18

ngan be. Kumata be kayei nen nga, ngan o ke be kakaua balingi sa ye urata kootoonoo kiang ye Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in tiap.

2“Ye kene yo lomim be kakap so pang di tooltool yo timaka ye so nga, ngan kin kamaia so dawa ben tauru a kawete pang di tooltool ye so tina, ngan be. Dada yo nen i, in kidi tooltool ke kaplungunu. Di ngan lodi be tiyei nen ye rumu kidi Yuda ke gaongo, too ye ni ke yawaringi so, a be nen ngan di tooltool tiyitmak edi ye. Bong awete pang moolmool nen, di tooltool yo tiyei dada nen nga, ngan tikap balingi ye urata kootoonoo kidi oo. 3Bong ye kene yo be kalon di tooltool yo timaka ye so nga, ngan kin le baemim ngas in lon galanga ye so yo be baemim oonoo iyei, ngan be, 4be nen ngan katarkoo dada dook mata kiang le iken sollono. Ngan la be Tamamim yo ikamata so yo iken sollono i, in ole ikap balingi pang ye urata kootoonoo kiang nga.

Yesu Ipatomonai Di Tooltool Ye Dada Ke Pataraungu

(Luka 11:2-4)

5“Ye kene yo be kapatarau ye in nga, ngan kin kayei ben di tooltool ke kaplungunu tiyei, ngan be. Di ngan lodi be tikodo dama kidi tooltool ye rumu kidi Yuda ke gaongo inbe ye ni ke yawaringi so, inbe tipatarau a be nen ngan di tooltool tikamata di, ngan tiyitmak edi. Bong awete pang moolmool nen, di tooltool yo tiyei dada nen nga, ngan tikap balingi ye urata kootoonoo kidi oo. 6Bong ang nga ye kene yo be kapatarau ye in nga, ngan kalo rumu lono kiang a katiukala dada, inbe kapatarau pang Tamamim yo ke be takamata tiap i. Ngan la be Tamamim yo ikamata so yo iken sollono i, in ole ikap balingi pang ye urata kootoonoo kiang nga.

7“Inbe ye kene yo be kapatarau ye in nga, ngan kin kawete gogo betanga a kayolo pataraungu ben di tooltool yo lodi galanga ye Maro tiap ngan tiyei, nga be. Yesoo, di ngan lodi tar be tiwete tootoo betanga nen ilo ye pataraungu kidi le mooloo, ngan la be Maro ole ilongo pataraungu kidi nga. 8Le kin katoo dada kidi be, yesoo soo so yo lomim be Tamamim ilonang ye nga, ngan ya in lon galanga ye mukot, motong la katoru ye nga. 9Le dada dook mata yo be kapatarau ngan katoo in nen. Kayei ne, “Tamamam yo kuyepe ye malala kiong ete ni, in ampatarau pong nen, be di tooltool nga le imot tiporonaia em.

10 Inbe kusi a si matam kalam am le imot,
inbe di tooltool ke tana i be titoo lom
dawa ben di tooltool ke malala kiong titoo lom nga.

11 Inbe kaningi yo ke katai nga, ngan kop pam.

12 Inbe kugiri noonoo kiam yo amyeyi nga,
dawa ben am lapau amgiri noonoo kidi diemam yo tiyei pam nga.

13 Inbe kupasongosongam le kin amkapsap ye dada dook tiap ke touanga be,

bong kou am le kupalisam ye tool dook tiap Satan.’

¹⁴“Nen le kumata be di tooltool tiyei dada dook tiap ke noonoo pang nga, ngan kagiri noonoo kidi tina yo tiyei nga. Ngan la be Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in ole igiri noonoo kiang lapau nga. ¹⁵Bong kumata le be kagiri noonoo kidi tooltool tiap nga, ngan Tamamim o ke be igiri noonoo kiang tiap lapau.

Yesu Ipatomonai Di Tooltool Ye Dada Ke Sapanga Ye Kaningi

¹⁶“Kene yo be kasapa ye kaningi so a be kasung pang Maro ye in nga, ngan kin kayei ang le matamim mallai ben di tooltool ke kaplungunu tiyei, ngan be. Yesoo, di ngan tiyei di tapdi le matadi mallai a be tipatnai di pang di tooltool a tikamata di ngan tiyei ne, ‘Tool ni ngo ya taunu isapariuu ye kaningi so a be isung pang Maro.’ Bong awete pang moolmool nen, di tooltool yo tiyei dada nen nga, ngan tikap balingi ye urata kootoonoo kidi oo. ¹⁷Bong be kusapa ye kaningi so nga, ngan kupusu matam ye ran, inbe kusalini kutom ye so ke saliningi. ¹⁸Ngan kayei nen a be nen ngan di tooltool lodi galanga yang ye yo kasapa ye kaningi so, ngan be. Bong Tamamim yo ke be takamata tiap i, in ya taleu la be lon galanga yang i. Tamamim tani yo lon galanga ye so yo iken sollono i, in ole ikap balingi pang ye urata kootoonoo kiang.

Balingi Dook Mata Iken Ye Malala Ke Maro

(Luka 12:33-34)

¹⁹“Kin burum le balingi ke tana pono nga ikap matamim a kawinoko be. Yesoo, balingi yo ke tana pono nga, ngan rapa le piroro tigarung, inbe di tooltool ke pinnau ole tisaua koongoo le siri a lo tipinoo lapau. ²⁰Bong dook mata ngan nen, be ang tapmim kawinoko burum le balingi yo Maro be ikap pang ye urata kootoonoo kiang nga. Yesoo, malala ke Maro yo iken ete ni, in rapa le piroro sa be tigarung so ki tiap, inbe di tooltool ke pinnau sa ke be tisaua koongoo le siri ki a lo tipinoo so ki, ngan tiap lapau. ²¹Ngan la malala tani yo so dook mata kiang iken ye i, in ole kagaua lomim le imot pang ye lapau.

²²“Ngan matamim ngan dawa ben sul. Le kumata be matamim igalanga dook mata nga, ngan ole sul nunngana ilangaraia tinimim mai i le imot inbe kakamata ni. ²³Bong kumata be matamim igalanga tiap nga, ngan ole todo iduku tinimim mai i le imot inbe kakamata ni tiap. Ngan nanga, kumata le sul nunngana yo be iken lomim in todo iduku nga, ngan ole todo tani yo iken lomim i, in todo maiyoko.

²⁴“Tool sa ke be iyei urata pang di tooltool kuto maimai ru tiap. Kumata be iyei nen nga, ngan ole lono dook mata pang atu le ilongo betanga ki a itoo, inbe lono dook tiap pang san a iwala murini panga. Le ang nga ke be kayei urata pang Maro, inbe kayei urata ke kaungu pat lapau tiap.

Kin Lomim Modoko Be

²⁵“Le nga be awete pang nen, kin lomim modoko ye yepongo kiang ke tana i, ye so yo be kakap a kakan le kayin, nga be. Inbe kin lomim modoko ye tinimim ye so yo be kapital a itarkoo tinimim, nga be. Ngan ye Maro matana nga, ngan yepongo kiang, in so maiyoko, bong so yo be kakap a kakan, in so mai tiap. Inbe tinimim nga lapau, ngan illoso so yo be kapital a katarkoo ye nga. ²⁶Oo, kakamata di man. Di ngan tikapki so kumu le itar kanono, lo ngan tigogo kanono, ngan tiap. Inbe di ngan ke be tire para yo be titar kaningi kidi ye nga, ngan tiap lapau, bong Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in ya la ipakan di i. Le awete pang nen, ang tooltool nga, Maro ikamatang ben ang nga kallos di man ye matana. ²⁷Ngan nanga, be ang tina ngan atu lon modoko ye so yo be iloni ye yepongo ki ke tana i nga, ngan ole yelei, urata tani yo iyeii nen i, in ole iloni ye yepongo ki a iseke kasin pang dama a ila, too? O tiap!

²⁸“E nga yelei a lomim modoko mai mata ye so ke lonloningi nga? Oo, kakamata di ool ke karam lono yo tisup nga. Di tapdi ngan tiyei touo urata sa be tika-rata moro pang di ye, ngan tiap. ²⁹Bong nga be awete pang ye tool kuto mai yo Solomon i. Ya in tool ballingana, le moro ki yo itar lo tinini nga, ngan dook mata san. Bong di ool tina nga, ngan moro kidi ngan dook mata le dook mata ki taunu le illos moro yo ke Solomon nga. ³⁰Ato, ang nga katara lomim medana pang Maro mai mata tiap. Kakamata, dingding sokorai yo ke be tikodo katai nga leu, e bongbong ngan tisaput a tikatte lo ei ikan di nga, ngan Maro ikap moro dook mata pang di. Le yelei, ang nga o ke be ikap moro dook mata pang tiap, too? O tiap! Dada dook mata yo be iyei pang ngan ole illos dada dook mata yo iyei pang di ool le dingding nga. ³¹Le kin lomim modoko a kayei ne, ‘Nga ole takana soo so?’ too ‘Nga ole tayini soo so?’ too ‘Nga ole talonlon ye soo so?’ ngan be. ³²Di tooltool yo lodi galanga ye Maro tiap nga, ngan lodi kap gogo dada be tikap so yo nen nga. Bong Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in lon galanga ye so yo kamaka ye, ngan oo. ³³Bong dada dook mata yo be kayeii le imuku pang i, in nen. Kakau ang pang Maro a matan kalang ben ang ngan di tooltool ki, inbe kakapye be katoo dada dook mata noonoonoo yo Maro lono be katoo nga. Ngan kumata le be kayei nen nga, ngan ole ikap so tina nga le imot pang. ³⁴Le be nen ngan kin lomim modoko mata ye so yo ke bongbong, ngan be. So ke bongbong, ngan so ki ya taunu be lon modoko ye. Inbe so ke katai, ngan so ke katai leu.”

Kin Kakamata Dada Kidi Diemim Ngan Kawete Be Di Ngan Tooltool

Dook Tiap, Ngan Be

(Luka 6:37-38, 41-42)

7 ¹Motong la Yesu iwete pang di galiunu mulu nen, “Kin kakamata dada kidi diemim ngan kawete be di ngan tooltool dook tiap, ngan be. Ole nen ngan Maro ikamatang ben ang nga tooltool dook tiap lapau. ²Kumata be kakamata dada kidi ngan kawete be di ngan tooltool dook

tiap a be tiyemenai di nga, ngan gaongo leu, Maro ole iwetang nga tooltool dook tiap a be iyemenai ang nen lapau. Le dada yo kayei pang di diemim nga, ngan Maro ole iyei nen pang lapau.

³“Nga yeiei be kumata tidi mitiap yo iken ye taim matana i, e lom tutu kai palunu maiyoko yo iken ye matam, in tiap nga? ⁴Be ong taum kumata kai palunu maiyoko yo iken ye matam, in tiap nga, ngan yeiei be kuwete pang taim ne, ‘Taik, au i lok be apaia tidi mitiap yo iken ye matam in.’

⁵Ona, ong in tool ke kaplungunu! Lom be nen ngan ong taum kukulu kai palunu maiyoko yo iken ye matam in muku a kumata ni dook, lo ngan be kupaia tidi mitiap yo iken ye taim matana i.

⁶“Awete pang, kin kakap so mison ke Maro ngan pang di gaunu be, inbe kin kakatte matauu kiang ngan pang di ga be. Kumata be kakap pang di nga, ngan ole tiyrngan ye kedi le dook tiap, lo ngan be tiportak inbe tikanang a tisarakang le moromorana.

Kusere So, Inbe Kutor, Inbe Kupitpiti Dada

(Luka 11:9-13)

⁷“Kumata be katoro Maro ye so be ikap pang nga, ngan ole ikap pang. Inbe kumata le kasere so nga, ngan ole ilonang le kapuske. Inbe kumata be kapitpiti dada nga, ngan Maro ole iso dada pang. ⁸Ngan nen, yesoo di tooltool le imot yo tipatarau a titoro Maro be ikap so pang di nga, ngan ole tikap so tina. Inbe di tooltool le imot yo tisere so nga, ngan ole ilon di le tipuske. Inbe di tooltool le imot yo tipitpiti dada nga, ngan ole Maro iso dada pang di.

⁹“Ngan ang tina ngan atu be natunu itoru be ikap porong panga nga, ngan ole ikaua pat panga, too? Tiap! ¹⁰Too, be natunu itoru be ikaua i panga nga, ngan ole ikaua moto panga, too? Tiap yege! ¹¹Ang nga dada kiang yo kayei ngan dook tiap, bong lomim galanga ye dada yo be kakap so dook mata leu pang di natumim a kalon di ye i. Ngan nanga, Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in illosang ye dada dook mata ki yo iyei nga, le ole ikap so dook mata pang di tooltool yo be titoru ye so nga. ¹²Ngan nanga, dada dook mata yo lomim be di tooltool tiyei pang nga, ngan ang ole kayei dada gaongo leu pang di nen lapau. Le betanga i, i ger ke Maro yo ikauu pang Mose, inbe betanga yo di Maro koonoo tiwete nga, ngan pudi igaua ye.

Kadewe Ye Dada Koonoo Kase

(Luka 13:24)

¹³“Kadewe ye dada ke koongoo yo koonoo kase i, in leu. Yesoo, dada ke koongoo le dada ke panga yo idu pang ye malala ke kaungu masngana i, in somai san le di tooltool alunu la tipa ye a titoo nga. ¹⁴Bong dada ke koongoo le dada ke panga yo ilo pang ye malala ke kaungu yepongo dook mata i, in mai tiap le di tooltool alunu tiap la tipuske a titoo nga.

Kakawai Dook Ye Di Tooltool Ke Kaplungunu
(Luka 6:43-44)

¹⁵“Kin kakamatang dook leu ye di tooltool ke kaplungunu yo tiwete di ye Maro koonoo nga. Di ngan kumata be timan pang yang nga, ngan ole kakamata di ben di asara dook mata yo edi sipsip nga, bong moolmool tiap, ye lodi ngan di ngan dawa ben di gaunu gok yo malmalidi nga. ¹⁶Le di tooltool yo tiyei urata nen nga, ngan ole lomim galanga ye di ye dada kidi yo tiyei nga. Oo kakamata, di tooltool be tila ye ooroo kaudangdang nga, ngan ole yelei, la tigogo ooroo wain puana ye, too? Tiap! Too, be tila ye kai marini nga, ngan ole yelei, la tikaut kun puana ye, too? Tiap yege! ¹⁷Ngan gaongo leu, kai dook mata in be ipu nga, ngan ole kanono dook mata. E kai dook tiap in be ipu nga, ngan ole kanono dook tiap. ¹⁸Ngan nanga, ye kene yo kai dook mata be ipu ye in nga, ngan o ke be itar kanono dook tiap, ngan tiap. Inbe kene yo kai dook tiap be ipu ye in nga, ngan o ke be itar kanono dook mata, ngan tiap lapau. ¹⁹Inbe kai le imot yo tipu ngan titar kanodi dook tiap nga, ngan ole titarakat di a tikatte di lo ei lono. ²⁰Ngan nanga, di tooltool ke kaplungunu yo tiwete di ye Maro koonoo nga, ngan ang nga ole lomim galanga ye di ye dada kidi yo tiyei nga.”

²¹“Di tooltool yo tikiu au ye ‘Tool Mai, Tool Mai’ nga, ngan o ke be di le imot tilo tigaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di, ngan tiap. Bong di tooltool la tiyei so le titoo Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni, in lono le imot nga, ngan di leu la be tilo nga. ²²Le pang dama ni, ye lal yo Maro itaru be ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan ole di tooltool alunu la be tikiu au a tiyei ne, ‘Tool Mai, Tool Mai! Nga yelei, ye ong em, ngan am nga amkaua koom a amwete betanga kiong pang di tooltool a tilonga. Inbe ye ong em, ngan amgiri di so sadi ye di tooltool a tikoo. Inbe ye ong em, ngan amyei mos matana matana ye lapau.’ ²³Ngan tiwete nen, lo ngan be ole awete pobe pang di nen, ‘Atoo, au i lok galanga yang pitiap yege. Ang nga di tooltool ke yeingi dada dook tiap, le kakoo yau a kala!’

Dada Ru Ke Renge Rumu
(Luka 6:47-49)

²⁴“Di sema tooltool yo tilongo betanga kiau, ngan tiparama a titoo dook le imot nga, ngan di ngan dawa ben tool ke lo galanga yo ire rumu ki lo pat pono i. ²⁵Le ye kene yo be ki imol a oongoo ipot, inbe muru mai ube a iman itaktaka rumu ki tani nga, ngan o iduku tiap. Yesoo, ipe saua ke rumu tani in le idu lopo inbe pat iparama le imede san. ²⁶Bong di sema tooltool yo tilongo betanga kiau, ngan tiparama a titoo dook tiap nga, ngan di ngan dawa ben tool kapa yo ire rumu ki du ululu pono i. ²⁷Le yeisa be ki mol a oongoo ipot, inbe muru mai ube a iman itaktaka rumu ki tani, ngan iduku a idu tana le du imassoroko.”

²⁸Ye kene yo Yesu iwetewete ye so tina a imot ye in nga, ngan le di tooltool malala mai tina yo tilongo betanga ki nga, ngan titakrai ye patomonaingi ki, ²⁹yesoo patomonaingi ki dawa ben di panoo ngoo ke ger ke Maro, ngan tiap, bong patomonaingi ki ipa ye gurana ke Maro.

Yesu Ikarata Tool Yo Botoboto Medana Ikani I

(Maka 1:40-45; Luka 5:12-16)

8 ¹Ye kene yo Yesu iyege kawal madini a imulu a isi ye in nga, ngan di tooltool alunu le alunu kaiye la titoo nga. ²Ngan tool atu yo botoboto medana ikana tinini i, in iman le man igun turunu du Yesu kene punu ke dama, inbe iwete panga nen, “Tool Mai, kumata be lom nen nga, ngan kuyei au le tinik igalanga mulu.”

³Motong la Yesu itara baene lo tool tani in pono, inbe iwete panga nen, “Dook mata, au i lok nen, le ole tinim igalanga mulu.” Ngan le pattu leu, inbe botoboto medana tina ngan imapmap, inbe tinini dook mata mulu.

⁴Motong la Yesu iwete betanga medana panga a ilele nen, “Ai, kin kula ngan kugasa pang di tooltool ye so yo ayeii yong i, in be. Bong kupa so le la ong taum kupatnai ong pang tool ke paroranga so pang Maro in muku. Lo ngan be kuyei paroranga ye so pang Maro ye yo tinim igalanga mulu, dawa ben tina yo ger ke Mose iwete nga, a be nen ngan di tooltool lodi galanga ye yo tinim igalanga koot nga.”

Yesu Ikarata Kapraingi Ke Tool Turana Bulbulini Ke Patokongo Le

Tinini Dook Mulu

(Luka 7:1-10)

⁵Ye kene yo Yesu ipa le lo pombe malala mai Kapenam ye in nga, ngan tool turana bulbulini ke patokongo kidi Rom, in man itoro Yesu be iloni.

⁶Iyei ne, “Tool Mai, kapraingi kiau ni imasoposopo le ke be ipulles tiap, inbe imassingi mai san le ya nani la ipas le iken leu rumu ni.”

⁷Motong la Yesu iwete panga nen, “Ole ala akarata le tinini dook mata mulu.”

⁸Ngan tool tani iraua betanga ke Yesu nen, “Atoo, Tool Mai, o nen tiap! Au i lok tarau ngan au i tool dook mata ke be kuman a kulo rumu lono kiau tiap. Bong kupas le kuwete ye koom leu, inbe kapraingi kiau tani ole tinini dook mata mulu. ⁹Awete nen nga, yesoo ayepe gurana ke tool mai kiau yo matan kalau i, in parmana. Inbe au tauk i di tooltool kiau ke patokongo nga, ngan tiyepe gurana kiau parmana lapau. Le kumata be awete pang atu nen, ‘Kula,’ ngan ole ila. E be awete pang san nen, ‘Kuman,’ ngan ole iman. E be awete pang kapraingi kiau nen, ‘Kuyei urata i,’ ngan ole itoo kook a iyeie urata tani.”

¹⁰Yesu ilongo betanga ke tool turana bulbulini ke patokongo tani yo iwete nen nga, le itakrai ye. Motong la iwete pang di tooltool budanga mai tina ngan nen,

“Awete pang moolmool nen, au i apuske touo tool sa ke Isrel yo itara lono medana mai mata dawa ben tool i, ngan tiap. ¹¹Le awete pang nen, di tooltool alunu kaiye dawa ben ya i ole tipa ke ni yo ke ipa ye a ise i, inbe ye ni yo ke idu ye i, a timan tiye Apram ye Esaka inbe Yakop man tiwur, inbe tikan so ye lal yo Maro itaru be matan kala di tooltool ki ye i. ¹²Bong di tooltool yo Maro ipootoo di panga muku nga, ngan ole inganga di a tidu diki a du tiyepe todo maiyoko lono. Ngan ye ni tani in ole timassingi a titangtang, inbe tikanen dongadi a iparrasa.”

¹³Yesu iwete nen a imot, motong la iwete pang tool turana bulbulini ke patokongo tani in nen, “Ai, kula. So yo kutorau ye i, in ole pombe ben tina yo kutara lom medana be ole pombe nga.” Le ye kene tani, in kapraing i ke tool mai tani in tinini dook mata mulu.

Yesu Ikarata Pita Roonoo Garup Le Tinini Dook Mata Mulu
(Maka 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴Motong la Yesu ipa le la pombe ye ni ke Pita, a ilo rumu lono ki. Ngan ikamata Pita roonoo garup yo matamatenge ikauu le tinin yes a ikenen mie pono nga. ¹⁵Le nga Yesu itoko garup tani in baene, ngan le pattu leu, be matamatenge ikoo ye le tinini dook mata mulu. Motong la imadit a ikarata kaningi pang Yesu a be ikan.

Yesu Ikarata Di Tooltool Alunu Le Tinidi Dook Mata Mulu

¹⁶Yesu iye di tiyepe le du rrai, motong la di tooltool yo so sadi tidiwidiwi di nga, ngan di sokadi tikap di a timan pang ye. Motong la iwete pang di so sadi tina a inganga di a tikoo, inbe iyei di tooltool yo matamatenge ikap di nga, ngan le tinidi dook mata mulu. ¹⁷Ngan tina Yesu iyei nen, le iyeie betanga ke Maro koonoo yo Esai i, in le kanono pombe moolmool. Ngan Esai tani in iwete nen, “Ya in igiri matamatenge kiidi, inbe iyei idi le tiniidi dook mata mulu.”^x

Di Tooltool Yo Lodi Be Titoo Yesu Nga
(Luka 9:57-62)

¹⁸Yesu ikamata di tooltool alunu san man tigaua le tigaliuu, le nga iwete pang di galiunu be tisuku ookoo kidi inbe tipie siut a be tila ke ran koonoo san. ¹⁹Motong la pannoongoo ke ger ke Maro atu in iman pang ye Yesu man iwete panga. Iyei ne, “Pannoongoo, au i ole atoo ong ye ni nangai yo be kupa pang ye nga.”

²⁰Ngan Yesu raua betanga ki nen, “Di gaunu gok ngan agoro kidi ke kenongo, inbe di man ngan giniu kidi ke kenongo lapau, bong Tool Moolmool ke Maro, in taukan ni yo be iken a imaryoo ye i.”

²¹Motong la tool san yo Yesu galiunu, in iwete pang Yesu nen, “Tool mai, ole kumalum pau a la akelmaia tamak muku ngan, lo ngan be man

^x 8:17 Esai 53:4

atoo ong.” ²²Bong ngan Yesu iraua betanga ki nen, “Di tooltool yo titoo Maro tiap le tiyepe dawa ben di tooltool matedi nga, ngan ole di tapdi tikelmai di diedi yo timmata koot nga. Bong ong in kuman a man kutoo au.”

Yesu Iwete Katkat Pang Eng Mai Le Imata

(Maka 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³Motong la Yesu ipas lo ookoo pono, inbe di galiunu titoo a tipas lo ookoo pono lapau a tikooi a tila. ²⁴Tikooi a tila me pono, inbe pattu leu be eng mai imadit. Ngan eng tani in isi le mai mata, le kokor ki popobe a ipases lo ookoo lono, bong Yesu iken mata a ila oo. ²⁵Ngan tina eng mai nen nga, le nga di galiunu la tipoongoo a tiyei ne, “Tool Mai, kulonam! Nga be tamere a tallede!”

²⁶Tipoongoo, motong la iwete pang di nen, “Ai, ang nga katara lomim medana pau mai tiap sa. Nga yelei a katattadai mata nga?” Motong la imadit tina le iwete katkat pang eng le kokor tina, le imata le manini susube dook mata. ²⁷Ngan iyei nen a di galiunu tina tikamata, le titakrai, inbe di tapdi tipartortor nen, “Ona tiap! I tool belei a le eng le kokor tilongo koonoo nga?”

Yesu Inganga Di So Sadi Ye Di Tooltool Ru

(Maka 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸Ye kene tani yo Yesu iye di galiunu tila tisolo ran koonoo kapala ye tana kidi Gadara^y nga, ngan di tooltool ru yo so sadi tidiwidiwi di a tiyepe agoro lono kidi matenge ngan tisi pang ye Yesu. Yaru ngan di so sadi tidiwidiwi di le guradi mata, inbe tikap malmal le tool sa ke be ipa a ikapus di ye ni tani, in tiap. ²⁹Di tooltool ru tina tikamata Yesu, motong koodi panga nen, “Atoo! Ong i Maro Natunu. Nga soo so be kuyeei pam i? Ngan lal yo Maro itaru be ikap masngana pam ye i, in pombe tiao, bong kuman ni nga be man kop masngana pam, too?”

³⁰Ye kene tani in di ga alunu la tisu a tikanen ben manga mooloo kasin ye di nga. ³¹Le nga di so sadi tina titoro Yesu a timangmang ye nen, “Be kungangam nga, ngan kumalum pam a la amdewe a amlo di ga ngo lodi.”

³²Yesu iman tina le iwete pang di nen, “Kapas a kala.” Yo ngan tina le tipas a tisi tana a tila tidewe lo ga tina ngan lodi. Motong la ga budanga tina ngan tidada a tila sakar matana a tipas du ran lono le taun tidadup a timmata. ³³Ngan nen le di tooltool yo matadi kala di ga nga, ngan titattadai ye so yo tikamata nga. Le tina tidada a tilo pang malala kidi, a lo tikaua bingi ye so le imot yo pombe ye di ga nga, inbe ye di tooltool ru tina yo so sadi tidiwidiwi di nga, ngan lapau. ³⁴Motong di tooltool yo

^y 8:28 Ye rau kapala ngan tana kidi Gadara in tiweta ye Gerasa lapau.

tiyepe ye malala mai tani nga, ngan di le imot tidu be du tikamata Yesu. Tidu tikamata, motong la tiwete panga a timangmang ye be ikoo ye ni kidi a ila pang ye ni san mulu.

Yesu Ikarata Tool Atu Kene Le Baene Ikap Rama Le Dook Mata Mulu
(Maka 2:1-12; Luka 5:17-26)

9 ¹Motong la Yesu iyiri lo ookoo pono, a isiut mulu pang ran koonoo san. Ngan le la pombe ye malala ki ya taunu.^z ²Ila pombe, motong di tooltool pattu titokotoko tool atu yo ikap rama le ipas le iken leu mie pono i, in a timan pang ye. Yesu ikamata di tooltool tina, ngan titara lodi medana panga moolmool nga, le tina iwete pang tool yo ikap rama in nen. Iyei ne, “Natuk, kin lom mede leu. Noonoo kiong, ngan agir oo.”

³Ye kene tani in di pannoongoo pattu ke ger ke Maro tilongo yo Yesu iwete nen nga, le nga di tapdi tiwetewete pang di nen, “Ona, tiap! Tool i nga yelei a iwete betanga nen nga? Nga o be ikaua Maro nene, too?”

⁴Tiyei nen ngan Yesu lon galanga ye lodi mukot, le nga itor di. Iyei ne, “Nga yelei be lomim kap gogo dada dook tiap nen nga? ⁵Soo betanga imarra be aweta i? Be awete panga nen, ‘Noonoo kiong ngan agir oo,’ too be awete panga nen, ‘Kumadit a kupa’? ⁶Bong au i lok be ayei nen, a be nen ngan ole lomim galanga nen, Tool Moolmool ke Maro, in gurana ki mai ye tana i ke be igiri noonoo kidi tooltool.” Yesu iwete nen a imot, motong la iwete pang tool yo ikap rama in nen, “Kumadit, a kouo mie kiong a kula pang rumu kiong.” ⁷Motong la tool tani, in imadit a ila pang malala ki. ⁸Yeisa be di tooltool malala mai tina ngan tikamata so yo Yesu iyei i, ngan le titakrai, inbe tiyitmaka Maro ene ye yo ikaua gurana ki mai pang di tooltool nga.

Yesu Koonoo Pang Matiu
(Maka 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹Yesu iyege ni tani, inbe ipa a ila, ngan ikamata tool atu ke sodaningsi pat^a yo ene Matiu^b i, in iwurur rumu ke sodaningsi pat in lono. Motong la Yesu iwete panga nen, “Ai, kuman kutoo au.” Yo ngan tina le imadit a itoo Yesu.

¹⁰Motong la tiyepe a kene san in Matiu ikaua Yesu iye di galiunu pang rumu ki be lo tikan so. Ngan le di tooltool alunu ke sodaningsi pat, inbe alunu ke yeingsi noonoo, ngan di lapau la tilo a tiye Yesu tiwur, inbe tikan so nga. ¹¹Yeisa be di Paresi tikamata di yo tiyei nen nga, yo ngan le taun titor di galiunu nen, “Ai! Nga yelei be pannoongoo kiang ni iye di tooltool ke sodaningsi pat inbe di tooltool ke yeingsi noonoo tigaua a tikan so nga?”

^z 9:1 Yesu malala ki ya taunu yo iyepe ye i, in ene la Kapenam i. ^a 9:9 Di tooltool ke sodaningsi pat tina, ngan ke be tikap pat ye di tooltool ke Isrel lo ngan be tikap pang tool mai kidi Rom yo matan kala di i. ^b 9:9 Ngan Matiu tani, in la tiwete ene san ye Liwi i.

¹²Di Paresi tiwete nen, ngan Yesu ilongo di oo. Le nga ikatte betanga pang di nen, “Di tooltool yo tinidi dook mata nga, ngan tool ke bar ke be ipa pang ye di tiap, bong di tooltool la matamatenge ikap di nga. ¹³Au i lok be kala ngan lomim kaua urata dook ye betanga yo Maro iweta a iken ye rau ki i, in lono ki belei? Ngan betanga tani in nen, ‘Dada yo lok panga mata i, in nen, be lomim mulumulu ye di tooltool a kayei dada dook mata pang di, bong ye dada yo ke paroranga so pau, in tiap.’^c Ngan nanga, asi nga be si akiu di tooltool yo noonoodi, nga tiap, bong asi be si akiu di tooltool yo ke noonoo nga.”

Tooltool Kapala Titoro Yesu Ye Sapanga Ye Kaningi
(Maka 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴Motong la Yowan yo irriu di tooltool in di galiunu timan pang ye Yesu a man titoru. Tiyei ne, “Ai, nga yelei be amye di Paresi nga amsapa ye kaningi so, e di galium nga tisapa ye kaningi so tiap nga?”

¹⁵Ngan Yesu iraua torungu kidi nen, “Kumata tamoto atu yo be ikere i, in ikiu di sokana le di tooltool ki be man tiye tiyepe ye kerenge ki nga, ngan yelei, ole lodi modoko a tisapa ye kaningi, too tiap? Tiap yege! Bong pang dama ni ngan ole di tooltool tikaua tool tani yo be ikere in le iyege di tooltool ki nga, ngan la be ole lodi modoko a tisapa ye kaningi nga.”

¹⁶Motong Yesu iwete pang di mulu nen, “Tool sa ke be ikaua wam timunu yo paunu i a idede sousoungu ki yo gurunu in gumono ye tiap. Kumata be iyei nen le be ingasi nga, ngan wam timunu tani yo paunu in ole irauwat le isarraka sousoungu gurunu tani le dook tiap. ¹⁷Inbe gaongo leu, di tooltool ke be tipaling ooroo wain surunu yo paunu, ngan ilo ye dap gurunu yo tikaata ye asara kulini, in tiap. Kumata le be tiyei nen, inbe ran medana isung nga, ngan ole dap gurunu tani putumbe le dap in dook tiap, inbe ran medana tina ngan imati du tana. Ngan nanga, ooroo wain surunu yo paunu nga, ngan ole tipaling lo ye dap yo paunu nga, ngan la be yaru le ru tiken dook nga.”

Yesu Ikarata Garup Yo Iyolo Rara I, Inbe Ipamaditi Garup
Kase Yo Imata I
(Maka 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸Yesu nga iwetewete pang di tooltool tina ngan go, inbe tool kuto mai ke rumu kidi Yuda ke gaongo in idu le du igun turunu du Yesu kene punu ke dama, inbe iwete panga nen, “Atoo, natuk garup ni nookoot yege imata nga. Bong lok be ayong tadi rumu kiau, a be nen ngan di kupaloko baem lo pono, ngan imaur mulu.” ¹⁹Motong la Yesu imadit a iye di galiunu titoo tool kuto mai tani a tiye tidi.

²⁰Ye kene yo tidi ye in nga, ngan garup atu yo iyolo rara ye rai sangaul be ru i, in ipa ke Yesu murini le isulmaia baene la itoko sousoungu

^c 9:13 Osea 6:6

matolene ki, in matana. ²¹Ngan garup tani, in ya taunu lon wetewete nen, “Kumata le be atoko sousoungu ki leu nga, ngan ole tinik dook mata mulu.”

²²Bong Yesu iyetaii le nga iportak ngan ikamata garup tani. Le iwete panga nen, “Natuk, kin lom mede leu. Lo medana kiong yo kutaru pau i, in la ikaratong le tinim dook mata mulu i.” Tina Yesu iwete panga nen nga, ngan le ye kene tani in tinini dook mata mulu.

²³Motong la Yesu ipa le di pombe ye rumu ke tool kuto mai tani in a ilo lono, ngan ikamata di tooltool yo timai kaur, inbe di tooltool budanga mai yo titangtang a tipadingi ni nga. ²⁴Le nga Yesu ipasak pang di. Iyei ne, “Ai, kakoo a kadu tana! Garup kase in imata tiap, bong iken mata leu.” Ngan nen le di tooltool tina tingeleraii ye yo iwete nen nga. ²⁵Motong la iwete a di tooltool tina ngan di le imot tidu tana, inbe ilo rumu lono ye ni yo garup kase in iken ye i, a lo itoko baene, ngan le imadit a imaur mulu. ²⁶Ngan nen le bingi ke garup kase tani, in ipa le ingaua tana mai i le imot.

Yesu Ikarata Di Tooltool Mata Kis Ru Inbe Tool San Yo Men Modo I

²⁷Motong la Yesu iyege malala tani, inbe ipa mulu nga. Ngan di tooltool mata kis ru titoo a koodi panga nen, “Atoo, Dawiti natunu! Lom pam a kulonam.”

²⁸Yesu ipa a ilo rumu lono, ngan di tooltool mata kis ru tina ngan timan pang ye. Motong la itor di yaru nen, “Angru katara lomim medana yau be ole ayeie urata nen yang angru?”

Ngan yaru tiraua betanga ki nen, “E, Tool Mai.”

²⁹Motong la Yesu itara baene lo yaru matadi, inbe iyei ne, “Ye lo medana kiang yo angru kataru pau i, in la ole so tani in pombe pang yang.” ³⁰Ngan le di tooltool ru tina ngan matadi rere. Motong la iwete betanga medana pang di nen, “Kin angru kapapos pang di tooltool kapala ye so yo pombe pang yang i, in be.” ³¹Bong ngan yaru tipa be tikaua bingi ye urata yo Yesu iyei pang di yaru i, in pang di tooltool ke malala nga le imot ye tana mai tani a tilonga.

³²Ye kene tani, in di tooltool ru tina ngan tipa a tila, inbe di tooltool kapala tikaua tool san yo so sadi idiwidiwoo a men modo le iwetewete tiap i, in a timan pang ye Yesu. ³³Motong la Yesu inganga so sadi ye tool tani in a iwetewete nga. Ngan tina iyei nen, le nga di tooltool tina yo tigaua nga, ngan tikamata le titakrai, inbe tiyei ne, “Ona! Muku ngan amkamata so sa nen pombe Isrel tiap sa.”

³⁴Bong ngan di Paresi tiyei ne, “Tiap! Tool in inganga di so sadi ye gurana yo tool kuto mai kidi so sadi ikauu pang a i.”

Yesu Lono Pang Di Tooltool Malala Mai

³⁵Motong la Yesu ipa mulu a ila ye malala atu atu nga le imot, inbe ilo ye rumu kidi Yuda ke gaongo a ipatomonai di, inbe iwetewete pang

di ye bingi dook mata ke dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i. Inbe ikarata di tooltool yo matamatenge matana matana ikap di nga, ngan le tinidi dook mata mulu. ³⁶Ngan Yesu ikamata di tooltool malala mai yo man tigaua nga, ngan lono pang di mai san. Yesoo, di ngan moonoo alunu pompombe pang ye di, inbe di tapdi ke be tilon di tiap, le di ngan dawa ben di sipsip yo taukadi taudi yo be matan kala di nga. ³⁷Ikamata di nen, le nga iwete pang di galiunu. Iyei ne, “Kaningi alunu kaiye la isullungu a iken kumu ngo, bong di tooltool ke urata yo be tikap a tiwinoko nga, ngan alunu tiap. ³⁸Ngan nanga, ole kapatarau pang Tool Mai yo kumu taunu i, a be nen ngan iwanga di tooltool ke urata sa mulu la tikap kaningi kanono a tiwinoko.”

Yesu Ikap Urata Pang Di Galiunu Sangaul Be Ru
(Maka 3:13-19; Luka 6:12-16)

10 ¹Yesu ikiu di galiunu sangaul be ru a man tigaua, motong la ikap gurana pang di be tiyei urata ye, a be nen ngan tinganga di so sadi, inbe tika-rata di tooltool yo matamatenge matana matana ikap di nga, ngan le tinidi dook mata mulu. ²Ngan di galiunu tina sangaul be ru nga, ngan edi nen: atu ene la Simon yo tikiui ene san ye Pita i; inbe Simon tani in taini kase yo Antares i; inbe Sebedi di natunu ru yo Yemis iye taini Yowan nga; ³inbe Pilip iye Batolomiu inbe Tomas ye Matiu yo tool ke sodaningi pat i; inbe Yemis san yo Alpias natunu i; inbe Tadias; ⁴inbe Simon yo tool ke sorringi di Rom ye tana kidi Yuda i; inbe Yuta Iskariot, tool tani yo be pang dama ni ngan itara Yesu la di koi ki baedi i.

⁵Yesu ikap gurana ki pang di galiunu tina yo sangaul be ru ngan a imot, motong la iwanga di, inbe iwete pang di nen, “Lok be kapa ngan kala ye di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan be. Inbe kapa nga, ngan kin kalo ye malala maimai kidi Samaria, ngan atu sa be. ⁶Bong be kapa nga, ngan le kala ye di tooltool ke Isrel yo di ngan dawa ben di sipsip yo tilledi nga. ⁷E le be kala nga, ngan kawetewete bingi dook mata bi e i pang di tooltool. Kayei ne, ‘Ole mooloo tiap, inbe dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in ole si pombe mallangana.’ ⁸Inbe urata yo be kayei nga, ngan nen. Kakarata di tooltool yo matamatenge ikap di nga, ngan a tinidi dook mata mulu. Inbe tooltool be timmata nga, ngan kapamadit di a timaur. Inbe kakarata di tooltool yo botoboto medana ikan di nga, ngan le tinidi galanga mulu. Inbe di tooltool yo so sadi tidiwidiwi di nga, ngan kanganga so sadi ye di le tinidi dook mata mulu. Ngan gurana kiau yo akauu pang be alonang ye i, in kayimoo tiap, bong akauu sokorai pang. Ngan nanga, lok be ang lapau kalon sokorai di tooltool ye, bong kakiulai ye balingi be. ⁹Inbe ye kene yo be kapa ye in nga, ngan kin kakap pat a katar lo ye depe mai tiap kiang ke tarungu pat be. Le pat ke yimoongoo so yo ene gol le silba le kapa nga, ngan

kin kakap be. ¹⁰Inbe kin kasolo depe kiang be. Inbe kin kakap sokorai lonloningi kiang san mulu, inbe loningi ke kemim san mulu be. Inbe kin kakap toto ke panga lapau be. Yesoo, kumata be tool iyei urata, ngan la be ikap loningi ye di tooltool yo iyei urata pang di nga.

¹¹“Soo malala mai, too malala kase be kapa le la pombe ye nga, ngan matamim saraia tool sa yo dook mata nga a ikau ang a kaye kayepe ye rumu ki. Ole kaye leu kayepe le lo soo lal yo be kayege inbe kapa pang ye malala san mulu ye i. ¹²Inbe kapa le kalo ye rumu atu nga, ngan kawete pang di tooltool yo tiyepe ye rumu in nen. Kayei ne, ‘Maro ikaua lo silene ki pang.’ ¹³Ngan kumata le di tooltool ke rumu ngan be lodi dook mata pang nga, ngan betanga kiang dook mata tani ole iyepe ye di. Bong kumata be lodi dook mata pang tiap nga, ngan betanga dook mata kiang ke lo silene tani, in ole imulu a iman pang yang. ¹⁴Inbe kumata be kapa le la pombe ye malala atu, le di tooltool ki lodi be tikau ang tiap, inbe titar talngadi be tilongo betanga kiang tiap nga, ngan kayege malala in. Bong kene yo be kayege nga, ngan kataurai gauru ke kemim sila ikino ye malala tani in. ¹⁵Awete pang moolmool nen, ye lal yo Maro itaru be ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan ole iyemenai di tooltool ke malala tani in ye urata moonoo dook tiap ki taunu le illoso urata moonoo dook tiap yo be pombe pang di tooltool ke malala mai ru, Sodom le Gomora nga.”

Urata Moonoo Dook Tiap Matana Matana La Be Pombe Nga
(Maka 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶Motong la Yesu iwete betanga san mulu pang di galiunu nen, “Kapalongo! Ayawarang a kala nga, ngan la kayepe ben di sipsip yo tiyepe kataunu ye di gaunu gok nga. Ngan nanga, ole kakawai yang dook leu dawa ben di moto, inbe ole kayepe moonoombe dawa ben di man yo bal utu nga. ¹⁷Le kin kakawai yang dook leu ye di tooltool yo be tigarungang nga. Di ngan ole tiparamang a tikau ang lo kakodo dama kidi kuto maimai ke karatanga betanga, inbe ole tikau ang kalo rumu lono kidi Yuda ke gaongo a be nen ngan tikap koro a tiwalisang ye. ¹⁸Yesoo kayei urata ye raingi bingi dook mata kiau nga, ngan ole tikau ang lo kakodo dama kidi tooltool yo matadi kala malala maimai kidi nga, inbe lo kakodo dama ke di tooltool yo tiyei kuto maimai pang tana maimai kidi nga, ngan lapau. Ngan ole tiyei nen a be nen ngan kawete bingi dook mata kiau pang di tooltool maimai tina, inbe pang di tooltool yo tipa ye di rara ke Yuda tiap nga. ¹⁹Bong ye kene tani yo tikau ang be lo kakodo dama kidi kuto maimai kidi ye in nga, ngan kin lomim modoko ye soo betanga yo be kawete, too dada yo be karau betanga kidi ye, in be. Awete pang nen, ye kene tani in Maro Amunu Silene la be ipasongosongang ye betanga yo be kawete pang di nga. ²⁰Ngan betanga

tina yo be kawete nga, ngan ang tapmim la be kawete nga tiap, bong Tamamim Amunu Silene yo iyepe lomim i, in ya la be iwetewete i.

²¹“Inbe ye kene tani in di rara atu ben toodi le taidi nga, ngan atu ole ikaua san a itaru la di koi ki baedi, a be nen ngan tiraumate le imata. Inbe di kakase tamadi ole tiyei dada gaongo nen leu pang di natudi. Inbe di kakase ole tisak betanga ke di tamadi le tinadi lapau, inbe tiwete pang di tooltool kapala be la tiraumata di a timmata. ²²Inbe di tooltool le imot ole tiyei koi pang a be tigarungang, yesoo ang nga katara lomim medana ye betanga kiau a katoos au. Bong di sema tooltool yo tikodo le timede ye lo medana kidi a tikodo nen le lo timmata nga, ngan Maro ole ikap di a ipamulu di ye so dook tiap yo be igarung di i. ²³Ngan nanga, kumata be kala ye malala atu, le be di tooltool ki tikamatang ben katoos au a be tigarungang nga, ngan kakoo tarai a kala pang ye malala san mulu. Awete pang moolmool nen, urata yo be kapa ye malala maimai ke tana mai Isrel inbe kayeii i, in ole kayeii le imot tiao, inbe ole Tool Moolmool ke Maro isi pombe.

²⁴“Ngan kase yo iyepe ye ni ke patomonaingi i, in o ke be illoso pannoongoo ki le ilo ete ye, ngan tiap. Inbe tool yo iyei urata ben kapraingi in lapau, o ke be illoso tool mai ki le ilo ete ye, ngan tiap lapau. ²⁵Bong kumata be kase mai tiap ke patomonaingi in ise le se iyepe dawa ben pannoongoo ki nga, ngan dook mata. Inbe kumata be tool ke kapraingi in ise le se iyepe dawa ben tool mai ki nga, ngan dook mata lapau. Ngan nen le kumata be tikiui kuto mai ke rumu in ye tool kuto mai kidi so sadi yo ene Belsebul in nga, ngan di tooltool ki yo iye di tiyepe ngan ole tikiu edi ye so dook tiap le dook tiap ki taunu nen lapau.

²⁶“Bong kin katattadai di tooltool yo be tigarungang, ngan be. So tina le imot yo di tooltool titarkoo a iken sollono nga, ngan pang dama ni ngan ole Maro ipapos se mallangana a be nen ngan di tooltool tikamata. Inbe betanga yo titarkoo le di tooltool ke be tilongo tiap nga, ngan ole ise mallangana le imot lapau a di tooltool lodi galanga ye. ²⁷Ngan nanga, betanga yo idi leu tayepe inbe awete pang sollono nga, ngan ole kawete la mallangana pang di tooltool le imot a tilongo. Inbe betanga yo amangunngun ye pang nga, ngan ole kakodo malala katene, inbe kakaua bingi ye pang di tooltool le imot a tilongo.

²⁸“Kin katattadai di tooltool yo tiraumatamata di tooltool bobodi leu, bong ke be tiraumata kauredi tiap, nga be. Bong ole katattadaia Maro, yesoo ya taleu in la gurana ki mai ke be igarung di tooltool bobodi le ipa ye kauredi a ikatte di tidu ye malala ke masngana i. ²⁹Kumata be di tooltool tiyimi man natunu ru nga, ngan ole tiyimi di ye pat mai tiap kooroonoo atu. Bong man tina ngan Tamamim la matan kala di i, le kumata be imalum ye di tiap nga, ngan o ke be atu sa imol a idu tana tiap. ³⁰⁻³¹Le kumata be Maro matan kala di man dook mata nen nga, ngan ole matan

kalang dook mata lapau, yesoo ye matana ngan ang nga kallos di man. Maro lon galanga yang dook mata san, le kinkatingi ke kutomim raunu nga, ngan lon galanga ye le imot lapau. Ngan nen le kin katattadai be!”

Tapataukala Yesu Ene Be

(Luka 12:8-9)

³² Motong la Yesu iwete pang di mulu nen, “Sei tool be iwetewete ek pang di tooltool la mallangana be ya in au galiuk nga, ngan au lapau, ole awete ene pang Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni la mallangana, be tool in galiuk moolmool. ³³ Bong sei tool be ipataukala ek ye di tooltool be ya in galiuk tiap nga, ngan au lapau, ole apataukala ene ye Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni, be tool in galiuk tiap lapau.

³⁴ “Kin lomim tarau be asi tana nga be si agauagaua di tooltool a be tiyepe ye lo silene, ngan be. Au i asi nga be si akaua lo silene pang di tooltool tiap, bong au i akaua pul ke patokongo la asi nga. ³⁵ Moolmool, asi nga be si ayei di tooltool a be nen ngan tiparpoto. Ngan nen le

‘tamoto kase in ole iportak le iyei koi pang tamana,

inbe garup kase in ole iyei koi pang tinana,

inbe garup kerenge atu in ole iyei koi pang roonoo garup,

³⁶ inbe tool atu in rara ki ya taunu yo iye di tiyepe ye rumu atu nga, ngan ole tiportak le tiyei koi panga.’^d

³⁷ “Sei tool yo lono pang tamana too tinana mai san, le illoso lono yo pau i nga, ngan ya in tool dook mata ke be iyei galiuk tiap. Inbe tool yo lono pang natunu tamoto too natunu garup mai san, le illoso lono yo pau i nga, ngan ya in tool dook mata ke be iyei galiuk tiap. ³⁸ Inbe sei tool yo lono be isolu urata moonoo ben kai palasingi ki a itoo au tiap i, in tool dook mata ke be iyei galiuk tiap. ³⁹ E sei tool yo lono mai san ye yepongo ki ke tana i mai mata a iparama i, in ole ilene. Bong sei tool yo lono mai san ye yepongo ki ke tana i tiap, inbe iraia tinini le imot be iyei urata kiau i, in ole ipuske yepongo dook mata yo taukan motingi i.

⁴⁰ “Ngan nanga, sei tool be ikau ang a iyei urata dook mata pang nga, ngan ben ikau au a iyei urata dook mata pau lapau. Inbe sei tool be iyei urata dook mata pau nga, ngan iyei urata dook mata pang Tool Mai yo iwangau a asi, in lapau. ⁴¹ Inbe sei tool be ikamata tool atu ben ya in Maro koonoo atu le ikauu a iyei urata dook panga nga, ngan tool tani in ole ikap so dook mata gaongo leu ben ke di Maro koonoo ngan ye urata kootoonoo ki. Inbe sei tool be ikamata tool atu ben ya in tool noonoonoo atu ke Maro le ikauu a iyei urata dook mata panga nga, ngan tool tani in ole ikap so dook mata gaongo leu ben ke di tooltool noonoodi ngan ye urata kootoonoo ki lapau. ⁴² Inbe kumata le sei tool be ikaua ran silene

^d 10:36 Mika 7:6

ruku atu pang di kakase maimai tiap nga atu a be iyin, yesoo ya in galiuk nga, ngan awete pang moolmool nen, tool in balingi yo be ikauu ye urata kootoonoo i, in o ke be ilene tiap.”

Yowan Yo Irriu Di Tooltool In Iwanga Di Galiunu Pang Yesu

(Luka 7:18-35)

11 ¹Yesu ipatomonai di galiunu sangaul be ru ngan a imot, motong la iyege ni tani in, inbe ipa mulu a ila ye malala maimai ke tana mai Galili la ipatomonai di tooltool, inbe iwetewete bingi dook mata ke Maro pang di.

²Ye kene tani in Yowan yo irriu di tooltool in titaru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono oo. Le nga ye kene yo ilongo bingi ke Kirisi be iyei urata ke Maro nga, motong la iwanga di galiunu be la titoro Yesu.

³Le nga iwete pang di nen, “Kala ngan katoru nen. Kayei ne, ‘I ong tool tani yo Maro ipamede betanga ye be ole iwanga a isi, in naii, too ole amtar matamam a amnama tool san mulu?’”

⁴Tila la titoru, motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Kamulu a kala ngan kawete pang Yowan ye betanga yo kalongo nga, inbe ye so yo kakamata ye matamim nga. ⁵Kayei ne, ‘Di mata kis tikamata ni mulu; inbe di tooltool yo kedi dook tiap nga, ngan kedi dook mata a tipa; inbe di tooltool yo botoboto medana ikan di nga, ngan tinidi dook mata mulu; inbe di tooltool yo talngadi dikidiki nga, ngan tilongo betanga; inbe di tooltool yo timmata koot nga, ngan timadit mulu; inbe di tooltool yo ballingadi tiap nga, ngan tilongo bingi dook mata.’ ⁶Ngan tool yo ikamatau ngan itara lono medana pau le imede i, in Maro ole iyei urata dook mata panga le lon ponana ye.”

⁷Yowan di galiunu tina ngan tiyege a tila, motong la Yesu imadit ye betanga pang di tooltool malala mai tina ye Yowan tani nen. Iyei ne, “Ai, kene yo kala pang ye ni sorrakene nga, ngan kala be la kakamata soo so? Be la kakamata pi kaini yo muru iwalisi a ila be iman i, too? ⁸Too yelei, be la kakamata tool atu yo itar moro dook mata lo tinini i, too? O tiap! Di tooltool yo titar moro dook mata ilo tinidi le tinidi dook mata ye nga, ngan di tooltool yo nen nga, ngan tipas le tiyepe leu ye rumu mai ke tool yo iyei kuto mai pang tana mai atu i. ⁹Oo kawete ngan, soo so kala be la kakamata i? Nga o be la kakamata Maro koonoo atu, too? E, moolmool. Bong nga be awete pang nen, ya ni illos di Maro koonoo kapala yo ke muku nga le imot. ¹⁰Ya tani in la Rau ke Maro iwetewete ye nen i. Iyei ne,

‘Kapalongo! Ole awanga tool atu ke be imuku a ikaua bingi yong.

Inbe ya la be imuku a ikarata dada pong i.’^e

^e 11:10 Malaka 3:1

¹¹Awete pang moolmool nen, kataunu ye di tooltool yo tiyepe tana i nga, ngan sa yo be illoso Yowan yo irriu di tooltool i, in tiap. Bong ye di tooltool yo Maro matan kala di nga, ngan di le imot le si ye kase mitiap kidi atu, ngan ke be tilloso Yowan. ¹²Ngan ye kene yo Yowan ipamaditi urata ki le se nookoot nga, ngan dada yo Maro be igaua di tooltool ki ya taunu a be matan kala di ye i, in iman potai a be pombe mallangana. Inbe di tooltool kapala tikapye be tilo a tiye di tooltool yo Maro be matan kala di nga, ngan tigaua. ¹³Ngan so tani yo muku ngan Mose iye di Maro koonoo tiwetewete ye be pombe i, in le se imot ye lal yo ke Yowan i. ¹⁴Kumata le katara lomim medana ye betanga kidi nga, ngan dook mata. Ngan nanga, Yowan in Ilia tani yo muku ngan di Maro koonoo tiwete ye be ole isi i. ¹⁵Le sei tool be talngana nga, ngan itar talngana dook a ilongo betanga kiau nga.

¹⁶“Nga ole ayei belei be awete le ananpootoo di tooltool yo nookoot tiyepe nga ye dada kidi nga? Di tooltool tina, ngan dawa ben di kakase yo tiwur ye ni ke yawaringi kaningi, inbe koodi pang di diedi nen,

¹⁷‘Am nga ammai kaur pang a be nen ngan kasiki, bong lomim pang sianga tiap sa.

E amwou lelang pang a be nen ngan katang, bong lomim pang tangini tiap lapau sa.’

¹⁸Yowan in isi ngan isapariuu ye kaningi le yinungu. Ngan le tiwete mur ye nen, ‘Ai, tool ni so sadi iyepe ye.’ ¹⁹Motong la Tool Moolmool ke Maro isi, ngan ikan be iyin ngan le tiwete mur ye lapau. Tiyei ne, ‘Kakamata, tool ni tool mata kaningi inbe tool ke yinungu ran medana sa. Le iye di tooltool ke sodanangi pat le tooltool ke yeingi noonoo tigaua, inbe tikan be tiyin.’ Bong awete pang nen, ole kakamata lo galanga ke Maro ye dada yo be iyeii le itara kanono dook mata ye i.”

Yesu Katen Malmal Pang Di Tooltool Yo Tiportak Lodi Tiap Nga
(Luka 10:13-15)

²⁰Di tooltool ke malala maimai kapala yo Yesu ipa be iyei gogo mos matana matana a tikamata nga, ngan lodi be tiportak lodi a titoo tiap. Ngan la le Yesu katen malmal a ipasak pang di nga. ²¹Iyei ne, “Atoo, ang di tooltool ke malala mai Korasin le Betsaida nga, kin kakamatang dook leu. Nga yo be tool sa ilo malala mai Taia le Saidon lo iyei mos yo dawa ben ayei ye malala kiang nga, ngan matin nga le di tooltool ke Taia le Saidon tiportak lodi mukot ye noonoo kidi yo tiyei nga, inbe tipital wam pirara a tiwurur kaua punu a be nen ngan tipapos lo modoko yo kidi nga. ²²Bong awete pang nen, ye lal yo Maro itaru be ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan ole iyemenai ang di tooltool ke Korasin le Betsaida ngan ye urata moonoo dook tiap ki taunu le ole illoso urata dook tiap masngana yo be pombe pang di tooltool ke Taia le Saidon i.

²³Inbe ang di tooltool ke malala mai Kapenam ngan lomim tar belei, ole Maro iyitmakang le kalo meneng lang katene ni, too? Tiap yege! Ole ikatte ang kadu meneng lopo ni, ye ni kidi matenge. Inbe mos yo pombe pang yang nga, ngan yo be pombe ye malala mai Sodom a di tooltool ki tikamata nga, ngan matin nga tiportak lodi le tilledi tiap, bong nga tiyepe go. ²⁴Bong awete pang nen, ye lal yo Maro itaru be ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan di tooltool ke Sodom ole urata moonoo masngana la be pombe pang ye di i. Bong ang nga urata moonoo ke masngana yo dook tiap le illoso kidi, in la be pombe pang yang i.”

Kaman Pang Yau Man Kamaryoo

(Luka 10:21-22)

²⁵Ye kene tani in Yesu ipatarau pang Maro nen, “Tamak, ong in Tool Mai ke lang inbe tana. Le au i ayitmaka em, yesoo kutarkoo so tina ngan ye di tooltool yo di tapdi tikamata di ben lo galanga kidi mai mata nga, inbe kupapos pang di tooltool yo taukadi lo galanga a tiyepe le dawa ben di kakase nga. ²⁶Le moolmool Tamak, ong taum kutoo lom yo dook mata i, inbe kuyei so nen.”

²⁷Yesu ipatarau a imot, motong la iyei ne, “So le imot nga Tamak la itar lo baek i. Ngan tool sa yo be lon galanga ye Natunu, ngan tiap, bong Tamana ya taleu la lon galanga ye i. Inbe tool sa yo be lon galanga ye Tamana, ngan tiap, bong Natunu ya taleu la lon galanga ye i. Inbe di tooltool yo Natunu lono be ipatnaia Tamana pang di nga, ngan di leu la be lodi galanga ye Tamana tani in nga.”

²⁸Motong la Yesu iwete mulu nen, “Ang di sema tooltool yo kasolo so moonoo le tinimim mallai nga, ngan kaman pang yau a man akaua maryoongoo dook mata pang. ²⁹Kakaua kai palunu kiau a kataru lo gurimim a be nen ngan ole kayei urata kiau, dawa ben asara yo ene bulumakau in taunu itara kai palunu ilo gurini a be iyei urata ki nga. Au i tool ke kate malmal tiap, bong au tauk arautoo au le du ayepe lopo. Le kayei nen, a be nen ngan apatomonai ang a kakaua maryoongoo dook mata. ³⁰Awete pang nen, yesoo kai palunu yo be ataru lo gurimim a kayei urata kiau ye i, in imoo tiap. Inbe so yo be akap pang a kasolo nga, ngan imoo tiap lapau.”

Yesu Iyei Mai Pang Lal Ke Sungunu Lapau

(Maka 2:23-28; Luka 6:1-5)

12 ¹Ye kene tani in Yesu iye di galiunu timadit ye panga a tipa so le tilo kumu lono ke dingding patunu yo ke kaningi nga, ngan kene tani in lal kidi Yuda ke sungunu. Tilo tipa kumu lono, ngan di galiunu pitolo di le tikap dingding tina ngan patunu pattu a tikan. ²Bong di Paresi pattu tikamata di yo tiyei nen nga, le nga tipasak pang Yesu. Tiyei

ne, “Ai, kumata! Di galium ngo tiyei dada yo ger kiam Yuda igunkalam be amyei ye lal ke sungunu tiap nga.”

³Motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Ang nga kakinkata rau yo igasa so yo Dawiti iyei ye kene yo iye di tooltool ki pitolo di ye i, in tiap, too? ⁴Ya in idewe a ilo rumu ke Maro lono, lo ikap porong yo tiyei paroranga ye ngan a iye di tooltool ki tikan. Ngan porong tina ngan ke be di tooltool sokorai tikan tiap, bong di tooltool ke paroranga so pang Maro, ngan di leu la be tikan nga. ⁵Inbe nga be atorang, ang nga kakinkata betanga ke Mose yo iwete ye di tooltool ke paroranga so pang Maro, nga lapau? Kanakana ye lal kidi Yuda ke sungunu nga, ngan tilo bareme mai ke sungunu lono a tiyei urata kidi ke paroranga so. Ngan tina tiyei nen, le ben tigarungu lal ke sungunu tani, bong ye Maro matana ngan tikapsap tiap sa. ⁶Bong awete pang nen, so yo maiyoko le illos bareme ke sungunu i, in ya naii. ⁷Ngan Rau ke Maro iwete nen, ‘Dada yo lok panga mata i, in nen, be lomim mulumulu ye di tooltool a kayei dada dook mata pang di, bong ye dada yo ke paroranga so pau, in tiap.’^f Ngan la kumata be lomim galanga dook ye betanga i punu nga, ngan o ke be kagarung di tooltool yo tiyei touo busunu siap, ngan tiap. ⁸Awete pang nen, yesoo Tool Moolmool ke Maro, in ya la iyei Tool Mai pang lal kidi Yuda ke sungunu i.”

Yesu Ikarata Tool Atu Yo Baene Ikap Rama In Le Dook Mata Mulu
(Maka 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹Yesu iyege ni tani, inbe ipa mulu le la pombe malala, a ipa so le ilo rumu kidi Yuda ke gaongo, in lono. ¹⁰Ilo ngan ipuske tool atu yo baene ikap rama in iyepe rumu lono. Ngan di Paresi tisere dada yo be tikaua Yesu pang ye di kuto maimai ke karatanga betanga a tiweteweta ye urata ki yo iyei nga. Le nga titoru nen, “Ai, nga be amtorong. Be tool sa igiri matamatenge kidi tooltool ye lal ke sungunu nga, ngan ole yelei, tool in iyei noonoo, too tiap?”

¹¹Motong la iraua betanga kidi nen, “Kumata le ang tina ngan atu be asara ki yo ene sipsip in be imol du gomo lono ye lal ke sungunu nga, ngan ole yelei, tool tani o ke be la ikauu a iyiti se ete tiap, too? ¹²Bong awete pang nen, di tooltool nga so mai san ye Maro matana, le tillos di sipsip. Ngan la dook mata ke be taye urata a talon di ye lal ke sungunu lapau.”

¹³Motong la iwete pang tool tani yo ikap rama in nen, “Oo, kupadunu baem in.” Yeisa be ipadunu baene tani, ngan le dook mata mulu le lo gaongo ye baene san. ¹⁴Bong di Paresi katedi malmal pang Yesu, le timadit a tidu tana du tigaua, inbe tika rata betanga yo be tiraumate ye i.

^f 12:7 Osea 6:6

Maro Ipootoo Yesu Be Iyei Urata Panga ¹⁵Yesu lon galanga ye dada yo be di Paresi tiyeii panga i, le nga iyege malala tani in, inbe ikoo pang ye ni san mulu. Ngan di tooltool alunu titoo a tila, motong la ilon di a ikarata matamatenge kidi le imot. ¹⁶Motong la iwetekala di be kin tipaposi lo mallangana be. ¹⁷Ngan nen le betanga yo muku ngan Maro koonoo Esai iweta i, in iyeii le kanono pombe. Ngan betanga tani in nen,

¹⁸ “In kapraingi kiau yo apootoo pau in nain.

Ya in lok panga mai san, le lok ponana ye dook.

Au i ole amaia gurana ke Amuk Silene ilo ye,

a nen ngan la iwetewete pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ye dada dook mata noonoonoo yo lok be titoo nga.

¹⁹ Inbe ya in o ke be iwete katkat, inbe iye di tooltool tiparsu ye betebetanga, ngan tiap.

Inbe tool sa ke be ilongo kalngana yo iwetewete le koonoo maimai malala katene, ngan tiap lapau.

²⁰ Di tooltool yo taukadi guradi le dawa ben pi kaini yo muru igorumu le telbe in nga, ngan o ke be igarung di tiap.

Inbe di tooltool yo ke be di tapdi tilon di ye yepongo kidi tiap, le dawa ben sul yo ikan ngan matana gumugumu in nga, ngan o ke be igarung di tiap lapau.

Ole iyei nen le le lo so nga le imot titoo dada dook mata noonoonoo yo Maro lono be titoo nga.

²¹ Ngan nen le ene ole ingaua ni mai i le imot, inbe di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga ole titar matadi, inbe tinamu ye so yo be iyeii i.”^g

Di Tooltool Pattu Tiwete Mur Ye Yesu

(Maka 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Ye kene tani in di tooltool pattu tikaua tool atu yo so sadi idiwidiwoo le matan kis inbe men modo le iwetewete tiap, in a iman pang ye Yesu. Motong la man Yesu iyeii le ikamata ni, inbe koon marra a iwetewete mulu nga. ²³Ngan nen le di tooltool yo man tigauagaua nga, ngan tikamata so tani ngan titakrai ye. Le nga tiyei ne, “Ai, tool i o Dawiti Natunu, pa oo?”

²⁴ Bong di Paresi tilongo yo tiwetewete nen nga, le nga tiyei ne, “Tiap, tool in inganga di so sadi ye gurana ke kuto mai kidi so sadi yo ene Belsebul i.”^h

²⁵ Ngan Yesu lon galanga ye lodi, ngan oo. Le nga iwete pang di nen, “Ai, kumata be di tooltool ke tana mai atu be tiparpoto le tiyepe ye

^g 12:21 Esai 42:1-4 ^h 12:24 Ngan Belsebul i, in tool kuto mai kidi so sadi yo Satan i, in ene san.

budanga ru, inbe tipatoko nga, ngan ole di tapdi tigarung di. Inbe kumata be rara atu yo tiyepe ye rumu atu, too tiyepe ye malala atu nga, ngan be tiparpoto le tiyepe ye budanga ru, inbe di tapdi tipatoko nga, ngan ole di le imot tilledi. ²⁶Ngan gaongo leu ye Satan lapau. Kumata be di tooltool ki tiparpoto le tinganga di diedi nga, ngan ole Satan tani in ikodo le imede belei? ²⁷Ngan kumata betanga yo kawete ngan moolmool be au i anganga di so sadi ye gurana ke Belsebul nga, ngan sei ilon di tooltool kiang a le tinganga di so sadi i? Belsebul tiap, too? Ngan nen le urata tina yo di tooltool kiang tina tiyei nen nga, ngan ipaposang ye betanga kiang yo kawete pau nga, ngan kallung ye. ²⁸Bong kumata be Maro Amunu la ikaua gurana ki pau a anganga di so sadi ye nga, ngan ole lomim galanga nen, dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in ya la pombe a iken mallangana pang i.

²⁹“Oo, nga be atorang mulu. Kumata tool atu be irookoo rumu ke tool atu yo gurana ki mai mata i a be lo ipinoo so ki nga, ngan ole iyei belei? Kulkulunu ngan ole iparama tool tani yo gurana ki mai mata in muku a ipauu ngan, lo ngan be lo ikap so ki tina yo iken rumu lono nga.

³⁰“Sei tool yo itoo au tiap i, in dawa ben koi kiau. Inbe tool yo ilonau a be aye amgaua di tooltool pang Maro tiap i, in dawa ben tool yo be inganga di tooltool a tikoo ye Maro i. ³¹Ngan nen le awete pang nen, noonoo le imot kidi tooltool yo tiyei, inbe betanga dook tiap yo tiwete a tikan pasemau ye nga, ngan ole Maro igiri noonoo kidi. Bong betanga dook tiap yo tiwete a tikan paseme Maro Amunu Silene ye nga, ngan ole Maro igiri noonoo kidi ngan pitiape yege. ³²Inbe kumata be tool sa iwete mur ye Tool Moolmool ke Maro nga, ngan ole Maro igiri noonoo ki. Bong kumata be iwete mur ye Maro Amunu Silene nga, ngan noonoo ki in ole iken nen nookoot nga, inbe pang dama ni a ila, ngan ole Maro igiri tiap lapau.”

Kai Dook Tiap Ipu Ngan Kanono Dook Tiap

(Luka 6:43-45)

³³Motong Yesu ikatte betanga san mulu pang di nen, “Kai yo dook mata i, in be ipu nga, ngan ole itar kanono dook mata. Inbe kai yo dook tiap i, in be ipu nga, ngan ole itar kanono dook tiap. Le kai tina ngan puadi la be tipapos di, ngan lod galanga ye di nga. ³⁴Ang nga moto dook tiap di natunu! Le ang ngan ke be kawete betanga sa yo dook mata nga tiap. Ngan nen, yesoo so yo iken tool lono nga, ngan la iwete a ipas ye koonoo si mallangana nga. ³⁵Tool yo dook mata i, in lon kaua urata ye so yo dook mata ngan leu, le ye dada le betebetanga ki nga, ngan ole ipapos so yo iken lono nga. Inbe tool yo dook tiap i, in lon kaua urata ye so yo dook tiap ngan leu, le ye dada le betebetanga ki nga, ngan ole ipapos so yo iken lono nga. ³⁶Bong awete pang nen, ye lal yo Maro itaru be ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan di

tooltool ole tipapos betanga dook tiap kidi yo muku ngan tiwete tana pono ngan se mallangana le imot. ³⁷Le betanga kiang ang tapmim yo kawete tana pono nga, ngan la be ipaposang se mallangana a nen ngan Maro iwetang ben ang ngan tooltool dook mata, too ang ngan tooltool dook tiap nga.”

Di Tooltool Pattu Titoro Yesu Be Iyeie Mos Sa A Tikamata
(Maka 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸Yesu iwete pang di nen a imot, motong di Paresi pattu tiye di pannoongoo ke ger ke Maro tiwete pang Yesu nen. Tiyei ne, “Pannoongoo, lomam be kuyeie mos sa a amkamata, a be nen ngan iyei tarkilanga pong.”

³⁹Motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Di tooltool yo nookoot tiyepe nga, ngan titara lodi le imede ye Maro tiap, bong tiyei dawa ben garup dook tiap yo idada nintooroo a la iyei bauk i. Le kanakana nga, ngan titorau be ayeie mos ke Maro sa a tikamata. Bong mos sa be ayeii a tikamata tiap. Ole tikamata mos ataleu yo pombe ye Maro koonoo yo Yona i, in leu. ⁴⁰Muku ngan Yona iken i kapono lono ye ke tol inbe bong tol. Ngan gaongo leu, Tool Moolmool ke Maro ole iken tana lono ye ke tol inbe bong tol lapau. ⁴¹Ngan ye lal tani yo Maro itaru be ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan ole di tooltool ke Ninibe tikodo dama ke Maro, inbe tipapos di tooltool yo nookoot tiyepe nga, ye dada dook tiap kidi yo tiyei nga. Awete nen nga, yesoo di Ninibe tilongo betanga ke Yona tina yo iwete nga, ngan le tiportak lodi mulu. Bong Tool atu yo nookoot kaye kayepe i, in illoso Yona. ⁴²Inbe ye lal yo Maro itaru be ikarata betanga kidi tooltool ye in nga, ngan garup ene mai atu yo iyepe ye ni yo karaka ipa ye i, in ole ikodo dama ke Maro, inbe ipapos di tooltool yo nookoot tiyepe nga, ye dada dook tiap kidi yo tiyei nga. Awete nen, yesoo garup tani, in iyepe ke tana damono, bong ipa ye manga mooloo a ise pang Yerusalem be se ilongo betanga dook mata ke Solomon yo ipatomonai di tooltool ye nga. Bong Tool atu yo nookoot kaye kayepe i, in illoso Solomon.”

So Sadi Imulukala Tool Tani Mulu
(Luka 11:24-26)

⁴³Motong la Yesu ikatte betanga san mulu pang di nen, “Kumata so sadi be ipas ye tool atu lono nga, ngan ole la ipa ye ni sorrakene a matan sarai ye ni dook mata yo be iyepe ye i. Bong kumata be matan sarai le ikamata ni sa dook be iyepe ye tiap nga, ⁴⁴ngan ole iyei ne, ‘Au i nga ole amulukala rumu kiau yo muku ngan ayege i.’ Ngan kene yo imulu a ila pombe ye in nga, ngan ikamata rumu tani in tool sa iyepe ye tiap, bong tisoraii le igalanga, inbe so yo iken rumu lono ngan iken dook mata ye nene. ⁴⁵Motong la so sadi tani in imulu la iwete pang di diene so sadi limi be ru yo tillosi ye yeingi dada dook tiap nga, ngan be tiyei ene a tiye tila pang ye rumu tani be la tiyepe ye. Awete pang nen, tool tani in muku ngan yepongo ki ben dook tiap mata tiap, bong yo nookoot nga yepongo

ki dook tiap le dook tiap ki taunu. Ngan nanga, dada gaongo leu la be pombe pang ye di tooltool dook tiap yo nookoot tiyepe nga.”

Yesu Tinana Le Di Taini
(Maka 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶Yesu iwetewete pang di tooltool tina go, inbe tinana le di taini lodi be tiye tiwetewete pa, le nga man tikodo ke diki, inbe tinamu. ⁴⁷Motong la tool atu iwete pang nana, “Ai, tinam le di taim la man tikododo diki nga, ngan lodi be kuye di kawetewete pa.”

⁴⁸Ngan Yesu iraua betanga ki nen, “Di sema tinak le di taik nga?” ⁴⁹Motong la isulmai di galiunu, inbe iyei ne, “Oo, kakamata, di tinak le di taik me e nga. ⁵⁰Kumata le di sema tooltool be titoo Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni, lono nga, ngan di ngan la di tinak le di taik nga.”

Yesu Ikatte Betanga Ye Tool Atu Yo Igiri Dingding Patunu Lo Kumu Ki I
(Maka 4:1-9; Luka 8:4-8)

13 ¹Motong la ye ke tani in Yesu ipas a iyege rumu tani, inbe ipa mulu le du iwur ran koonoo ke Galili. ²Ngan di tooltool alunu la tidu pompombe pang ye a tigaliuu le ni mangana siap. Le nga ipas lo ookoo lono, a lo iwur, inbe di tooltool tina ngan tikodo ke tana. ³Motong la iwete pang di ye so alunu ngan ikatte betanga ye. Nen le iwete pang di nen, “Ye kene atu ngan tool ke kapkingi atu in ikap dingding patunu ke kaningi be la igiri kumu ki. ⁴Ngan kene yo igiri ye in nga, ngan kapala imol du dada katene. Ngan nen le di man tikamata le man tikan. ⁵Inbe dingding patunu kapala ngan imol du ye tana yo ke lopo ki in bongarngar le tana dook mata ke ete ngan mai mata tiap nga. Ngan nen le palbe leu be tisup, ⁶bong ye kene yo ke ise a isini katkat ye in nga, ngan iyesnai dingding supana tina le timallai a tiwor, yesoo ramini idu lopo mata tiap. ⁷Inbe dingding patunu kapala ngan imol du ooroo kaudangdang lono. Ngan nen le tisup pa ye kaudangdang le ooroo kaudangdang tani in iturai di le tisup dook tiap. ⁸Bong dingding patunu kapala yo imaruru du ye tana dook mata nga, ngan tisupsup dook mata le tipu welewele. Ngan kaini kapala ngan tipu ngan puadi ben 100, inbe kaini kapala ngan puadi 60, inbe kaini kapala ngan puadi 30. ⁹Le sei tool be talngana nga, ngan itar talngana dook a ilongo betanga kiau nga.”

Yesu Iwete Nini Kattenge Betanga Ke Tool Yo Igiri Dingding Patunu I
(Maka 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰Motong la di galiunu timan man titoru. Tiyei ne, “Ai, nga yelei be kuwete betanga pang di tooltool ngan kotte betanga pang di nen nga?”

¹¹Ngan Yesu iraua betanga kidi nen, “Muku ngan dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in iken sollono, bong nookoot nga ya in

lon ponana be ipaposi pang a lomim galanga ye dook. Bong di tooltool kapala, ngan tiap. ¹²Kumata le sei tool be lon galanga ye betanga ke Maro a itoo nga, ngan ole Maro ipagalanga lono ye betanga ki sa mulu le lo galanga ki ilo ete. Bong sei tool yo lon galanga ye betanga ki kasin, bong itoo tiap i, in Maro ole igutak lo galanga kasin yo iken ye ngan le iyepe sokorai. ¹³Ngan ye punu i la le be awete pang di tooltool, ngan akatte betanga ye i, yesoo di ngan tikamata urata ke Maro, bong o ke be tikilala tiap. Inbe di ngan tilongo betanga ke Maro, bong o ke be tilonga ngan lodi galanga ye punu nga tiap. ¹⁴Di ngan tiyei nen, le tiyeie betanga ke Maro koonoo yo Esai iweta i, in le kanono pombe moolmool. Ngan Esai ikaua Maro koonoo inbe iwete nen,

‘Kanakana ngan ole kalongo betanga yo Maro iwete nga,
bong o ke be lomim galanga ye tiap.

Inbe kanakana ngan ole kakamata so yo Maro iyei nga,
bong o ke be kakilala tiap.

¹⁵Yesoo, di tooltool tina ngan lodi parkat le betanga ke Maro ilo lodi tiap, inbe tidikidiki talngadi le ke be tilongo betanga ye tiap, inbe matadi kilikili le ke be tikamata ni ye tiap.

Ngan yo be tiyei nen tiap nga,
ngan matin le tikamata so ye matadi, inbe tilongo betanga ye
talngadi, inbe lodi galanga ye,
a be nen ngan tiportak lodi a timulu pang yau man akarata di le
dook mata.’ⁱ

¹⁶Bong ang nga lomim ponana, yesoo Maro iyei dada dook mata pang le matamim galanga a kakamata so, inbe talngamim nga gumono ke longono betanga. ¹⁷Awete pang moolmool nen, muku ngan di Maro koonoo inbe di tooltool yo noonoodi ngan alunu la lodi be tikamata so yo nookoot kakamata nga, bong le tikamata touo siap. Inbe lodi be tilongo betanga ben yo nookoot kalongo nga, bong le tilongo touo siap lapau.

¹⁸“Kapalongo a awete nini kattenge betanga ke tool yo igiri dingding patunu lo kumu lono ki, in punu pang. ¹⁹Di tooltool yo tilongo bingi dook mata ke Maro ye dada yo be matan kala di tooltool ki ye i, bong lodi galanga ye tiap nga, ngan di ngan ben dingding patunu yo imaruru du dada katene nga. Di ngan betanga ke Maro ilo lodi, bong isup tiao, inbe tool dook tiap Satan iman tina ngan le igutak betanga ke Maro yo iken lodi nga. ²⁰Inbe dingding patunu yo imol du ye tana yo ke lopo ki in bongarngar nga, ngan ben di tooltool yo tilongo betanga ke Maro ngan tikauu palbe leu a lodi ponana ye nga. ²¹Bong tina taukadi ramidi yo be idu pang lopo nga, le ke be tiyepe le mooloo tiap. Ngan kumata be moonoo sa pombe pang ye di, too di tooltool tikamata di ben titoo

ⁱ 13:15 Esai 6:9-10

betanga ke Maro le be tigarung di nga, ngan ole palbe leu inbe tiyege lodi medana yo titaru i, inbe tiwala muridi pang Maro. ²²Inbe dingding patunu kapala yo imol du ooroo kaudangdang lono nga, ngan ben di tooltool yo tilongo betanga ke Maro, bong lodi rru mai san ye yepongo kidi ke tana i, inbe balingi matana matana ke tana pono ikap matadi mai san. Ngan so tina ngan ikap matadi nen, le iduku betanga ke Maro yo iken lodi i, le betanga tani in itara kanono tiap. ²³Bong dingding patunu yo imol du ye tana dook mata nga, ngan ben di tooltool yo tilongo betanga ke Maro ngan tikauu a lodi galanga ye nga. Ngan nen le di ngan titar kanodi alunu dook mata dawa ben dingding patunu yo tipu ngan kaini kapala titar kanodi ben 100, inbe kaini kapala ngan kanodi 60, inbe kaini kapala ngan kanodi 30 nga.”

Dingding Dook Tiap Ipa Ye Dingding Dook Mata Ke Kaningi

²⁴Motong la Yesu iwete le ikatte betanga san mulu pang di nen, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben tool atu yo igiri dingding patunu ke kaningi lo kumu lono ki i. ²⁵Bong yeisa be bong a di tooltool tikenen mata le imot, motong koi ki iman a lo igiri dingding dook tiap patunu lo ikatbon yo dook mata nga, inbe ikoo a ila. ²⁶Le ye kene yo dingding dook mata patunu be tisupsup nga, ngan dingding dook tiap patunu lapau tiye di tisupsup.

²⁷“Motong la di kapraingi ke kumu taunu tani la tiwete panga nen. Tiyei ne, ‘Tool mai, ong i kugiri dingding dook mata patunu idu ye kumu kiong, e dingding dook tiap patunu ngo ipa ngai a se tisupsup ye kumu kiong lapau nga?’

²⁸“Ngan kumu taunu iraua betanga kidi nen, ‘Ona, o koi kiau sa la iyei dada nen pau i.’

“Motong la di kapraingi ki titoru. Tiyei ne, ‘Le nga lom belei, be la amlama dingding dook tiap ngo, too?’

²⁹“Ngan iyei ne, ‘Tiap. Yesoo, kumata be la kalama di nga, ngan ole kalama le ipa ye dingding yo dook mata nga lapau. ³⁰Le kin kalama be, bong sila tiken nen a tidada gaongo a tilo le lo ye lal yo ke saputungu dingding ngan. Ngan ye lal tani in ole awete pang di tooltool ke saputungu dingding be tilama dingding yo dook tiap ngan muku a tiliki ye ooroo, inbe tikatte lo ei ikan. Lo ngan be tisaput dingding yo dook mata ngan a tikap kanono lo tigaun para lono kiau.’”

Yesu Ikatte Betanga Ngan Inanpootoo Ye Kai Mastet Patunu (Maka 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹Motong la Yesu iwete le ikatte betanga san mulu pang di tooltool tina nen, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben kai mastet patunu yo tool atu ikauu a ipe du kumu lono ki i. ³²Ngan

kai patunu kapala yo be kupe nga maimai, bong mastet in mitiap. Bong kumata be isup a ise le mai nga, ngan ole illos so le imot yo kupe du kumu lono nga. Le di man yo tiro lang katene nga, ngan ole timan man tire giniu kidi ye baene a tiyepe ye.” ³³ Motong la Yesu ikatte betanga san mulu pang di nen. Iyei ne, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben yis yo tataru lo ye porong ngan iyei a isung i. Garup atu ikaua so mai tiap tani a itaru ilo ye porong tina maiyoko in a ipargarungraii ye, ngan le iyeie porong tani a isung le imot.” ³⁴ Ngan betanga le imot yo Yesu iwete pang di tooltool budanga mai yo man tigaua nga, ngan iwete le ikatte betanga ye leu. Inbe betanga sa yo be iweta ngan punu iken mallangana pang di ngan tiap, bong ikatte betanga leu pang di. ³⁵ Ngan tina iyei nen nga, le iyeie betanga ke Maro koonoo atu yo iweta in le kanono moolmool. Ngan Maro koonoo tani iwete nen, “Au i be awete pang di, ngan ole akatte betanga leu.

Inbe so le imot yo iken sollono ye kene yo Maro itar lang le tana ye in nga, ngan ole awete pang di ye.”^j

Betanga Punu Ke Dingding Dook Mata Inbe Dingding Dook Tiap

³⁶ Yesu iwetewete pang di a imot, motong la iyege di, inbe idewe a ilo pang rumu lono. Ngan di galiunu titoo a tilo ye rumu lono a lo titoru. Tiyei ne, “Ai, lomam be kupagalanga betanga lono ke dingding dook tiap yo isupsup kumu lono in pam dook a lomam galanga ye.”

³⁷ Motong la iraua betanga kidi nen, “Tool yo ananpootoo ye kumu taunu be igiri dingding patunu dook mata lo kumu ki i, in Tool Moolmool ke Maro. ³⁸ E kumu in tana mai i le imot. Inbe dingding dook mata patunu nga, ngan di tooltool yo Maro igaua di panga be matan kala di nga. Inbe dingding dook tiap, ngan di tooltool yo tool dook tiap, Satan, iyei mai pang di nga. ³⁹ Inbe koi ke kumu taunu yo igiri dingding dook tiap patunu lo kumu lono i, in tool kuto mai kidi so sadi. Inbe lal ke saputungu dingding, in lal yo be tana i imot ye i. E di kapraingi ke kumu taunu nga, ngan di bangabangana ke Maro. ⁴⁰ Ngan dingding dook tiap yo tilama a be tidaun ye ei nga, ngan ye lal yo Maro itaru be tana i imot ye in nga, ngan ole di bangabangana ki tiyei nen lapau. ⁴¹ Le ye kene tani in Tool Moolmool ke Maro ole iwanga di bangabangana ki si tikap di tooltool yo tiyei di tooltool a la tiyei noonoo nga, le tipa ye di tooltool kapala yo tikapsap ye noonoo nga, ngan a tikoo ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga. ⁴² Ngan ole tikap di a tikatte di lo ei somai lono. Ngan ni tani in di tooltool tina ole timassingi a titangtang, inbe tikanen dongadi a iparrasa. ⁴³ Bong di tooltool yo noonoodi nga, ngan ole pilik pilikbe dawa ben ke matana, inbe ole tilo ye malala ke Tamadi a tiye di tooltool yo matan kala di nga, ngan tiyepe. Le sei tool be talngana nga, ngan itar talngana dook a ilongo betanga kiau nga.”

j 13:35 Rau ke Woungu 78:2

Kattenge Betanga Ke Tool Atu Ipuske Pat Dook Mata Tikelmaii

⁴⁴Motong la Yesu iwete le ikatte betanga san mulu pang di galiunu nen, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben pat ke yimoongoo so yo iken ye karei mai atu a tikelmaii du tana lono i. Ngan pat tani in iken nen le tool san ipuske, motong la itarkoo mulu sila iken. Ngan nen le tool tani in lon ponana kaiye le ila, ngan la iyawar so ki ngan le imot a ikap pat ye, a be nen ngan imulu la iyimi tana tani yo tikelmaia pat ye i, in panga.”

Kattenge Betanga Ke Tool Atu Isere Pat Sallinene Panga

⁴⁵Motong la ikatte betanga san mulu nen, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben tool atu yo ipa be isere pat ke gomo yo sallinene dook mata i. ⁴⁶Kumata be ipa le ipuske atu yo sallinene dook mata le dook mata kaiye in nga, ngan ole la iyawar so ki le imot a ikap pat ye, a be nen ngan imulu la iyimi pat ke gomo tani, in panga.” Yesu Ikatte Betanga Ye Pu ⁴⁷Motong la Yesu ikatte betanga san mulu pang di nen, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben pu yo di tooltool tikatte du ran lono a tikap di i matana matana ye i. ⁴⁸Yeisa be di i tilo tilo le pu tani in ipon, motong di tooltool ke yoosoongoo tiyolo pu tani in idi tana. Idi tana, motong la du tiwur, inbe tipelnai di i yo dook mata nga, ngan a ilo karei lono. E yo dook tiap nga, ngan tikatte di. ⁴⁹Ngan dada gaongo leu nen la be pombe pang ye di tooltool ye lal yo Maro itaru be tana i imot ye i. Ye kene tani in di bangabangana ke Maro ole tisi be si tipelnai di tooltool ke yeingi dada dook tiap nga, ngan a tikoo ye di tooltool yo noonoodi nga. ⁵⁰Lo ngan be tikatte di tooltool ke yeingi dada dook tiap nga, ngan tidu ye ei somai lono. Ngan ni tani in ole timassingi a titangtang, inbe tikanen dongadi a iparrasa.”

⁵¹Motong la Yesu itor di galiunu nen, “Betanga le imot yo awete nga, ngan ang nga lomim galanga ye punu lapau?”

Ngan di galiunu tiyei ne, “E.” ⁵²Motong la Yesu iwete pang di nen, “Ngan nen le di pannoongoo ke ger ke Maro yo lodi galanga dook ye dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye in nga, ngan ke be tipatomonai di tooltool ye betanga paunu inbe ye betanga gurunu lapau. Le di ngan dawa ben rumu taunu atu ilo rumu lono ki a lo ipadu so dook mata ki yo paunu nga, inbe yo gurunu ngan lapau a isi tana.”

Di Tooltool Ke Malala Nasaret Tiwala Muridi Pang Yesu

(Maka 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³Ye kene yo Yesu ikatte betanga tina pang di a imot nga, ngan le imadit a iyege ni tani in. ⁵⁴Inbe ipa ngan le lo pombe ye malala ki ya taunu, motong la ilo rumu kidi Yuda ke gaongo in lono, a lo ipatomonai

di tooltool. Ngan di tooltool tina tilongo betanga ki le tisorroko ni ye, le nga di tapdi tipartortor. Tiyei ne, “Ona tiap! Tool i lo galanga inbe gurana yo iyei mos ye nga, ngan ikap ngai?” ⁵⁵Tool i, tool ke renge rumu, in natunu. Inbe tinana la Madia i. Inbe di taini la Yemis ye Yosep ye Simon inbe Yuta nga. ⁵⁶Inbe di lini nanga la taye di tayepe ni nga. E tool i nga ikap lo galanga le gurana nga ngai?” ⁵⁷Ngan tina tikamata ben ya in tool sokorai nga, le tiwala muridi panga.

Bong ngan Yesu iwete pang di nen, “Awete pang nen, kumata be tool iyei Maro koonoo nga, ngan di tooltool ke malala ki ya taunu inbe di rara ki nga, ngan di leu la lodi be tilongo betanga ki inbe tiraua panga tiap nga.”

⁵⁸Ngan nen le iyei mos sa alunu tiap, yesoo di tooltool ke malala ki titara lodi medana panga tiap.

Tisaputu Yowan Yo Irriu Di Tooltool I, In Gurini

(Maka 6:14-29; Luka 9:7-9)

14 ¹Ye kene tani in Erot Andepas yo iyei tool kuto mai a matan kala tana mai ke Galili i, in ilongo bingi ke Yesu ye urata maimai yo iyei nga, ²le nga iwete pang di kapraingi ki. Iyei ne, “Ai, tool ni o Yowan yo irriu di tooltool, in pa oo. Ya tani la o imadit mulu ye ni ke matenge i, ngan la le gurana ki mai san ke be iyei gogo mos ye nga.”

³Erot tani, in muku ngan iwete le di tooltool ki tikaua Yowan a tipauu, motong la titaru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono, yesoo Yowan ipasak panga ye yo iyooloo toonoo Pilip rimana yo Erodias in nga. ⁴Ye kene tani in Yowan iwete pang Erot nen, “Ong i nga kopsap ye ger ye yo kuyooloo garup in nga.” ⁵Ngan nen le Erot lono mai san be iraumata Yowan a imata, bong ittattadai di tooltool ke Yuda, yesoo di ngan tikamata Yowan ben ya in Maro koonoo atu.

⁶Tiyepe, tiyepe, le tilo ye kene yo be lodi tut ye lal yo Erot tinana ipasuii ye i, motong la iyeie kanningi maiyoko atu be tikanen ye lal tani in. Inbe ye kene tani in Erodias natunu garup, in man iki la di tooltool maimai tina matadi, le Erot ikamata ngan lon ponana ye mai san. ⁷Le nga Erot ipamede betanga ki pang garup kase tani nen, “Awete pong moolmool le ete nen. Soo so yo lom panga mai mata i, in kuweta, ngan ole akauu pong.”

⁸Motong la garup kase tani la itoro tinana ye so yo be Erot ikauu panga i, ngan tinana iwete panga ye Yowan yo irriu di tooltool in kutono. Le nga itoo tinana koonoo a imulu la iwete pang Erot nen, “Lok be kukurutu Yowan yo irriu di tooltool, in gurini, inbe kunono kutono lo ye tawiri atu a kouu pau nookoot nga.”

⁹Ngan tool kuto mai tani in ilongo betanga ke garup kase tani ngan lon moo ye dook. Bong ngan ipamede betanga medana a iwete moolmool

le ete la di diene tina yo iye di tikan so, ngan matadi oo, le nga iwete be tikaua so yo garup kase tani iwete ye, in panga. ¹⁰Ngan nen le iwanga di tooltool ki yo be matadi kala nga, ngan tilo rumu kidi talnga dikidiki lono a lo tisaputu Yowan tani in gurini. ¹¹Motong la tikaua kutono a tinona lo tawiri lono, inbe tikauu pang garup kase tani a ikauu lo ikauu pang tinana. ¹²Motong la Yowan di galiunu tilongo bingi ki yo imata koot nga, le nga timan man tikaua bobono a la tikelmaii. Motong la tila la tikaua bingi ye pang Yesu nga.

Yesu Ipakan Di Tooltool Alunu Ben 5,000
(Maka 6:30-44; Luka 9:10-17; Yowan 6:1-14)

¹³Ye kene tani in Yesu ilongo bingi ke Yowan yo imata nga, motong la iyege malala tani, inbe ipasnaka panga le du iyiri ye ookoo atu a ila pang ye ni balim koonoo atu. Bong di tooltool alunu tilongo bingi ke Yesu yo ila nga, motong la tiyege malala kidi, inbe tipa tana a titoo a tila. ¹⁴Le nga ye kene yo la ookoo ki isolu tana ye in nga, ngan Yesu ikamata di tooltool malala mai tina yo tiyepe nga. Ngan nen le ya in lono pang di, le nga ikarata di a matamatenge kidi imot, inbe tinidi dook mata mulu. ¹⁵Tiyepe ye ni tani in a du rrai, motong la Yesu di galiunu timan tiwete panga nen, “Ai, ni yo tayepe ye i, i ni balim koonoo, inbe nga rrai oo. Le kuwete pang di tooltool nga a tila pang ye malala kapala, a be nen ngan la di tapdi tiyimi kaningi yo be tikan nga.”

¹⁶Motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Di tooltool nga o ke be tila tiap. Ole ang tapmim kakap kaningi pang di a tikan.”

¹⁷Ngan di galiunu tiwete panga nen, “Ona tiap! Am nga porong kiam nga dukumu limi, inbe i paranga kiam nga ru leu.”

¹⁸Motong la Yesu iwete pang di nen, “Kakap porong le i ngan man yau.” ¹⁹Inbe iwete pang di tooltool malala mai tina be du tiwur dingding pono. Motong la ikap porong dukumu limi ipa ye i ru tina, inbe itada pang lang katene a iwete lo ponana ki pang Maro ye. Motong la itepalapala a isuket pang di galiunu be timalimi di tooltool tina ye a tikan. ²⁰Ngan di tooltool tina ngan di le imot tikan tikan le lo kapodi sung dook. Motong la di galiunu tiwinoko kaningi naunu naunu tina yo tiwulai nga, ngan le tipadid ye karei sangaul be ru le lo ipon. ²¹Ngan kinkatingi kidi tooltool yo tikan so nga, ngan di tamoto leu ngan ben 5,000. Bong di garup le kakase kidi yo tiye di tikan so nga, ngan tikinkat di tiap.

Yesu Ipa Ran Pono
(Maka 6:45-52; Yowan 6:15-21)

²²Tikan so a imot, motong la Yesu ipakaikai di galiunu be tisuku ookoo kidi, a be nen ngan tipie a timuku pang ran koonoo kapala. E ya taunu

in be sila iyepe a itar di tooltool tina a tila pang malala kidi kidi ngan. ²³Itar di a tila, motong la ya taleu inau a ilo pang kawal be lo ipatarau. Ngan ke be idu iyara a be ni burrum, ngan Yesu ya taleu iyepe la kawal ngo. ²⁴E di galiunu tina ngan tipie a tila ke ran kataunu ni, a manga mooloo ye tana oo. Bong eng ipakala di ke dama le nga tirookoookoo kokor maimai dook.

²⁵Ngan Yesu iyepe kawal le lo pang malama, motong la idu a ipa ran pono pang ye di a ila. ²⁶Ipa a ila potai pang ye di, motong la tikamata yo ipa ran pono a be ila pang ye di nga. Le nga titattadai a titangarur, inbe tisulu. Tiyei ne, “Ai, nisene atu la iman pang yidi i!”

²⁷Bong palbe leu be Yesu koonoo pang di nen, “Katattadai be! I au tani naii. Kin lomim mede leu.”

²⁸Motong la Pita iwete panga nen, “Tool Mai, be in ong moolmool nga, ngan kuwete le apa ran pono a amala pang yong.”

²⁹Ngan Yesu iyei ne, “Oo, nen ngan kuman.” Motong la Pita ipas a iyege ookoo, inbe idu ipa ran pono a ila pang ye Yesu. ³⁰Bong ye kene yo ipa a ila ye in nga, ngan ikamata kokor ke eng tani maimai leu, le nga itattadai, inbe kotorbe kasin pang ran lono. Yo ngan le taun koonoo palbe pang Yesu. Iyei ne, “Atoo, Tool Mai, kulonau!”

³¹Motong la palbe leu be Yesu iro baene du ikauu a iyitmaki, inbe iwete panga. Iyei ne, “Ong i kutara lom medana pau mai mata tiap sa! Nga yelei, a le be lom rru nga?”

³²Ye kene yo yaru tila a tiyiri lo ookoo lono ye in nga, ngan le eng mai tani in imata. ³³Motong la Yesu di galiunu yo tiyepe ookoo lono nga, ngan tisung panga. Tiyei ne, “Moolmool yege, ong i Maro Natunu moolmool sa.”

³⁴Motong la tipie siut a tila, ngan le la tisolo ye malala atu yo ene Genesaret i. ³⁵Yeisa be di tooltool ke malala tani ngan tikilala Yesu, motong tiwanga pang di tooltool ke malala kapala yo iken potai pang ye malala tani nga le imot. Le nga di tooltool tina ngan tikap di tooltool kidi yo matamatenge ikap di nga, ngan a timan pang ye Yesu. ³⁶Timan, motong la timangmang ye be imalum a di tooltool yo matamatenge ikap di nga, ngan tipas le titoko sousoungu matana ki leu, a be nen ngan matamatenge kidi imot. Ngan nen le di tooltool yo titoka nga, ngan tinidi dook mata mulu.

Ger Ke Maro Illoso Noonongoo Ke Di Sasa Kiidi

(Maka 7:1-13)

15 ¹Ye kene tani in di Paresi pattu tiye di pannoongoo ke ger ke Maro, ngan tipa ke Yerusalem a timan pang ye Yesu man titoru. Tiyei ne, ²“Ai, nga yelei a di galium nga titoo dada kidi sasa kiam tiap nga? Kumata, di ngo titoo momo kiam ke ngasingi baede a tingas baedi muku lo ngan be tikan so, ngan tiap!”

³Motong la iraua betanga kidi nen, “Nga yelei a karautoo ger ke Maro, inbe katoo momo kidi sasa kiang ang tapmim nga? ⁴Awete nen nga, yesoo Maro iwete nen, ‘Kuraua pang tamam le tinam a kulongo betanga kidi.’^k Inbe iwete mulu nen, ‘Be tool iwete betanga dook tiap a be igarungu tamana too tinana ye nga, ngan karaumate a imata.’^l ⁵Bong ang nga dada kiang yo kapatomonai di tooltool ye i, in nen. Kumata le tool atu in pat le so ki be ilono tamana too tinana ye, bong iwete pang di nen, ‘So kiau yo be alonang ye a kakap yau nga, ngan awetekala a akap ye lo ponana kiau pang Maro oo,’ ⁶ngan kumata be iyei nen nga, ngan ang nga kawete be tool tani in ke be ipamulu so tina ye Maro inbe ilono tamana too tinana ye tiap. Le ye dada kiang yo kayei nen i, in ang nga katoo momo kiang ang tapmim, inbe karautoo betanga ke Maro ye. ⁷Ang nga tooltool ke kaplungunu sa! Le betanga ke Maro yo muku ngan ikap pang Esai a iwetewete yang nga, ngan moolmool sa. Ngan betanga tina ngan iwete nen,

⁸ ‘Di tooltool nga tiyitmaka ek ye koodi pono leu,

bong lodi yo be pau nga, ngan iken manga mooloo yau.

⁹ Di ngan tiwete be tipatomonai di tooltool ye betanga ke Maro yo moolmool i,

bong tiap, tipatomonai di tooltool ye dada le momo yo ke di sasa kidi nga leu.

Ngan la le sungunu kidi yo kanakana ngan tisung pau ye nga, ngan taukan kanono.’^m ”

So Yo Be Iyeie Tooltool Lono Ngan Le Dook Tiap I

(Maka 7:14-23)

¹⁰Yesu iwete pang di tooltool maimai tina a imot, motong la ikui di tooltool malala mai a timan pang ye, inbe iwete pang di. Iyei ne, “Katar talngamim ye betanga kiau i, inbe lomim kaua urata ye. ¹¹So yo be tool ikani ye koonoo a ilo kaponoo lono i, in ke be igarungu le giri leu ye Maro matana tiap. Bong so yo iken tool lono, lo ngan be ipas ye koonoo a isi in la be igarungu le giri leu ye Maro matana i.”

¹²Motong la di galiunu timan pang ye man titoru. Tiyei ne, “Ai, nga lom galanga ye di Paresi ngo lapau? Di ngo tilongo betanga kiong yo kuweta i le lodi dook tiap ye sa.”

¹³Ngan iraua betanga kidi nen, “Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni, in so nga le imot yo ipe tiap nga, ngan ole igama di le ipa ye ramidi. ¹⁴Le lomim rru ye di pang soo? Sila tikino! Di ngan dawa ben di tooltool mata kis yo be tipatnaia dada pang di diedi nga. Bong awete pang nen, kumata

^k 15:4 Pamulenge 20:12; Ger 5:16 ^l 15:4 Pamulenge 21:17; Urata ke Paroranga So 20:9

^m 15:9 Esai 29:13

be tool mata kis atu be irara ene mata kis san nga, ngan ole yaru le ru, be timol du gomo lono.”

¹⁵Motong la Pita iwete panga nen, “Ole kupagalanga lomam ye kattenge betanga yo kuweta i, in lono ki.”

¹⁶Tina Pita iwete nen nga, le nga Yesu itor di nen, “Nga yelei, ang nga o taukamim lo galanga lapau, too? ¹⁷Nga yelei, ang nga o ke be kakap tarai betanga tiap, too? Kalongo, so yo be tool ikani ye koonoo a ilo kapono lono i, in ole ipa ye dada ki a idu pang tana. ¹⁸Bong so dook tiap la iken tool lono, lo ngan be ipas ye koonoo a isi pang tana i, in la be igarungu tool tani le giri leu ye Maro matana i. ¹⁹Le so dook tiap yo awete iken tool lono lo ngan be ipas ye koonoo nga, ngan so nen: lon kap gogo dada dook tiap, inbe iyei dada dook tiap ke raumatenge di tooltool a timmata, inbe iyei bauk, inbe ikapsap ye dada ke kerenge, inbe iyei dada dook tiap ke pinnau, le isopo koonoo ye betanga doko, inbe illung pang di tooltool a igarung edi. ²⁰Le dada dook tiap yo nen nga, ngan la igarungu tool le giri leu ye Maro matana nga. Bong be ingas baene tiap be ikap so a ikan, in ke be igarungu le giri leu ye Maro matana tiap.”

Garup Ke Kenan Itara Lono Medana Pang Yesu

(Maka 7:24-30)

²¹Yesu iwete pang di galiunu nen a imot, motong la iyege malala tani, inbe ipa le la pombe ye tana mai yo malala mai ru Taia le Saidon iken ye i. ²²Motong la garup atu ke Kenan yo ipa ye rara kidi Yuda tiap a iyepe ye ni tani i, in iman pang ye man itang panga, inbe iyei ne, “Tool Mai, ong in Dawiti Natunu. Lom pau! Natuk garup ni so sadi idiwidiwoo a igarungu, le imassingi dook tiap yege.”

²³Bong Yesu mala be iwete touo kan betanga siap. Le nga di galiunu timan ye a tiwete panga nen, “Ai, kuwete pang garup ni a ikoo a ila, yesoo ya la itangtang a itoo idi i.”

²⁴Motong la iraua betanga kidi nen, “Au i Tamak iwangau a asi nga pang di tooltool ke Isrel leu. Di ngan dawa ben di sipsip yo taukadi taudi a tilledi nga.”

²⁵Motong la garup tani in ipa le iman potai ye Yesu, inbe igun turunu du kene punu ke dama, inbe iyei ne, “Tool Mai, kulonau!”

²⁶Ngan Yesu iwete panga nen, “Kumata be takap kaningi kidi kakase a takatte muku pang di gaunu be tikan nga, ngan in dada dook tiap.”

²⁷Bong ngan garup tani in iraua betanga ki nen, “Tool Mai, betanga kiong in moolmool. Bong di gaunu nga, ole tikan kaningi moromorana yo imaruru du kookoowoo parmana ke di taudi nga, ngan lapau.”

²⁸Motong la iwete pang garup tani nen, “Garup, kutara lom medana pau mai mata. Le so yo lom be alonong ye i, in ole pombe ben tina yo kuwete nga.” Ye kene yo Yesu iwete nen ye in nga, ngan le pattu leu be natunu garup tani in tinini dook mata mulu.

Yesu Ikarata Di Tooltool Ye Matamatenge Yo Ikap Di Nga

²⁹Yesu iyege ni tani, inbe imadit a ila pang ran koonoo Galili. Motong la ipa a ilo pang kawal atu madini a du iwur a iyepe. ³⁰Motong la di tooltool alunu le alunu kaiye la timan pang ye nga, ngan tikap di tooltool yo kedi dook tiap nga, inbe di tooltool yo matadi kisis nga, inbe di tooltool kapala yo turadi ikalel nga, inbe di tooltool yo medi modo a tiwetewete tiap nga, inbe di tooltool kapala yo matamatenge matana matana ikap di nga, ngan a timan tigaun di Yesu kene punu, inbe ikarata di le tinidi dook mata mulu. ³¹Ngan nen le di tooltool tina yo man tigaua nga, ngan tikamata di le titakrai ye yo di tooltool yo medi modo ngan tiwetewete mulu; inbe di tooltool yo turadi ikalel nga, ngan dook mata mulu; inbe di tooltool yo kedi dook tiap nga, ngan tipa mulu; inbe di tooltool yo matadi kisis nga, ngan tikamata ni mulu. Le lodi ponana a tiyitmaka Maro kidi Isrel, in ene.

Yesu Ipankan Di Tooltool Alunu Ben 4,000

(Maka 8:1-10)

³²Motong la Yesu ikiu di galiunu a man iwete pang di nen, “Au i lok pang di tooltool nga san, yesoo timan a man taye di tayepe nanga ye ke tol oo, le nookoot nga taukadi so yo be tikani i. Bong lok be awete a timagiri pang malala kidi, ngan tipa ye pitolo kidi tiap. Kumata be ayei di nen nga, ngan ole la matadi taltalai ye pitolo kidi dada mai.”

³³Motong la di galiunu tiwete panga nen, “Dook mata, bong ni balim koonoo sa. Ole amkap porong le alunu ngai be ampakan di tooltool malala mai nga ye i?”

³⁴Tiwete nen, motong la Yesu itor di nen, “Porong kiang ngan dukumu pi?”

Ngan tiyei ne, “Porong kiam nga dukumu limi be ru, inbe i kiam natnatunu pattu nanga la ikenen nga.”

³⁵Motong la Yesu iwete pang di tooltool budanga mai tina be du tiwur tana.

³⁶Inbe ikap porong limi be ru ngan ipa ye i tina, inbe iwete lo ponana ki pang Maro ye. Motong la itepalapala a isuket pang di galiunu a timalimi di tooltool budanga mai tina ye. ³⁷Ngan di tooltool tina ngan di le imot tikan le kapodi sung dook mata. Motong la Yesu di galiunu tiwinoko kaningi naunu naunu tina yo iken, ngan a tipadid ye karei limi be ru le lo ipon. ³⁸Ngan di tooltool tina yo tigaua a Yesu ipakan di nga, ngan tikinkat di tamoto leu nga, ngan ben 4,000. Bong di garup le di kakase kidi yo tiye di tikan so nga, ngan tikinkat di tiap.

³⁹Yesu itar di tooltool tina a timulumulu pang ye malala kidi kidi, motong la iyiri lo ookoo pono a ila pang ye tana mai san yo iken potai pang ye malala yo ene Magadan i.

Di Yuda Titoro Yesu Be Iyeie Mos Ke Maro Sa A Tikamata

(Maka 8:11-13; Luka 12:54-56)

16 ¹Tiyepe a kene san, motong la di Paresi le di Sedusi timan pang ye Yesu be man titoua. Le nga titoru be iyeie mos ke Maro sa

pang di a tikamata, a nen ngan lodi galanga ye ben ya in iyei urata ke Maro. ²Motong la iraua betanga kidi nen, “Rrai be ke idu le kakamata tete ikororo nga, ngan ole kayei ne, ‘Bongbong ngan ole eng siap.’ ³Inbe muntu be ke se le kakamata lang katene ikoro inbe ikolo muk nga, ngan ole kayei ne, ‘Katai nga ole eng pa, inbe ki imol.’ Le ang nga kakamata so yo ke lang katene nga, inbe lomim galanga ye, ngan le moolmool ben tina yo kawete nga. Bong so kapala yo pombe pang yang nookoot nga, ngan ang nga kakamata ngan o ke be lomim galanga ye tiap. ⁴Di tooltool yo nookoot tiyepe nga, ngan titara lodi le imede ye Maro tiap, bong tiyei dawa ben garup dook tiap yo idada nintooroo a la iyei bauk i. Le kanakana nga, ngan lodi be ayeie mos ke Maro sa a tikamata. Bong mos sa be ayeii a tikamata tiap. Ole tikamata mos ataleu yo pombe ye Maro koonoo yo Yona, in leu.” Yesu iwete pang di nen, inbe iyege di sila tiyepe, be ikoo a ila.

Yesu Ikatte Betanga Ye Patomonaingi Kidi Paresi Le Di Sedusi
(Maka 8:14-21)

⁵Ye kene tani in Yesu iye di galiunu tikooi ye ookoo a tisiut pang ran koonoo kapala, ngan di galiunu lodi kalli le tikap touo kadi porong siap. ⁶Motong la Yesu iwete pang di nen, “Kin kakap tutang, inbe kakawai yang dook leu ye yis kidi Paresi le di Sedusi.”

⁷Ye kene yo di galiunu tilongo Yesu iwetewete ye so mitiap tani yo ilo ye porong ngan iyei a isung le imot in nga, ngan di tapdi tiwetewete pang di nen. Tiyei ne, “Iwete nen nga, yesoo ye yo idi nga takap touo porong siap nga.”

⁸Bong Yesu lon galanga ye yo di tapdi tiwetewete nen, ngan oo, le nga iwete pang di. Iyei ne, “Barau, ang nga katara lomim medana pau mai tiap sa. Nga yelei be ang tapmim kawetewete kataunu yang ye yo kakap touo porong siap nga? ⁹Yelei, ang nga o lomim galanga tiao, too? Nga o lomim kalli porong dukumu limi yo di tooltool 5,000 tikan ngan pa oo? Porong tina ngan naunu naunu yo kawinoko a kapadid lo karei lono nga, ngan le ikan karei ponene pi? ¹⁰Inbe nga o lomim kalli porong dukumu limi be ru yo di tooltool 4,000 tikan ngan pa oo. Porong tina ngan naunu naunu yo kawinoko a kapadid lo karei lono nga, ngan le ikan karei ponene pi? ¹¹Nga yelei be lomim galanga ye betanga yo aweta pang muku, in lono ki tiap nga? Au i awete pang ye porong moolmool tiap. Bong awete pang be kin kakawai yang dook leu ye so kidi Paresi le di Sedusi yo be iyei ang le ben so yo tatar lo ye porong, ngan ole iyeie porong a isung le imot i.” ¹²Yesu iwete pang di nen, motong la se lodi galanga nen, nga iwete pang di be tikawai ye di dook leu ye so yo titar lo ye porong ngan ole iyeie porong a isung le imot, in tiap. Bong iwete pang di be nen ngan tikawai ye di dook leu ye patomonaingi kidi Paresi le di Sedusi ole nen ngan igarung di.

Pita Iaposo Yesu Be Ya In Kirisi

(Maka 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³Yesu ipa a ila pombe pang ye tana mai yo potai pang ye malala yo ene Sisaria Pilipai i, motong la itor di galiunu nen, “Ai, di tooltool tiwete be Tool Moolmool ke Maro in sei?”

¹⁴Ngan di galiunu tiraua torungu ki nen, “Di tooltool kapala tiwete be ya in Yowan yo irriu di tooltool i, inbe kapala ngan tiwete be ya in Ilia. Inbe di tooltool kapala ngan tiwete be ya in Yedimia, too ya in o Maro koonoo atu.”

¹⁵Motong la itor di mulu nen, “Ngan ang tapmim nga, kawete be au i sei?”

¹⁶Ngan Simon Pita iraua betanga ki nen, “Ong i Kirisi, tool tani yo Maro ipootoo be si ipamulu di tooltool ki ye so dook tiap yo be igarung di i. Ong i Maro yo iyepe nen le taukan matenge i, in natunu moolmool.”

¹⁷Motong la iwete pang Pita nen, “Simon, Yona natunu, Maro iyeie urata dook mata pong, yesoo tool sa la ipaposo betanga i pong, ngan tiap. Bong Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni, in ya taunu la ipaposau pong i. ¹⁸Le awete pong nen, ong i em yo Pita i, in lono ki ben pat. Inbe ole agaua di tooltool le imot yo tigaua ye bareme kiau nga, ngan man apatokodo di lo tikodo pat tani, in pono. Ngan nen le o ke be gurana ke matenge in iraukede di a timol, ngan tiap. ¹⁹Inbe au i ole akaua gurana mai pong be matam kala di tooltool yo Maro ipootoo di panga be matan kala di nga. Le soo so be kugunkala ke tana i nga, ngan ole Maro igunkala ye malala ki nen lapau. Inbe soo so be kumalum ye ke tana i nga, ngan ole Maro imalum ye ke malala ki nen lapau.” ²⁰Motong la Yesu iwete betanga medana pang di galiunu nen, be kin tiwete pang tool atu sa ye yo ya in Kirisi tani i, nga be.

Yesu Iwete Pang Di Galiunu Be Ole Imata Lo Ngan Be Imadit Mulu

(Maka 8:31–9:1; Luka 9:22-27)

²¹Ye kene tani in Yesu imadit ye betanga pang di galiunu a ipagalanga lodi ye matenge ki. Ngan nen le iwete pang di nen, be ole ilo pang Yerusalem, a be nen ngan di tooltool maimai kidi Yuda, tiye di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di pannoongoo ke ger ke Maro, ngan tikap urata moonoo alunu ke masngana panga a isolu, inbe tiraumate le imata. Ngan ole iken ye ke ru, lo ngan be ye tol ki ngan ole imadit mulu ye ni ke matenge.

²²Ngan Pita ilongo tina yo iwete nen nga, le nga ipasnaka Yesu a yaru leu tila manga mooloo kasin, inbe ipasak panga. Iyei ne, “Tool Mai, o tiap! Au i lok be so yo nen ngan pombe pang yong tiap!”

²³Motong la Yesu iportak pang ye a iwete katkat panga. Iyei ne, “Satan, kukoo yau a kudu ke murik! Nga yelei a lom be kuyakala dada kiau

nga? Betanga yo kuwete nga, ngan kutoo Maro lono tiap, bong kutoo di tooltool ke tana lodi.”

²⁴Motong la Yesu iwete pang di galiunu nen, “Kumata tool atu lono be itoo au nga, ngan ya taunu iraautoo le du iyepe lopo, inbe ikooroo kai palasingi ki a itoo au. ²⁵E sei tool yo lono mai san ye yepongo ki ke tana i mai mata a iparama i, in ole ilene. Bong sei tool yo lono mai san ye yepongo ki ke tana i tiap, inbe iraia tinini le imot be iyei urata kiau i, in ole ipuske yepongo dook mata yo taukan motingi i. ²⁶Le kakamata, tool be iyau balingi matana matana le imot ke tana i panga, lo ngan be imata a ila nga, ngan ole balingi tina ngan iloni belei? Too, soo so dook mata ke be tool sa ikauu pang Maro a be ikaua yepongo dook mata tani yo taukan motingi in panga i? So siap! ²⁷Awete pang nen, yesoo pang dama ni nga, ngan ole Tool Moolmool ke Maro iye di bangabangana ke Maro ole tisi pang tana. Ye kene tani ngan Tamana nunngana ole iken ye, inbe isi a be si ikap balingi pang di tooltool atu atu ye urata kootoonoo kidi yo tiyei nga. ²⁸Awete pang moolmool nen, di tooltool kapala yo nookoot taye di takododo ni nga, ngan ole timmata tiao, inbe tikamata Tool Moolmool ke Maro isi be si matan kala di tooltool ki le imot nga.”

Yesu Tinini Ipalele

(Maka 9:2-13; Luka 9:28-36)

17 ¹Ye kene tani in, tiyepe le ke limi be atu iman a ila, motong la Yesu ikaua Pita inbe Yemis iye taini Yowan a tilo pang kawal yo kutono lo ete yege i, be lo di leu tiyepe nango. ²Tilo tiyepe le nga Yesu di galiunu tina be matadi pang ye, ngan tinini idik le san mulu le damono i pilik pilikbe ben ke matana, inbe sousoungu le wam ki nga ikoko san le ilangaraia ni ben sul nunngana. ³Ngan nen le mooloo tiap, inbe tikamata Mose iye Ilia si pombe a tiye Yesu tiwetewete.

⁴Motong la Pita iwete pang Yesu nen, “Tool Mai, nga dook mata ke be idi nga tayepe nanga. Kumata be ong lom nen lapau nga, ngan ole are badabada tol; atu pong, san pang Mose, inbe san pang Ilia.”

⁵Pita iwetewete nen pang Yesu go, inbe eng tene ikoko le pilik pilikbe, in isi le si rur ki iloko la podi. Inbe tool atu kalngana pombe eng tene tani lono in iwete nen, “Tool in au natuk. Au i lok panga mai san, inbe lok ponana ye. Le kalongo betanga ki yo be iwete pang nga!”

⁶Yeisa be di galiunu tilongo betanga tina, motong titattadai le tiro du tisingan matadi pang tana. ⁷Bong Yesu ipa le iman potai ye di a itoko di, inbe iwete pang di nen, “Kamadit! Kin katattadai be!” ⁸Le nga di tol timadit a be matadi gaga, ngan tikamata tool sa mulu siap, bong tikamata Yesu ya taleu la ikododo i.

⁹Motong la tipa ke kawal a be tisi, ngan Yesu iwete betanga medana pang di nen, “Kin kawetewete pang tool sa ye so yo kakamata nga, ngan

be. Bong iken yang leu le ilo ye lal yo be Tool Moolmool ke Maro imata a imadit mulu ye i.”

¹⁰Iwete pang di galiunu a imot, motong la titoru. Tiyei ne, “Nga yelei a di pannoongoo ke ger ke Maro tiwete be ole Ilia la be imuku a isi, lo ngan be Mesaia” itoo nga?”

¹¹Motong la iwete pang di nen, “Betanga in moolmool. Ilia be imuku a isi nga be si ikarata so le imot le dook mata mulu. ¹²Bong awete pang nen, Ilia in isi oo. Bong di tooltool tikilala dook tiap, le dada dook tiap le imot yo lodi be tiyei panga nga, ngan le tiyei panga moolmool. Ngan dada gaongo leu la be tiyei pang Tool Moolmool ke Maro a isolu urata moonoo ke masngana ye lapau nga.” ¹³Yesu iwete nen a imot, motong la di galiunu lodi galanga nen, ya i nga iwetewete ye Yowan yo irriu di tooltool i.

Yesu Ipasak Pang So Sadi Ngan Le Ikoo Ye Tool Kase Atu

(Maka 9:14-29; Luka 9:37-43)

¹⁴Ye kene yo Yesu iye di galiunu tol tina ngan tisi ye in nga, ngan le si pombe pang ye di tooltool budanga mai. Motong la tool atu in ipa le iman potai pang ye Yesu, inbe igun turunu du kene punu ke dama.

¹⁵Inbe iyei ne, “Tool Mai, lom pau a kulono natuk tamoto ni ngan. Ya in isolu masngana maiyoko, yesoo matan patadatada a imol du tana, inbe itangurngur. Inbe lal kapala ngan ole imol du ei le ran lono lapau. ¹⁶Le akauu pang ye di galium a be tikaata a tinini dook mata, bong ke be tikaata a tinini dook mata mulu tiap.”

¹⁷Tool tani iwete nen, motong la Yesu iyei ne, “Ona tiap! Ang di tooltool yo nookoot kayepe nga, ngan katara lomim le imede ye Maro tiap, bong lomim kap gogo dada dook tiap alunu san. Nga ole ke pi mulu be nen ngan ayang tayepe, inbe awete a kayei dada yo nen ngan mulu ye nga? Oo, kakaua kase in a iman yau me e ni.” ¹⁸Tikauu man, motong la Yesu ipasak pang so sadi tani a ikoo ye, le pattu leu, inbe kase tani in tinini dook mata mulu.

¹⁹Motong la Yesu di galiunu di leu tila ye Yesu a titoru. Tiyei ne, “Ai, nga yelei, a le be amnganga so sadi ni, ngan le ikoo ye tiap nga?”

²⁰⁻²¹Motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Ang nga katara lomim medana pang Maro mai tiap san. Awete pang moolmool nen, kumata be lo medana kiang yo kataru pang Maro, in mai tiap le dawa ben kai mastet patunu leu nga, ngan ke be kawete pang kawal ni nen, ‘Kudik ye ni in, a la kukodo meneng e ni’, ngan ole ila. Le so sa yo be kasak ye be kayeii tiap, ngan tiap.”^o

ⁿ **17:10** Ngan betanga tani yo Mesaia i, in punu ben Kirisi, tool tani yo Maro ipootoo be si ikap di tooltool ki a ipamulu di ye so dook tiap yo be igarung di i. ^o **17:20-21** Di tooltool kapala yo lodi galanga ye Rau ke Maro nga, ngan lodi tar nen, be betanga damono kasin mulu la iken ye arono 20 le 21 nga. Ngan betanga tani in nen: *So sadi yo nen nga, ngan ole tanganga di ye dada ke sapanga ye kaningi inbe ye pataraungu leu.*

Yesu Iwete Mulu Be Ole Imata Lo Ngan Be Imadit Mulu
(Maka 9:30-32; Luka 9:43-45)

²²Kene atu in Yesu iye di galiunu tigaua tana mai Galili, motong la iwete pang di nen, “Ole titara Tool Moolmool ke Maro la di tooltool baedi, ²³a be nen ngan tiraumate a imata. Ngan ole iken ye ke ru, lo ngan be ye ke tol ki ngan ole imadit mulu ye ni ke matenge.” Ngan iwete pang di nen a tilongo le lodi modoko ye mai san.

Yesu Itar Pat Ilo Ye Depe Ke Bareme Mai Ke Sungunu

²⁴Yesu iye di galiunu tipa mulu le lo pombe ye malala mai Kapenam, motong la di tooltool yo tiyei urata ye kaungu pat pang bareme mai ke sungunu nga, ngan man titoro Pita. Tiyei ne, “Ai, pannoongoo kiang ni kanakana ngan itar pat ke yimoongoo so pang bareme mai ke sungunu lapau, too tiap?”

²⁵Ngan Pita iyei ne, “E, kanakana nga iyei nen.”

Motong la Pita imulu a ila pang ye rumu yo Yesu iyepe lono i nga. Ila le nga iwete touo betanga siao, inbe Yesu isangkala ye betanga. Iyei ne, “Simon, lom belei? Di tooltool yo tiyei kuto maimai pang tana maimai le imot nga, kanakana ngan pat yo tikap be tiyei urata kidi ye nga, ngan tikap ye di tooltool kidi tapdi yo tiye di tiyepe nga, too tikap ye di tooltool ke malala san?” ²⁶Ngan Pita iyei ne, “Di tooltool ke malala san.”

Motong la Yesu iyei ne, “Ngan nen le di tooltool kidi tapdi yo tiye di tiyepe nga, ngan o ke be titar pat kidi tiap. ²⁷Bong kumata be idi nga takap pat pang di tooltool yo tiyei urata ye kaungu pat pang bareme mai ke sungunu ngo tiap nga, ngan ole katedi malmal paidi. Le kudu du kotte ooroo kiong ke konnanga in idu ran lono a kukonana. Ngan i yo be kukona kulkulunu i, in kouu a kupakaka koonoo, ngan ole kupuske pat atu iken i tani in koonoo lono. Lo ngan be kouo pat tani, a nen ngan kouu pang di tooltool tina ye aru Kanada.”

Yesu Di Galiunu Tiparsu Ye Sei Be Iyei Mai Pang Di Diene I
(Maka 9:33-37; Luka 9:46-48)

18 ¹Ye kene tani in Yesu di galiunu timan pang ye man titoru. Tiyei ne, “Ai, am nga ole sei be ene mai a iyei kuto mai le imuku pang di tooltool yo Maro be matan kala di i?”

²Motong la Yesu koonoo pang tool kase mai tiap atu a iman pang ye, a lo ipatokode kataunu kidi galiunu tina, ³inbe iwete pang di nen, “Awete pang moolmool nen, kumata be kaportak lomim mulu le kayei dawa ben kase mai tiap i, tiap nga, ngan o ke be kalo kagaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga, ngan tiap. ⁴Ngan nanga, sei tool be ya taunu irautoo le du iyepe lopo le dawa ben kase mai tiap i nga, ngan tool tani in ya la be ene mai ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga.

⁵“Inbe kumata be sei tool itara lono medana pau le be ilono tool kase mai tiap atu nen nga, ngan tool in ilonau lapau. ⁶Bong sei tool yo be iyei di kakase maimai tiap yo titara lodi medana pau koot nga, ngan atu, le be ikapsap ye noonoo nga, ngan ya in ole isolu urata moonoo dook tiap. Le moolmool, kumata be tituku pat somai yo ke raunganingi dingding patunu ngan atu lo gurini, inbe tikatte du tiek lono ye ni yo lama ni a be nen ngan idadup a imata nga, ngan ben dook kasin, yesoo bong urata moonoo dook tiap yo be isolu ye dada dook tiap ki tani yo iyei i, in ole dook tiap le dook tiap ki taunu.

⁷“Atoo, ang tooltool ke tana mai i le imot yo kayei di tooltool kapala a tikapsap ye noonoo nga, ngan kin kakamatang dook leu! Moolmool, so yo nen nga, ole pombe pang ye di tooltool, bong atoo, ang di sema tooltool yo kayei so nen a pombe nga, kin kakamatang dook leu! ⁸Le kumata be baem too kem atu iyolong la kuyei noonoo nga, ngan kusaputu a kotte. Dook mata ke be baem too kem ataleu, ngan la be kulo kuyepe ye yepongo dook mata yo taukan motingi in nga. Bong kumata be baem ru inbe kem ru iken nga, ngan ole tiyolong la kuyei noonoo, a nen ngan tikatte ong lo ye ei yo ikan nen le taukan motingi i, in lono. ⁹Inbe kumata le matam atu be iyolong la kuyei noonoo nga, ngan kupaii a kotte. Dook mata ke be matam ataleu, ngan la be kuyepe ye yepongo dook mata yo taukan motingi in nga. Bong kumata be matam le ru iken nga, ngan ole tiyolong la kuyei noonoo, a nen ngan tikatte ong a kudu ye malala ke masngana ye ei yo ikan nen le taukan motingi i.”

Yesu Ikatte Betanga Ye Sipsip Atu Ilene

(Luka 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ Motong la Yesu iwete mulu nen, “Kin matamim ru di kakase maimai tiap yo nen nga, ngan atu, ben ya in tool sokorai, nga be. Awete pang nen, yesoo di bangabangana ke Maro yo matadi kala di nga, ngan kanakana nga tikodo dama ke Tamak a tiye tiyepe ye malala ki yo ete ni.^p

¹²“Atorang, ang nga lomim belei? Kumata be tool atu in asara ki yo edi sipsip nga, ngan 100, bong be atu ilene nga, ngan ole tool tani in iyei belei? Ole iyege di yo 99 ngan sila tiyepe kawal madini, inbe la isere yo ilene i. ¹³Awete pang moolmool nen, kumata be ila ipa a isere sipsip ki tani yo ilene in le be ipuske nga, ngan ole lon ponana le lon ponana ye kaiye, le illoso lo ponana ki yo pang di sipsip ki tina yo tilledi tiap nga. ¹⁴Ngan gaongo leu, Tamamim yo iyepe ye malala ki ete ni, in lono be kase mitiap yo nen ngan atu sa ilene be.”

Dada Dook Mata Ke Be Kunoonoo Em Ye

¹⁵ Motong la Yesu iwete pang di galiunu mulu nen, “Kumata be em atu yo itara lono medana pang Maro i, in be iyeie urata dook tiap atu pong

P 18:10-11 Di rau kapala ngan tiseke betanga yo iken ye arono i nen: Tool Moolmool ke Maro isi be si ikap di tooltool a ipamulu di ye so dook tiap yo be igarung di i.

nga, ngan kula ye a la angru leu kayepe, inbe kuwetewete panga a nen ngan kupagalanga lono ye urata dook tiap ki yo iyei pong i. Kumata be kuwete panga le be ilongo betanga kiong nga, ngan dook mata ole angru kagaua lomim mulu. ¹⁶Bong kumata be kuwete panga le ilongo betanga kiong tiap nga, ngan kula kouo tool atu too ru mulu a timan yong, inbe kuye di kala pang ye, a be nen ngan la tisu ong ye betanga yo be angru kawetewete ye nga, dawa ben tina yo Rau ke Maro iwete nga.^q ¹⁷Ngan kumata le lono be ilongo betanga kiang tiap nga, ngan kawete pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan a man tilonong be kaye tool tani kakarata betanga. Bong kumata le lono be ilongo betanga kidi tooltool tina, ngan tiap lapau nga, ngan ole kakamata ben ya in tool gok yo lon galanga ye Maro tiap i, too ya in ben tool ke sodanangi pat.

¹⁸“Awete pang moolmool nen, soo so be kugunkala ke tana i nga, ngan ole Maro igunkala ye malala ki. Inbe soo so be kumalum ye ke tana i nga, ngan ole Maro imalum ye ke malala ki nen lapau.

¹⁹“Nga be awete pang mulu nen. Kumata be ang tooltool ru kagaua lomim le atu, inbe katoro Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni ye so sa nga, ngan ole iyeie so tani, in pang. ²⁰Ngan nanga, ye soo ni be di tooltool ru too tol timan tigaua ye inbe tipootoo ek nga, ngan au i ole kayepe ye di.”

Kapraingi Yo Ileele Lono Tiap I

²¹Motong la Pita iman pang ye Yesu man itoru nen, “Tool Mai, nga be atorong. Ole agiri noonoo ke ek yo be iyei pau nga, le papi? Ole agiri noonoo tina ngan le lo limi be ru, too?”

²²Motong la Yesu iwete panga nen, “Awete pong nen, kugiri noonoo ki le lo limi be ru tiap, bong kugiri noonoo ki le lo 77.

²³“Ngan nen le dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben tool yo iyei tool kuto mai pang tana mai atu le imot i. Ngan tool mai tani in lono be iye di kapraingi ki tika rata betanga ye bun kootoonoo ki. ²⁴Ye kene yo imadit ye karatanga betanga ye in nga, ngan iwete le tikaua tool atu yo ikap pat gol^r ben 10,000 a iyei bun panga i, in a iman pang ye. ²⁵Bong taukan pat yo be iraua bun ki tani ye nga. Motong la tool kuto mai tani in iwete betanga medana pang di tooltool ki be ole tikauu a tiyawari le ipa ye rimana le di natunu inbe so ki nga le imot, a be di tooltool tiyimi di, ngan tikap pat tina a iraua bun ki ye.

²⁶“Bong kapraingi ki tani in ilongo betanga ki nen, le nga igun turunu du dama ke tool mai tani, inbe iwete a imangmang ye nen, ‘Ale, kin katem malmal pau be! Ole arau bun kiau le imot yo akap yong nga, ngan

^q 18:16 Ger 19:15 ^r 18:24 Ngan pat gol tina ngan atu in ben pat ke be tayimi tool atu ye urata kootoonoo ki ye rai sangaul be limi yo ikau urata ye nga.

pong mulu.’ ²⁷Ngan nen le tool kuto mai ke kapraingi tani in lono panga, le iwete panga be bun ki ngan irau be. Dookoot, sila ikino. Inbe imalum panga a ila.

²⁸“Bong ye kene yo kapraingi tani in ila ye in nga, ngan ikamata ene kapraingi atu yo ikap pat yo ene silba^s i, in 100 a iyei bun panga i. Le nga la iparama ene tani a ikisi gurini, inbe iwete le kon mede panga nen, ‘Oo, palbe be awete ngan kurau tarai bun kiong yo kop yau nga.’

²⁹“Bong kapraingi tani in ilongo betanga ke ene tani, le nga igun turunu du dama ki, inbe iwete a imangmang ye nen, ‘Ale, kin katem malmal pau be! Ole arau bun kiau le imot yo akap yong nga, ngan pong mulu.’

³⁰“Bong lono pang longono betanga ke ene tani, in tiap. Ngan nen le nga iwete be titaru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono a be lo iyepe nango, inbe irau bun ki le le imot. ³¹Ngan di kapraingi kapala tikamata dada tani yo pombe pang ye edi i, le lodi modoko mai san. Motong la tila la tiwete pang tool kuto mai kidi ye soo dada yo pombe a tikamata i.

³²“Motong la tool kuto mai tani, in ikiui kapraingi ki tani man iwete panga nen, ‘Ai, ong i tool dook tiap sa! Muku ngan kumangmang a kutang pau, le awete be bun kiong ngan kurau be. Dookoot, sila ikino. ³³Au i alele lok yong, e nga yelei a kutoo dada gaongo leu nen a kulele lom ye em kapraingi san ni tiap nga?’ ³⁴Ngan tina iyei nen nga, le tool kuto mai in katen malmal panga mai san le iwete be titaru lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono a be isolu urata masngana nango, inbe irau bun ki le le imot.”

³⁵Yesu iwete betanga tina a imot, motong la iwete pang di galiunu nen, “Nga be awete pang nen, kumata be kalele lomim ye di diemim a kagiri noonoo kidi yo tiyei pang, ngan tiap nga, ngan i dada ataleu tani yo be Tamak yo iyepe ye malala ki ete ni, in iyeii pang ang atu le imot, in naii.”

Yesu Iwetewete Ye Dada Ke Parsukraingi

(Maka 10:1-12)

19 ¹Ye kene tani in Yesu iwete betanga tina a imot, motong la iyege tana mai Galili, inbe ila pang tana mai ke Yudia yo iken ke ran Yodan koonoo kapala i. ²Ngan di tooltool malala mai la titoo lapau nga, motong la ikarata di tooltool yo matamatenge ikap di nga, ngan a tinidi dook mata mulu.

³Motong la di Paresi pattu timan pang ye be man titoua. Le nga titoru nen, “Ai, be tamoto atu isukraia rimana sokorai nga, ngan idada ger yo kiidi in pono, too tiap?”

^s 18:28 Ngan pat silba tani in ben pat ke be tayimi tool atu ye urata kootoonoo ki ye ke atu yo ikau urata ye i.

⁴Ngan Yesu iraua betanga kidi nen, “Ang nga o kakinkata betanga ke Maro yo iken ye rau ki, in tiap, too? Ngan betanga tani in nen, mukot yege ye kene yo Maro itar so le imot a pompombe ye in nga, ngan ‘ikarata di tooltool le tamoto be garup.’” ⁵Inbe betanga ke Maro yo iken ye rau ki in iwete mulu nen, “Ye punu yo nen in la le tamoto be ikere nga, ngan ole iyege tamana le tinana, inbe la iye rimana tiyepe gaongo, a be nen ngan yaru tigaua le tinidi ataleu.” ⁶Ngan nen le yaru ke be tiyepe ben di tooltool ru mulu tiap, bong tigaua tinidi le tiyei ben tool ataleu. Ngan nanga, soo so yo be Maro ya taunu ipakere a igaua le atu koot nga, ngan kin tool sa ipoto le iken ki ki mulu be.”

⁷Motong la titoro Yesu nen, “Bong nga yelei, a ger ke Mose iwete be kumata le tool sa lono be isukraia rimana nga, ngan iwodo betanga ke parsukraingi ilo ye rau a ikauu panga, inbe inganga a ila nga?”

⁸Motong la Yesu iwete pang di nen, “Mose imalum pang be kasukrai di rimamim, yesoo ang nga kutomim mede san dawa ben pat. Bong mukot yege nga, ngan dada yo nen, ngan siap. ⁹Awete pang nen, sei tool yo rimana iyei bauk tiap, inbe isukraii sokorai a la iyooloo garup san mulu i, in iyei dada dook tiap ke bauk.”

¹⁰Motong la di galiunu tiwete panga. Tiyei ne, “Kumata le be dada yo nen ngan be iken kataunu ke tamoto ye rimana nga, ngan dook mata be tamoto in ikere be.”

¹¹Ngan Yesu iwete pang di nen, “Di tooltool le imot la be tikaua betanga i nga tiap, bong di tooltool kapala leu la be Maro ipamede di le tikaua betanga kiau i nga. ¹²Di tamoto matana matana la tikere tiap a tiyepe nga. Yesoo, di tamoto kapala ngan tinadi tipasui di ngan tinidi dook tiap le ke be tikere tiap. Inbe di tamoto kapala, ngan di tooltool tigarung tinidi a imata le ke be tikere ngan o titar di kakase tiap. Inbe di tamoto kapala ngan lodi pang kerenge tiap, yesoo lodi be tiyepe nen a tiwetewete pang di tooltool ye dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i. Le sei tool be ikaua betanga kiau i, in ikauu a itoo.”

Yesu Iwete Be Timalum Ye Di Kakase A Timan Pang Ye
(Maka 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³Motong la ye kene tani in di tooltool tikap di kakase a tila pang ye Yesu, a be nen ngan la ipaloko baene lo podi, inbe ipatarau ye di. Bong Yesu di galiunu tikamata di yo tiyei nen nga, le tipasak pang di a tisoror di.

¹⁴Bong ngan Yesu iwete pang di nen, “Ai, kin kasoror di kakase ngan be! Bong kamalum pang di a timan pang yau. Yesoo, di tooltool yo be lo tigaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga, ngan dawa ben di

^t 19:4 Pudu 1:27; 5:2 ^u 19:5 Pudu 2:24

kakase tina nga.” ¹⁵ Motong la Yesu ipaloko baene lo di kakase tina ngan podi, inbe ipamede di ye betanga dook mata le imot, motong la iyege ni tani in a ipa mulu nga.

Tool Ballingana Atu Iye Yesu Tiwetewete
(Maka 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ Ye kene tani in tool atu iman tina ngan le man iwete pang Yesu. Iyei ne, “Pannoongoo, nga be atorong. Soo dada dook mata be ayeii, ngan ole akaua yepongo dook mata yo taukan motingi in nga?”

¹⁷ Ngan Yesu iwete panga nen, “Nga yelei a kutorau ye soo so yo dook mata in nga? Tool ataleu in la tool dook mata i. Le lom be kouo yepongo dook mata yo taukan motingi in nga, ngan ole kutoo ger ke Maro ngan dook le imot.”

¹⁸ Bong tool tani in itoro Yesu mulu nen, “Soo ger ke Maro kuwete ye i?”

Ngan Yesu iyei ne, “Ger ke Maro yo awete ye ngan nen: ‘Kin kuraumata di tooltool be; inbe kin kuyei bauk be; inbe kin kupinoo be; inbe kin kusopo koom ye betanga doko be; ¹⁹ inbe kuraua pang tamam le tinam a kulongo betanga kidi.’” Inbe san in nen, ‘Lom pang di diem mai san dawa ben yo ong taum lom pang mai san nga.’”^w

²⁰ Ngan tool kase paunu tani iyei ne, “Ger yo kuwete nga, ngan atoo le imot. Bong soo so ayeii tiao i?”

²¹ Motong la Yesu iwete panga nen, “Kumata le lom be kuyepe dook mata le taukam busunu ye Maro matana nga, ngan kumulu la kuyawar so kiong ngo le imot a kop pat ye, lo ngan be kop pat kiong tina pang di tooltool yo ballingadi tiap nga. Kumata le be kuyei nen nga, ngan la be pang dama ni ngan Maro ole ikap so dook mata yo iken ye malala ki ngo pong nga. Ngan kuyei nen a imot, lo ngan be kuman man kutoo au.”

²² Bong tool kase paunu tani in ilongo betanga nen nga, le lon modoko ye a ikoo a ila, yesoo ya in ballingana le so ki alunu san.

²³ Motong la Yesu iwete pang di galiunu tina nen, “Awete pang moolmool nen, tool yo ballingana nen i, in ole urata imoo panga mai san be ilo igaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga. ²⁴ Nga be awete pang mulu nen. Kumata be asara mai ke solanga burum yo ene kamel i, in ikapye be idewe ye sar gumono mitiap in nga, ngan ole yelei, urata imoo panga, too? E, moolmool! Ngan ole gaongo leu, kumata le tool yo ballingana in lono be ilo igaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga, ngan ole urata imoo panga nen lapau.”

²⁵ Yesu di galiunu tina tilongo betanga yo iweta i, ngan le titakrai welewele ye. Le nga titoru nen, “Ona tiap! Be nen nga, ngan ole sei tool be Maro ipamule ye so dook tiap yo be igarungu i?”

▼ 19:19 Pamulenge 20:12-16; Ger 5:16-20 w 19:19 Urata ke Paroranga So 19:18

²⁶Motong la Yesu matan kenen ye di, inbe iyei ne, “Tool sa ikapye be iyei so nen nga, ngan ole imoo panga le isak ye, bong so le imot ngan imarra pang Maro le ke be isak ye tiap.”

²⁷Motong la Pita iyei ne, “Am nga amyege so kiam le imot, inbe la amman be man amtoo ong nga. Le nga soo so be ole amkauu a ilonam i?”

²⁸Ngan Yesu iwete pang di nen, “Awete pang moolmool nen. Pang dama ni ye kene yo be Maro itar lang le tana paunu a be pombe ye in nga, ngan ole Tool Moolmool ke Maro lo iwur ye kookoowoo dook mata ki ke burungu, inbe ipaposo gurana ki yo mai i. Ngan ye kene tani in ang tooltool yo kattoo au nga, ngan ole kawur ye kookoowoo ke burungu yo sangaul be ru nga lapau, inbe kayei tooltool maimai pang di rara ke di Isrel yo sangaul be ru nga. ²⁹Inbe sei tool yo iyege rumu ki, too di toonoo le taini le lini, too tamana le tinana, too di natunu, too kumu ki, inbe man itoo au i, in Maro ole ikap so yo nen ngan alunu le alunu san panga le kinkatingi ki ben 100 le illos so ki yo iyege koot nga. Inbe ole ikaua yepongo dook mata yo taukan motingi i, in lapau. ³⁰Bong di tooltool alunu yo timuku nga, ngan pang dama ni ngan ole du tikimur. Inbe di tooltool alunu yo tikimur nga, ngan pang dama ni ngan ole lo timuku.”

Kattenge Betanga Ke Di Tooltool Yo Tikaua Urata Ye Kumu Nga

20 ¹Yesu ikatte betanga atu mulu pang di nen, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben kumu taunu atu yo imadit muntu yege a ila be la ikap di tooltool panga be man tikaua urata ye kumu ki ke ooroo yo ene wain i. ²Ila ikap di tooltool tina pattu, motong la iye di tikarata betanga be ole iyimi di ye pat yo ene silba in atu ye ke atu. Motong la iwanga di be tidi tikaua urata ye kumu ki tani yo ke wain i.

³“Kumu taunu tani iyepe le ke ise pang ete kasin ye so ben ke matana limi be pai, motong la ila pang ye ni ke yawaringi kaningi le so, ngan ikamata di tooltool kapala yo taukadi urata a tikododo sokorai nga. ⁴Le iwete pang di nen, ‘Ai, ang lapau kaman a kadi kakaua urata ye kumu kiau ke wain ni ngan. Lo ngan be ole ayimang le lo iye urata kootoonoo kiang.’ ⁵Ngan iwete pang di nen, le tilongo betanga ki a tidi.

“Motong la iyepe kasin le ke se isolokati ye so ben ke matana sangaul be ru, ngan ila ipa a iyei nen mulu. Inbe pang rrai ye so ben ke matana tol, ngan ila iyei dada gaongo leu nen. ⁶Ngan iyepe le ke idu pang lopo mulu ye so ben ke matana limi, motong la ipa mulu a ila, ngan ikamata di tooltool kapala mulu tikododo sokorai a tiyepe. Le nga iwete pang di nen, ‘Ai, nga yelei a kayei touo urata siap inbe kakodo sokorai ni ye ke mooloo i a du rrai nga?’

⁷“Ngan tiyei ne, ‘Am nga amkododo sokorai nen, yesoo tool sa ikap urata pam be amyei tiap.’

“Motong iwete pang di nen, ‘Dook mata! Be nen ngan ang lapau kadi kakaua urata ye kumu kiau ke ooroo wain ni.’

⁸“Ngan di tooltool tina tikaua urata a nga du rrai be ni burrum, motong la kumu taunu iwete pang tool ki yo matan kala di tooltool ki ke urata i. Iyei ne, ‘Kukui di tooltool ke urata ngo a timan man kuyimi di. Bong be kuyimi di nga, ngan kumadit ye di tooltool yo akap di mur nga, le lo imot ye di tooltool yo akap di muku nga.’

⁹“Motong la tool tani iku di tooltool yo tila tikaua urata mur ye ke matana limi nga, ngan a man iyimi di ye pat silba atu atu le le imot. ¹⁰Ngan nen le di tooltool tina yo timuku muntu ye urata nga, ngan kene yo be man tikap pat ye in nga, ngan lodi tar nen, be di ngan ole tikap welewele pat. Bong tiap, di le imot tikap pat silba atu atu le imot lapau. ¹¹Di tooltool tina ngan tikap pat a tikamata, ngan le tiwete gogo betanga pang kumu taunu. Tiyei ne, ¹²‘Ai, di tooltool yo kop di mur a long tikaua urata nga, ngan tiyei urata ye ke matana ataleu. Bong am nga amkaua urata mai san, inbe ke isinam tina muntu ngan le le du rrai. E nga yelei be kuyimi urata kootoonoo kidi ye pat gaongo ben kiam nga?’

¹³“Motong la kumu taunu iraua betanga tani pang di tooltool tina ngan atu nen. Iyei ne, ‘Tool kiau, au i ayeie dada sa yo dook tiap pong, ngan tiap. Au i awete pang be kakaua urata ye ke atu nga, ngan ole ayimang ye pat silba atu atu, ngan ong i o lom ponana ye betanga kiau i tiap, too? Tiap! ¹⁴Kakap pat kiang a kala. Au i lok be akap pat pang di tooltool yo tipa mur nga, le lo gaongo ben yo akap pang nga. ¹⁵So yo nga so kiau. Too yelei, au i o ke be atoo lok a agiri pat kiau au tauk ye soo so yo lok be ayeii, in tiap, too? Too yelei, ang nga lomim dook tiap pau ye yo ayei dada dook mata pang di tooltool kapala nga, too?’”

¹⁶Yesu ikatte betanga nen a imot, motong la iwete pang di tooltool tina nen, “Kakamata koot? Tool yo ikimur i, in ole lo imuku, inbe yo imuku i, in ole du ikimur.”

Yesu Iwete Mulu Ye Matenge Ki
(Maka 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷Yesu ipa be ilo pang Yerusalem, motong la ikap di galiunu tina yo sangaul be ru nga, ngan a iye di leu tiyepe, inbe iwete pang di nen, ¹⁸“Ai, idi nga nookoot be tapa a talo pombe Yerusalem nga, ngan ole tikaua Tool Moolmool ke Maro a titaru la di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro le di pannoongoo ke ger ke Maro, ngan baedi. Ngan di tooltool tina ole tikaata betanga be tiraumate le imata. ¹⁹Le nga ole tisuketi la di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan baedi, a be nen ngan tipalele sere ye, inbe tiwalisi ye koro, lo ngan be tipatota lo kai palasingi kaini a imata. Bong ole iken ye ke ru, lo ngan be ye ke tol ki ngan ole imadit mulu ye ni ke matenge.”

Yemis Ye Yowan Tinadi Itoro Yesu
(Maka 10:35-45)

²⁰Motong la Sebedi rimana in ikap di natunu ru yo Yemis iye Yowan nga, ngan a tila pang ye Yesu. Motong la igun turunu du dama ke Yesu, inbe itoru be iyeie so sa panga.

²¹Motong la Yesu itoru nen, “Soo so lom be ayeii pong i?”

Ngan garup tani iyei ne, “Lok be ye kene yo kuyei kuto mai a matam kala di tooltool ye in nga, ngan kop di natuk tamoto ru nga le atu iwur ke baem oonoo, inbe san iwur ke baem ngas.”

²²Motong la Yesu iraua betanga ki panga iye di natunu nen, “Ang nga, so yo kator ye i, in lomim galanga ye moonoo ki tiap. Angru kakanamai ang ngan belei, o ke be kayin ye ruku ke masngana yo be ayin ye i, too?”

Ngan yaru tiyei ne, “E, amkanamai am ngan o ke be amyei nen.”

²³Motong la Yesu iwete pang di yaru nen, “Dook mata, angru nga ole kayin ye ruku kiau. Bong o ke be apootang le atu iwur ke baek oonoo, inbe san iwur ke baek ngas, ngan tiap. Yesoo, Tamak in la be ipootoo di tooltool a lo tiwur ye ni tani yo ikarata pang di i.”

²⁴Ngan di galiunu kapala yo sangaul nga, ngan tilongo betanga kidi yaru yo titoro Yesu ye i, le katedi malmal pang di. ²⁵Le nga Yesu ikiu di le imot a timan man iwete pang di nen, “Ang nga lomim galanga nen, di tooltool kuto maimai ke di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, ngan tikodo le timede ye gurana kidi, inbe tidada di tooltool kidi podi. Inbe di kuto maimai kidi kapala yo edi ilo ete nga, ngan tiraautoo di tooltool kidi le be tiyepe la gurana kidi parmana, inbe titoo betanga yo kidi nga. ²⁶Bong dada yo nen nga, ngan au i lok be iken yang be. Le kumata ang tina ngan atu lono be iyei kuto mai pang nga, ngan ole ya taunu iraautoo le iyei ben kapraingi kiang. ²⁷Inbe sei tool lono be imuku pang nga, ngan ole ya taunu iraautoo le iyei ben poranga kiang. ²⁸Ngan gaongo leu, Tool Moolmool ke Maro isi tana be si di tooltool tiyei urata panga a be tiloni ye, ngan tiap. Bong isi be si ilon di tooltool, inbe iraia tinini be imata, a be nen ngan Maro iyemenai di tooltool ye noonoo kidi yo tiyei, ngan be.”

Yesu Ikarata Di Tooltool Mata Kis Ru Ngan Le Matadi
Rere A Tikamata Ni
(Maka 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹Ye kene yo Yesu iye di galiunu tiyege malala Yeriko a tipa ye in nga, ngan di tooltool budanga mai la titoo di a tiye di tila lapau nga. ³⁰Tila, ngan di tooltool mata kis ru tiwurur dada gisini. Ngan yaru tilongo betanga be ole Yesu ipa nen a iman, le nga koodi le mai nen, “Tool Mai, ong in Dawiti natunu. Lom pam a kulonam!”

³¹Ngan di tooltool budanga mai tina tipasak pang di, inbe tilele di be koodi dookoot. Bong tiap, yaru koodi mulu le somai nen, “Tool Mai, ong in Dawiti natunu. Lom pam a kulonam!”

³²Motong la Yesu ikodo, inbe itor di yaru. Iyei ne, “Angru, soo so lomim be ayeii pang i?”

³³Ngan yaru tiyei ne, “Tool Mai, am nga lomam be matamam rere a amkamata ni.”

³⁴Yaru tiwete nen, le nga Yesu lono pang di mai san. Motong la itara baene lo yaru matadi, ngan le pattu leu be yaru matadi rere a tikamata ni. Ngan nen le timadit a titoo Yesu a tiye tila.

**Yesu Lo Pombe Yerusalem Ngan Di Tooltool Tiyitmaka Ene Ben Ya In
Tool Kuto Mai Atu**

(Maka 11:1-11; Luka 19:28-40; Yowan 12:12-19)

21 ¹Yesu iye di galiunu tipa a tilo potai pang malala mai Yerusalem, ngan le tilo pombe ye malala san yo ene Betpage i. Ngan Betpage tani in iken ye kawal Olip in madini. Tilo pombe, motong la Yesu iwanga di galiunu ru, inbe iwete pang di nen, ²“Nga ole angru kamuku a kalo pang ye malala yo iken pang dama ni. E kalo nga, ngan ole pattu leu be kakamata asara pakara atu yo ene donki i, in tiwatu iye natunu a tikododo. Le be kakamata di nga, ngan karu ooroo ye di a kadede di yaru a kasi pang yau. ³E kumata be tool sa itorang ye di nga, ngan kawete panga nen. Kayei ne, ‘Tool Mai lono be iyei urata ki ye di ngan, lo ngan be ole palbe leu be ipamulu di pang yong a tise.’”

⁴Iyei nen le ole iyeie betanga ke Maro koonoo yo iwodo nga le kanono pombe moolmool. ⁵Ngan betanga tina yo Maro koonoo iwodo ngan nen, “Kawete pang di tooltool ke Saion^x nen,

‘Kakamata, tool kuto mai kiang yo be matan kala tana mai kiang le imot i, in ya la be ise pang yang i.

Ya in tool ke lo silene pang di tooltool nga le imot, inbe iwur donki pono.

Ya la iwur donki kase paunu pono a ise pang yang i.”^y

⁶Motong la di galiunu ru tina tilo, ngan le lo tiyei ben tina yo Yesu iwete pang di nga. ⁷Tilo tikaua donki tani le ipa ye natunu a tisi pang ye Yesu. Motong la yaru tidur sousoungu matolene kidi a tiyoo lo donki tina ngan podi, inbe Yesu irookoo lo iwur ye sousoungu tina ngan pono. ⁸Motong la di tooltool tina budanga mai ngan kapala tidur sousoungu matolene kidi ngan lapau, a tiyoo du dada katene, inbe di kapala ngan tisaput kai baene baene a tiyoo du dada katene lapau. ⁹Inbe di tooltool tina ngan kapala yo timuku be Yesu itoo di, inbe di kapala yo tikimur nga, ngan di le imot koodi le mai. Tiyei ne,

^x 21:5 Ngan kawal Saion in ni yo malala mai Yerusalem iken ye i. ^y 21:5 Sakaria 9:9

“Tayitmaka Dawiti natunu in ene!

Maro ole iyei urata dook mata pang ye tool yo isi ye Tool Mai ene i!

Tayitmaka Maro ene le ilo ete!”

¹⁰Ngan tiyei nen le lo Yesu pombe Yerusalem, ngan le di tooltool budanga mai yo tiyepe ye malala mai tani nga, ngan di le imot titakrai ye, le nga di tapdi tipartortor nen, “Ai, i sei tool pombe i?”

¹¹Motong la di tooltool tina yo tiye Yesu tipa nga, ngan tiyei ne, “I Yesu! I Maro koonoo yo ipa ke malala Nasaret ke tana mai Galili i, in naii.”

**Yesu Inganga Di Tooltool Yo Tiyawar So Bareme Mai
Ke Sungunu Lono Nga**

(Maka 11:15-19; Luka 19:45-48; Yowan 2:13-22)

¹²Motong la Yesu ilo pang koongoo lono ke bareme mai ke sungunu, a lo inganga di tooltool yo tiyawar so le tiyimimi so koongoo lono ke rumu tani in nga. Inbe ipaturtur kookoowoo ke palokanga so kidi tooltool yo tiraukol pat nga, inbe kookoowoo ke burungu kidi tooltool yo tiyawar bal utu pang paroranga, ngan lapau. ¹³Motong la iwete pang di nen, “Betanga ke Maro yo tiwode lo ye rau ki in iwete nen. ‘Rumu kiau i, ole tiweta ye rumu ke pataraungu.’^z Bong ang nga kayeii le iyei ben ‘ni kidi tooltool ke pinnau be tiko ye.’^a ”

¹⁴Ye kene tani in iyepe bareme mai ke sungunu lono, inbe di tooltool yo matadi kisis le di tooltool yo kedi dook tiap nga, ngan tilo pang ye, a lo ikarata di le tinidi dook mata mulu. ¹⁵Bong di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di pannoongoo ke ger ke Maro, ngan tikamata mos dook mata tina yo iyei nga, inbe tilongo di kakase yo kookoodi bareme mai ke sungunu lono nen, “Tayitmaka Dawiti natunu, in ene!” Ngan nen le di tooltool kuto maimai tina lodi dook tiap san. ¹⁶Le nga titoro Yesu nen, “Ai, ong i kulongo betanga yo di kakase maimai tiap ngo koodi ye ngan lapau?

“Ngan iraua betanga kidi nen, “E, alongo lapau. Bong nga yelei, ang nga o kakinkata betanga yo iken ye Rau ke Maro, in tiap, too? Betanga tani in iwete nen,

‘Maro ong taum la kupamadit di kakase paunu inbe di kakase yo maimai tiap ngan lodi i,
ngan la le di nga tiyitmaka em ye koodi nga.’^b ”

¹⁷Yesu iwete pang di nen a imot, motong la iyege di sila tiyepe ye malala mai tani in, inbe imadit a idu pang malala san yo ene Betani i, le du bong a iken nango.

^z 21:13 Esai 56:7 ^a 21:13 Yedimia 7:11 ^b 21:16 Rau ke Woungu 8:2

Yesu Ipasak Pang Kai Pik Ngan Le Iwor
(Maka 11:12-14, 20-24)

¹⁸Tiken le muntu yege, inbe Yesu iye di galiunu timadit a tiyege malala tani, inbe timulu pang Yerusalem. Tipa dada a tilo ngan Yesu pitola.

¹⁹Le nga be matana pang nen, ngan ikamata kai pik atu ikodo ke dada koonoo. Motong la ipa a ila potai ye a be ikamata, ngan kanono siap, bong raunu leu. Motong la ipasak pang kai pik tani nen, “Ong i o ke be kupu mulu pitiap yege.” Ngan le pattu leu, inbe kai pik tani in iwor.

²⁰Ngan di galiunu tikamata kai pik tani yo pattu leu be iwor nga, le titakrai, inbe tiyei ne, “Ona, kai pik ni nga belei a le pattu leu be iwor nga?”

²¹Motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Awete pang moolmool nen. Kumata be katara lomim medana pang Maro le lomim rru tiap nga, ngan o ke be kayei so dawa ben yo ayeii ye kai pik ni, in leu tiap. Bong ang nga ke be kawete pang kawal ni ne, ‘Kumadit a ong taum kupas le kudu tiek lono ni,’ ngan ole so pombe ben tina yo kawete nga. ²²Le kumata be katara lomim medana moolmool pang Maro, inbe kapatarau a katoru ye soo so be ikap pang nga, ngan ole ikap pang le imot.”

Sei Tool Imalum Pang Yesu A Le Iyei Urata Ki I
(Maka 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³Yesu ipa le ilo koongoo lono ke bareme mai ke sungunu, motong la nga ipatomonai di tooltool. Ngan di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di tooltool maimai kidi Yuda timan pang ye man titoru. Tiyei ne, “Ai, sei itarong a le kuyei urata nen i? Inbe sei ikaua gurana pong be kuyei urata nen ye i?”

²⁴Motong la Yesu iwete pang di nen, “Dook mata, bong nga be atorang ye torungu kiau atu ngan. Kumata be karauu nga, ngan la be awete pang ye sei tool yo ikaua gurana pau a le ayei urata i nga. ²⁵Oo, kawete! Yowan yo irriu di tooltool i, in ikaua gurana ngai a le iyei urata ki ye nga? Gurana tani in ipa ye Maro yo iyepe ye malala ki ete ni, too ipa ye di tooltool ke tana leu?”

Motong la di tooltool tina ngan sila di tapdi tiwetewete nen, “Ona! Kumata le tawete be Maro yo iyepe ye malala ki ete ni, in la ikaua gurana pang Yowan in nga, ngan ole itoridi nen. Iyei ne, ‘Ngan nga yelei a le katara lomim medana ye betanga ki tiap nga?’ ²⁶Bong kumata le tawete be di tooltool ke tana i leu la tikaua gurana pang Yowan nga, ngan o dook mata tiap lapau. Idi nga tatattadai be di tooltool tigarungidi nga, yesoo di le imot nga tiwete be Yowan in Maro koonoo atu moolmool.” ²⁷Ngan nen le tiraua betanga ke Yesu nen, “Am nga lomam galanga tiap sa.”

Motong la Yesu iyei ne, “Nen ngan au lapau, o ke be awete pang ye sei tool yo ikaua gurana pau a le ayei urata nen ye i, in tiap.” Yesu Ikatte Betanga Ye Tool Atu Di Natunu Tamoto Ru ²⁸ Motong la Yesu iwete le ikatte betanga atu pang di tooltool tina nen, “Ang lomim belei ye betanga kiau yo awete nga? Oo kakamata, tool atu in natunu tamoto ru. Ngan ila ye yo mai i a la iwete panga nen. Iyei ne, ‘Natuk, katai nga lok be kudi kouo urata ye kumu kiidi ke ooroo wain ni.’

²⁹ “Ngan natunu tani iraua betanga ki nen, ‘Na, au i tinik booroomoo, le o adi akaua urata tiap.’ Bong iyepe kasin, motong la lon portak mulu a idi iyei urata nga.

³⁰ “Motong la tool tani, in ila pang ye natunu kase a la iwete panga ben tina iwete pang yo mai in nga. Ngan le natunu tani in iyei ne, ‘Tamak, ngan dook mata. Au i lok ponana be ayei urata pong.’ Bong iyepe, ngan tinin booroomoo le ke be idi iyei urata tiap.”

³¹ Motong la Yesu itor di tooltool maimai tina nen, “Oo, ngan di kakase ru tina nga, ngan sei kase itoo tamana koonoo a idi iyei urata i?”

Ngan tiyei ne, “Natunu la mai i.”

Motong la Yesu iwete pang di nen, “Awete pang moolmool nen, di tooltool ke sodanangi pat, inbe di garup ke dada, ole timuku pang a tilo tigaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di nga. ³² Awete pang nen nga, yesoo Yowan in iman be man ipatnai dada dook mata noonoonoo ke Maro yo be kayei nga, bong ang nga katara lomim medana ye betanga ki tiap. Ang nga kayei nen, bong di tooltool ke sodanangi pat, inbe di garup ke dada la tilongo betanga ki le titara lodi medana ye nga. Ang nga kakamata so yo nen ngan oo, bong o ke be kaportak lomim a katara lomim medana panga, ngan tiap.”

Yesu Ikatte Betanga Ye Di Tooltool Dook Tiap Yo Matadi Kala Kumu Ke Ooroo Wain Nga

(Maka 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ Motong la Yesu ikatte betanga san mulu pang di tooltool maimai tina nen, “Katar talngamim dook, a nen ngan kalongo kattenge betanga san i. Tool tana taunu atu in ikapki kumu atu ke ooroo wain, motong la ikap koongoo ye. Inbe ikele tana atu kumu lono a ikarata be tipisi wain puana tina ngan surunu idu ye. Inbe ire rumu atu le ilo ete pang di tooltool yo be lo tiyepe ye a matadi kala kumu tani nga. Motong la itara kumu tani in lo di tooltool ke kapkingi pattu baedi, a be matadi kala, inbe tiyei urata ye. Inbe ya taunu in ipa a ila pang ye malala san yo iken ni mooloo i. ³⁴ Ngan tiyepe le lal ke be tigogo wain puana ye in potai, motong la iwanga di kapraingi ki be tila la tikap kan wain tina ngan puana sa.

³⁵ “Bong tila, ngan di tooltool tina yo tikaua urata ye kumu tani nga, ngan tiparama di kapraingi tina a tiraua atu, inbe san in tiraumate le

imata, inbe san in tikattu ye pat. ³⁶Motong la kumu taunu tani in iwanga di kapraingi ki kapala mulu, ngan alunu le tillos di yo tila muku nga. Ngan di tooltool tina yo tikaua urata ye kumu nga, ngan tiyei dada gaongo leu pang di nen lapau. ³⁷Motong la kumu taunu tani, in lon wete nen, ‘Nookoot nga ole awanga natuk tamoto i a ila, ngan la be ole tiraaua panga nga.’

³⁸“Bong ye kene yo di tooltool ke kapkingi tina ngan tikamata natunu tani ye in nga, ngan di tapdi tiwetewete nen, ‘Kakamata, kumu taunu tani in natunu la iman i. Kumata le be pang dama ni nga, ngan ole ikolo tamana ye kumu i a iyei kumu taunu. Le kaman a taraumate le imata, a be nen ngan so yo tamana be ikap panga nga, ngan takap le imot paidi.’ ³⁹Nen le tikauu a tiyolle a tikatte du ke diki, inbe tiraumate le imata.”

⁴⁰Motong la Yesu itor di nen, “Ye kene yo kumu taunu tani be ipa mur a ila nga, ngan lomim tar be ole iyeie soo dada pang di tooltool yo itar di be tikaua urata ye kumu ki nga?”

⁴¹Ngan di tooltool maimai tina tiyei ne, “Ole inganga di tooltool dook tiap tina a igarung di le dook pitia yege. Lo ngan be ikaua kumu ki in pang di tooltool kapala a tikaua urata ye, a be nen ngan tiyepe le lo lal ke goganga ooroo wain puana nga, ngan tigogo a tikap kan sa.”

⁴²Motong la Yesu iwete pang di mulu nen, “Ang nga o kakinkata betanga ke Maro yo iken ye rau ki, in tiap, too? Ngan betanga tani in nen, ‘Pat yo di tooltool ke renge rumu lodi panga tiap a tisukraii i, in la iyei pat dook mata yo ipamede rumu le imede i.

Tool Mai iyeie so nen,

le amkamata ye matamam, ngan dook mata san.’^c ”

⁴³Motong la Yesu iyei ne, “Dada yo be kalo kagaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di i, in ole igutaki yang, inbe ikauu pang di tooltool kapala yo tilongo betanga ki ngan titoo dook mata nga. ⁴⁴Le kumata sei tool be imol le du irauu pang ye pat i nga, ngan ole turana bokobokobe le moromorana. E kumata be pat tani in imol le du ikata tool sa nga, ngan ole igarungu tool tani le dook tiap yege.”

⁴⁵Di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di Paresi tilongo kattenge betanga ke Yesu yo iweta pang di i, le lodi galanga be nga iwetewete ye di. ⁴⁶Ngan nen le nga tisere dada yo be tiparama ye i, bong ngan titattadai di tooltool malala mai yo tiyepe nga, yesoo di le imot ngan tiwete be Yesu in Maro koonoo atu.

Yesu Ikatte Betanga Ye Mailang Ke Kerenge

(Luka 14:15-24)

22 ¹Motong la Yesu isudungu kattenge betanga pang di tooltool maimai tina a iwete pang di mulu nen, ²“Dada yo Maro be matan kala di

^c 21:42 Rau ke Woungu 118:22-23

tooltool ki ye i, in dawa ben tool yo iyei kuto mai pang tana mai atu i. Ngan tool tani in iyeie mailang mai atu ye kerenge ke natunu tamoto. ³Ngan nen le iwanga di kapraingi ki be la tiwete pang di tooltool yo muku ngan itara betanga pang di be timan ye kerenge nga. Bong di kapraingi ki tina tila tiwete pang di, ngan tinidi booroomoo le lodi pang maningi tiap.

⁴“Motong la iwanga di kapraingi ki kapala mulu a be tila, ngan iwete pang di nen, ‘Kala nga, ngan la kawete pang di tooltool yo atara betanga pang di ngan nen, be akarata so a dook oo. Inbe au i araumata bulumakau tamoto atu, inbe bulumakau kapala yo lodi welewele nga, ngan la araumata di inbe akum di a ime oo. Le kawete pang di a timan man taye di takana mailang ke kerenge i.’

⁵“Di kapraingi ki tina tila tiwete pang di tooltool tina, bong lodi pang bangana ki tiap, le tikoo a tipa kidi kidi. Atu in idi pang kumu ki, inbe san in ila pang ye urata ki ke kaungu pat. ⁶Inbe di kapala ngan timadit tina le tiparama di kapraingi ke tool mai tani, a tigarung di, inbe tiraumatamata di a timmata. ⁷Tina tiyei nen nga, le tool tani yo iyei kuto mai pang tana mai i, in katen malmal a iwanga di tooltool ki ke patokongo a tila tiraumatamata di tooltool le imot yo tiraumatamata di kapraingi ki nga, inbe tidaunu malala mai kidi in a ei ikani.

⁸“Motong la tool kuto mai tani in iwete pang di kapraingi ki nen, ‘Mailang ke kerenge i akarata a imot oo, bong di tooltool yo awanga pang di be timan ye nga, ngan ayeisa di ngan tooltool dook mata a man aye di amkani, bong tiap. ⁹Le nookoot nga kala la kapa ye ni ke yawaringi so, le be kakamata di tooltool sa nga, ngan kawete pang di le imot a timan ye mailang ke kerenge i.’ ¹⁰Motong la tila tipa ye ni ke yawaringi so a tipuske di tooltool yo dook mata nga inbe di tooltool yo dook tiap nga, ngan tiwete pang di le imot be tila ye mailang tani. Ngan nen le tilo tilo le rumu ke kaningi so in ipon ye di.

¹¹“Di tooltool tina timan a tilo ye ni tani, motong la tool mai tani iman a be lo ikamata di, ngan ikamata tool atu in isousou ye sousoung ke kerenge tiap. ¹²Le nga itoru nen, ‘Ai, tool kiau, nga yelei be kusousou ye sousoung ke kerenge tiap, inbe kuse ni nga?’ Itoru nen, le nga tool tani isere betanga a sila ipalongo leu.

¹³“Motong la tool kuto mai tani, in iwete pang di kapraingi ki nen, ‘Oo, kakap ooroo a kapau tool i kene le baene a kakatte du pang ni todo lono ke diki ni. Kakatte du ye ni yo be timassingi a titangtang inbe tikanen dongadi a iparrasa ye i.’”

¹⁴Motong la Yesu iwete pang di tooltool tina nen, “Kalongo koot? Maro ikiu di tooltool alunu la be timan pang ye nga, bong ole alunu tiap yo ipootoo di panga nga, ngan di leu la be tilo ye nga.”

Di Paresi Titoro Yesu Ye Tarungu Pat Pang Tool Mai Sisa
(Maka 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵Di Paresi tiyege Yesu a tidu ke diki, motong la tigaua inbe tiraua betanga be titoua ye betanga sa. ¹⁶Motong la tiwanga di galiudi tiye

di tooltool pattu yo tikata suanga ye Erot nga, a tila pang ye. Tila, motong la tiwete panga nen, “Pannoongoo, am nga lomam galanga yong nen, be ong i kuwete betanga kiong nga, ngan moolmool le imot. Inbe kupatomonai di tooltool ye dada moolmool ke Maro le imot. Inbe ong i kutattadaia kam tooltool siap. Le kumata be kuwete pang di nga, ngan lom rru ye di be di tooltool belei, ngan tiap, bong ole kuwete betanga gaongo leu pang di. ¹⁷Ngan nanga, ole kuwete pam ngan. Ong i lom belei? Nga dook mata be idi nga tatar pat pang tool kuto mai kidi Rom yo Sisa i, too tiap?”

¹⁸Titoru nen, bong Yesu lon galanga ye dada dook tiap yo iken lodi a le titoru ye in oo. Le nga iyei ne, “Ang nga di tooltool ke kaplungunu sa! Nga yelei a kakapye be katou au nga? ¹⁹Kakaua pat yo kanakana ngan tatar pang Sisa ngan atu a kapatnaii a akamata.” Motong la tikaua pat tina ngan atu pang ye. ²⁰Motong la itor di nen, “Sei kanningana inbe ene iken ye pat i nga?”

²¹Ngan tiyei ne, “In Sisa.”

Motong la Yesu iwete pang di nen, “Aoo, ngan dook mata! Be so ke Sisa, ngan kakap pang Sisa. E so ke Maro, ngan kakap pang Maro.”

²²Ye kene yo tilongo betanga ke Yesu ye in nga, ngan le titakrai ye betanga ki. Le nga tiyege sila iyepe, inbe tikoo a tila.

Di Sedusi Titoro Yesu Ye Di Tooltool Yo Timmata

Inbe Timadit Mulu Nga

(Maka 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³Motong la ye ke tani ataleu in di Sedusi timan pang ye Yesu be man titoru. Ngan di Sedusi tina ngan di Yuda pattu yo tiwete be di tooltool timmata nga, ngan o ke be timadit mulu tiap. Le nga man titoro Yesu nen, ²⁴“Pannoongoo, muku ngan Mose iwete pam nen. Kumata le tool atu be ikere le rimana ipasuiu kan kase siap, inbe tamoto tani in imata nga, ngan taini ole ikoli a iyooloo tap ke toonoo, a be nen ngan garup tani in ipasui kase sa panga nga, ngan ole iseke rara ke toonoo tani in pang dama a ila. ²⁵Mose iwete paidi nen, bong amtorong, ole kuwete belei? Oo, tool atu in natunu tamoto limi be ru, ngan tiyepe yam. Ngan toodi yo mumuanga in ikere, ngan le rimana ipasui touo kan kase siao, inbe imata. Le iyege sila iyepe a taini yo itoo i, in iyooloo tap ke toonoo tani. ²⁶Bong taini tani iyooloo, ngan gaongo leu, taukan natunu go, inbe imata. Motong la taidi san yo tol kidi, in ikauu a iyooloo, ngan gaongo leu nen lapau. Ngan tiyei nen nen le du imot ye taidi kase yo limi be ru kidi i. ²⁷Motong la garup tani in ya lapau imata a itoo di nga. ²⁸Ngan nanga, kuwete pam ngan, ye lal yo be di tooltool matedi be timadit mulu ye in nga, ngan garup tani ole iyei sei rimana? Yesoo, di tamoto tina yo limi be ru nga, ngan di le imot tiyooloo garup tani oo.”

²⁹Motong la Yesu iraua betanga kidi nen, “Ang nga kawete gogomim, yesoo lomim galanga ye betanga yo iken ye Rau ke Maro, ngan tiap. Inbe lomim galanga ye gurana ke Maro, ngan tiap lapau. ³⁰Ye lal yo di tooltool matedi be timadit mulu ye in nga, ngan o ke be tikere mulu tiap. Di ngan ole tiyepe dawa ben di bangabangana ke Maro yo tiyepe ye malala ki ngo. ³¹Bong ye di tooltool yo timmata lo ngan be timadit mulu nga, ngan ang nga o kakinkata betanga ke Maro yo iweta pang a iken ye rau, in tiap, too? Ngan betanga tani in iwete nen ye di sasa kiidi yo timmata koot nga, ngan nen, ³²‘Au i Maro ke Apram ye Esaka inbe Yakop.’^d Le i Maro kidi tooltool yo timmata koot nga, ngan tiap, bong i Maro kidi tooltool yo tiyepe mauredi nga.”

³³Ye kene tani in di tooltool budanga mai la tilongo betanga ke Yesu nga, le nga titakrai ye patomonaingi ki.

Ger Ke Maro Yo Imuku Pang Di Ger Kapala I

(Maka 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴Di Paresi tilongo be Yesu ikatkalakala dada ye di Sedusi ye betanga le tisere betanga nga, le nga di Paresi tina tigaua, inbe timan pang ye. ³⁵Motong la tool kidi Paresi tina ngan atu yo kuto mai ke ger ke Maro i, in imadit tina le be itouo Yesu ye betanga, le nga itoru. Iyei ne, ³⁶“Pannoongoo, soo ger ke Maro imuku le illos di ger kapala i?”

³⁷Motong la Yesu iraua torungu ki nen, “‘Lomim pang Maro yo Tool Mai kiang i, in mai san, inbe kagaua lomim le tinimim ipa ye lo galanga kiang le imot panga.’^e ³⁸Le i ger ataleu yo imuku inbe illos di ger kapala le imot i, in naii. ³⁹Inbe ger san yo itoo i, in nen. ‘Lom pang di diem mai san dawa ben yo ong taum lom pong mai san nga.’^f ⁴⁰Le awete pang nen, ger ke Maro le imot yo ikap pang Mose, inbe betanga yo di Maro koonoo tiwodo nga, ngan di le imot pudi nga igaua le iken ye ger ru leu tina nga.”

Sei Natunu Kirisi I

(Maka 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹Di Paresi tina ngan tigauagaua a tiyepe go, inbe Yesu itor di nen, ⁴²“Ai, ang nga lomim tar belei ye Kirisi? Be in sei natunu?”

Ngan tiyei ne, “Ya in Dawiti natunu.”

⁴³Motong la Yesu iwete pang di. Iyei ne, “Nga yelei a Maro Amunu ipamaditi Dawiti lono a le ikiui Kirisi tani in ye Tool Mai nga? Kakamata, Dawiti in iwete nen,

⁴⁴‘Maro yo Tool Mai i, in iwete pang Tool Mai kiau nen,
“Kuwur ye baek oonoo a kuyepe nen

^d 22:32 Pamulenge 3:6 ^e 22:37 Ger 6:5 ^f 22:39 Urata ke Paroranga So 19:18

le lo atar di koi kiong a tidu ke kem parmana.”^g

⁴⁵Le kakamata, Dawiti ya taunu la iweta ye Tool Mai ki i. E nga yelei a le ang nga kawete be ya in Dawiti natunu nga?”

⁴⁶Tina Yesu itor di nen nga, le sila tipalongo leu. Le tool sa mala be iwete a iraua betanga ki, ngan tiap. Ngan nen le ye kene tani in a ilo nga, ngan tool sa mala be itoro Yesu ye betanga sa mulu, ngan tiap lapau.

Dada le Momo Kidi Paresi Tiye Di Pannoongoo Ke Ger Ke Maro

(Maka 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

23 ¹Motong la Yesu iwete pang di galiunu tiye di tooltool budanga mai ngan nen, ²“Di pannoongoo ke ger ke Maro tiye di Paresi nga, ngan tikaua malala ke Mose, inbe tipatomonai ang ye ger ke Maro ben tina yo muku ngan Mose iyei nga. ³Le be nen ngan katoo betanga kidi a kayei so le imot yo tiwete pang be kayei nga. Bong kin katoo di ye dada kidi yo tiyei nga be, yesoo di tapdi nga tiyei so le titoo betebetanga kidi yo tiwetewete pang di tooltool ye, ngan tiap. ⁴Di ngan tikap ger matana matana a man tiwete be di tooltool titoo, le imoo pang di mai san dawa ben tiliki burum moonoo a tipaloka lo di tooltool poopoodi a be tisola nga. Bong di tapdi ngan lodi be titara baedi buruburene atu la tilon di tooltool tina yo tisoloo burum moonoo tani, ngan tiap.

⁵“Inbe so le imot yo tiyei nga, ngan tiyei be nen a di tooltool tikamata. Le so yo tiwodo betanga ke Maro ilo ye, a be tipau lo ye damodi le baedi nga, ngan tikarata le somaimai a be nen ngan di tooltool tikamata. Inbe ye moro yo tituru a tiwat ilo ye sousoungu mooloomooloo kidi ke pataraungu ngan matana nga, ngan tiyei le mooloonoo a be nen ngan di tooltool tikamata, ngan tiyitmak edi ye. ⁶Nen le ye kene yo be tilo ye gaongo ke mailang, too tilo ye rumu kidi Yuda ke gaongo nga, ngan lodi be tilo dama a lo tiwur ye kookoowoo kidi tooltool yo edi maimai nga a be di tooltool tiyitmak edi. ⁷Inbe di ngan lodi be tipa ye ni ke yawaringi so, a nen ngan di tooltool tiwete lo ponana kidi pang di, inbe tikiu di ye ‘Tool mai ke Patomonaingi.’

⁸“Bong ang nga kin lomim be di tooltool tikiu ang ye ‘Tool mai ke Patomonaingi’ be, yesoo ang le imot nga taimim le toomim. Inbe tool ataleu la iyei kuto mai pang i. ⁹Inbe kin tool sa ke tana i be ikiu ang ye ‘tamamim,’ ngan be, yesoo ang nga Tamamim ataleu, in ya la iyepe ye malala ki ete ni. ¹⁰Inbe ang nga lomim be tikiu ang ye ‘pannoongoo’ be, yesoo ang nga Pannoongoo kiang ataleu, in la Kirisi i. ¹¹Ngan nanga, kumata be ang tina nga atu lono be iyei mai pang nga, ngan ole iyei ben kapraingi kiang. ¹²Yesoo, sei tool yo ya taunu iyitmaki le ilo ete i, in ole Maro itaru le idu lopo ni. Bong sei tool yo ya taunu itaru le idu lopo i, in ole Maro iyitmaki le ilo ete ni.”

^g 22:44 Rau ke Woungu 110:1

13-14 Motong la Yesu iwete mulu nen, “Atoo, ang di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di Paresi nga, ang nga tooltool ke kaplungunu sa, le kin kakamatang dook leu! Ang tapmim nga kalo kagaua ye di tooltool yo Maro be matan kala di, ngan tiap. Bong di tooltool yo tikapye be tilo nga, ngan kawonokala dada ye di le ke be tilo tiap.”^h

15 “Atoo, ang di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di Paresi nga, ang nga di tooltool ke kaplungunu sa, le kin kakamatang dook leu! Ang nga kapa ye ni mai i le imot ke bodanga inbe tiek pono, a be nen ngan kayeie tool sa le iyei galiumim. Ngan kumata be tool atu ilongo betanga kiang le be lon portak a itoo ang nga, ngan ya in kayeii le iyei dada dook tiap kiang le lo illosang ye dada dook tiap kiang. Ngan nen le pang dama ni nga, ngan ole kaye kadu pang ye malala ke masngana.

16 “Atoo, ang nga tooltool mata kis yo lomim be karara di tooltool kapala nga, le kin kakamatang dook leu! Ang nga kapatomonai di tooltool nen, ‘Kumata be tool sa ipootoo bareme mai ke sungunu a be ipamede betanga ki ye nga, ngan betanga ki in ben so sokorai. Bong kumata be tool sa ipootoo pat gol yo iken bareme mai ke sungunu lono ni, a be ipamede betanga ki ye nga, ngan ole iyei so tina yo ipamede betanga ye nga.’ 17 Ang di tooltool mata kis nga kapakapa sa! Soo so maiyoko le illoso ene i? Lomim tar be pat gol la illoso bareme mai ke sungunu i, too bareme mai ke sungunu la illosi i? Ole lomim galanga nen, pat gol in iken ye bareme ke sungunu, ngan la le bareme mai ke sungunu iyeie pat tani le iyei ben pat mison ke Maro nga. 18 Inbe kawete nen lapau, ‘Kumata be tool sa ipootoo kookoowoo ke paroranga so a be ipamede betanga ki ye nga, ngan betanga ki in ben so sokorai. Bong kumata be ipamede betanga ki ngan ipootoo so yo tikap pang paroranga a lo iken kookoowoo ke paroranga so pono nga, ngan ole iyei so tina yo ipamede betanga ye nga.’ 19 Ang nga tooltool mata kis sa! Soo so maiyoko inbe dook mata le illoso ene i, so ke paroranga, too kookoowoo ke paroranga so? Ole lomim galanga nen, kaningi le so ke paroranga ngan iken kookoowoo ke paroranga so pono nga, ngan la le iyei so ke paroranga tina le iyei ben so mison ke Maro nga. 20 Ngan nanga, sei tool be ipootoo kookoowoo ke paroranga so a be ipamede betanga ki ye nga, ngan ipootoo so ke paroranga le imot yo iken ye kookoowoo tani pono nga, ngan lapau. 21 Inbe sei tool be ipootoo bareme mai ke sungunu a be ipamede betanga ki ye nga, ngan ipamede betanga ki ye le ipa ye Maro

^h 23:13-14 Di tooltool kapala yo lodi galanga ye Rau ke Maro nga, ngan lodi tar nen, be betanga damono kasin mulu la iken ye arono 13 le 14 nga. Ngan betanga tani in nen: Atoo, ang di tooltool ke patomonai di tooltool ye ger ke Maro inbe di Paresi nga, ang nga di tooltool ke kaplungunu, le kin kakamatang dook leu! Ang nga kakap so kidi garup tap nga le ipa ye rumu kidi, inbe kayolo pataraungu le mooloo a be nen ngan di tooltool tikamatang. Nen le ang nga ole Maro iyemenai ang le dook pitiap yege.

ya taunu yo iyeye lono i, in lapau. ²²Inbe sei tool be ipootoo malala ke Maro ene a be ipamede betanga ki ye nga, ngan ipamede betanga ki ye kookoowoo ke Maro ke burungu inbe ye Maro ya taunu yo iwurur ye kookoowoo tani in lapau.”

²³“Atoo, ang di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di Paresi nga, ang nga di tooltool ke kaplungunu sa, le kin kakamatang dook leu! Kanakana ngan katoos ger mitiap kapala le kagogo so matana matana kiang ke kumu yo ben bede le ooroo puana ke kaningi le so kapala nga, a katar le iken ye budanga sangaul, lo ngan be kakaua budanga tina, ngan atu pang Maro. Bong nga yelei a katoos ger maimai yo ke Maro nga, ngan tiap nga? Ngan ger maimai tina ngan nen: katoos dada yo dook mata tarantatu ngan pang di diemim; inbe lomim mulumulu ye di diemim a kayei dada dook mata pang di; inbe katara lomim medana le iken so pang Maro leu. Le dook mata ngan nen, ole katoos ger maimai tina nga le imot le ipa ye ger yo maimai tiap, ngan lapau. ²⁴Ang nga tooltool mata kis yo lomim be karara di tooltool kapala nga. Inbe ang nga ben tool yo ikamata so mitiap ben baranges ilo ye sur ki, ngan ole italiki. Bong ikamata asara mai yo ene kamel yo ilo sur lono ki, in tiap, le be iyini sur ngan itona le ipa ye sur a ilo kapono lono.

²⁵“Atoo, ang di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di Paresi nga, ang nga di tooltool ke kaplungunu sa, le kin kakamatang dook leu! Ang nga kangas ruku le omai kiang diki ki nga le igalanga dook mata san, bong lono ngan ipon ye giri dawa ben tool yo gadagadana inbe matana so i. ²⁶Ang di Paresi nga matamim kisis! Be nen ngan kangas ruku le omai kiang lono muku le igalanga dook ngan, ngan la be diki ki ngan ole igalanga lapau nga.

²⁷“Atoo, ang di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di Paresi nga, ang nga di tooltool ke kaplungunu sa, le kin kakamatang dook leu! Ang nga dawa ben agoro yo titar di tooltool matedi ye i, inbe tisirimi diki ki ye kau kookoonoo le tikamata ngan dook mata san i. Bong lono in ipon ye di tooltool turadi inbe ye so yo giri leu nga. ²⁸Ngan gaongo leu, ang nga nen lapau. Ye kanomim diki ki nga di tooltool tikamatang, ngan tiwete be ang nga katoos dada dook mata noonoonoo ke Maro nga le imot. Bong tiap, ye lomim ngan ipon ye kaplungunu le dada yo dook tiap nga.

²⁹“Atoo, ang di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di Paresi nga, ang nga di tooltool ke kaplungunu sa, le kin kakamatang dook leu! Ang nga kakarata agoro yo titar di Maro koonoo bobodi ye nga le dook mata san. Inbe kamoro gomo koonoo kidi tooltool noonoodi ke Maro. ³⁰Inbe ang nga kawete nen, ‘Ye kene yo di sasa kiam tiyepe ye in nga, ngan yo be am lapau amyeye nga, ngan matin nga ke be amlon di a amyeye di amraumata di Maro koonoo, nga tiap.’ ³¹Le betanga kiang yo kawete nga, ngan ang tapmim kapaposang nen, be ang nga sasa kidi tooltool yo muku ngan

tiraumatamata di Maro koonoo nga. ³²Le kumata be nen nga, ngan ang kamadit a kakap malala kidi! Le soo dada dook tiap ke noonoo be di sasa kiang tiyei le imot tiap nga, ngan ang kaseke di ye a kayei le lo imot.

³³“Ang nga moto dook tiap, inbe ang nga moto dook tiap di natunu! Ole Maro ipaposang ye urata dook tiap yo kayei nga, a ikatte ang du ye malala ke masngana. Le ole kasuru kate malmal ke Maro belei? ³⁴Ngan nanga, au i ole awanga di Maro koonoo le di tooltool yo ke lo galanga nga inbe di pannoongoo be timala pang yang a mala tipatomonai ang ye dada kiau. Bong di tooltool tina, ngan ole karaumatamata di kapala a timmata, inbe di kapala ngan kapatoto di tilo kai palasingi kaini, inbe di kapala ngan ole kawalis di rumu lono kiang ke gaongo, inbe kanin di a kato di ye malala maimai nga le imot. ³⁵Ngan nen le Maro ikaua urata moonoo dook tiap pang, ye yo karaumatamata di tooltool noonoodi a rara kidi imati ye tana i nga. Ngan dada ke raumatenge di tooltool noonoodi, in imadit muku ye Awele le ise ye Berekia natunu Sakaria, yo di sasa kiang tiraumate kataunu ke bareme mai ke sungunu inbe kookoowoo ke paroranga so i. ³⁶Awete pang moolmool nen, dada dook tiap yo kaye di sasa kiang kayei nga, ngan ole kootoonoo pombe pang yang ang di tooltool yo nookoot kayepe nga.”

Yesu Lono Pang Yerusalem Mai San
(Luka 13:34-35)

³⁷Yesu iwete pang di a imot, motong la iwete mulu nen, “Atoo, Yerusalem, Yerusalem, ong i la di tooltool kiong tiraumatamata di Maro koonoo a timmata, inbe tikap pat a tikatmatamata di tooltool yo Maro iwanga di a timala pang yong nga. Inbe ye lal alunu ngan au i lok be agaua di tooltool kiong a tigaua le imot yau, dawa ben tareke tinana igaua di natunu a ipatur di ye balini nga. Bong di tooltool kiong lodi be timan tigaua yau tiap. ³⁸Le kutar talngam a kulongo, ole Maro iyege bareme mai kiong ke sungunu tani a ilo, inbe bareme tani in sila iken sokorai. ³⁹Awete pong nen, nookoot nga o ke be di tooltool kiong tikamatau mulu tiap, le ilo ye lal yo be tiyei ne, ‘Maro kuyeie urata dook mata pang tool yo isi ye Tool Mai ene i.’ⁱ”

Yesu Iwetewete Ye So Yo Be Pombe Pang Dama Ni I
(Maka 13:3-13; Luka 21:7-19)

24 ¹Yesu iyege bareme mai ke sungunu tani, inbe ipa a be ila. Motong la di galiunu timan pang ye be man tiwete panga, inbe tipatnai rumu maimai yo ke bareme ke sungunu, ngan panga. ²Motong la iwete pang di nen, “Ang nga kakamata so tina nga le imot ngan dook mata, too?

ⁱ 23:39 Rau ke Woungu 118:26

Bong awete pang moolmool nen, pang dama ni ngan ole pat ke rumu tina nga, ngan atu sa yo be iken a iloko lo ene pono dawa ben nookoot nga, ngan tiap. Bong ole tiraukedekede di le imot a timol du tana le tiken kidi kidi.”

³Ngan Yesu ipa le ilo ye kawal Olip a lo ya taleu iwur, motong la di galiunu tilo pang ye a iye di leu tiyepe, inbe titoru. Tiyei ne, “Oo, kuwete pam ngan, ole soo lal be so tani in pombe ye i? Inbe soo tarkilanga be amkamata muku, ngan ole lomam galanga ben lal kiong yo be kumulu ye i, inbe lal yo tana i be imot ye i, in iman potai koot i?”

⁴Titoru nen, motong la iwete pang di nen, “Kin kakamatang dook leu ye di tooltool yo be tillungang nga. ⁵Yesoo, di tooltool alunu ole timan pang yang man tipootoo ek, inbe tiyei ne, ‘Au Kirisi tani naii!’ Ngan ole tikap lungunu ye di tooltool alunu le titara lodi medana ye betanga kidi. ⁶Ole kalongo bingi ke patokongo yo pombe ye malala kapala nga, inbe talngamim rau be patokongo mai sa ole pombe ye tana maimai kapala lapau, bong kin katattadai a lomim gurrungu be. So yo nen nga ole pombe moolmool, bong so yo awete pang ye nga, ngan lal ki o pombe tiao. ⁷Ngan di tooltool ke tana mai atu ole timadit a tiye di tooltool ke tana mai san tipatoko. Inbe di tooltool ke tool kuto mai atu ole timadit a tiye di tooltool ke tool kuto mai san tipatoko. Inbe ole pitolo maimai pompombe ye tana kapala, inbe nauningi mai itak ye tana kapala a tana itangarur. ⁸Ngan urata moonoo yo nen ngan ole pompombe muku, dawa ben garup kapon massingi ye natunu a be ipasuiu nga.

⁹“Ye kene tani in, ole di tooltool tikau ang a titarang kalo ye ni ke karatanga betanga, a be nen ngan tikap urata moonoo ke masngana pang, a tirau ang le kammata. Inbe di tooltool ke tana maimai nga le imot ole tikadonang, yesoo ang nga katara lomim medana pau. ¹⁰Inbe ye kene tani in, di tooltool alunu yo titara lodi medana pau nga, ngan ole tiwala muridi pau, inbe di tapdi tiparkadon a titar di diedi la di koi kidi baedi. ¹¹Inbe di tooltool ke kaplungunu yo tiwete di ye Maro koonoo nga, ngan ole alunu la be pompombe a tipa be tillungu di tooltool alunu nga. ¹²Inbe di tooltool o ke be lodi pang di diedi mai san mulu tiap, yesoo dada dook tiap alunu ole pombe ye tana i le mai san. ¹³Bong di sema tooltool yo tikodo le timede ye lo medana kidi a tikodo nen le lo timmata nga, ngan Maro ole ikap di a ipamulu di ye so dook tiap yo be igarung di i. ¹⁴Inbe bingi dook mata ke dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in ole tiweteweta pang di tooltool ke tana mai i le imot a tilonga, ngan la be lal tani yo be tana i imot ye i, in pombe nga.

¹⁵“Pang dama ni ngan ole kakamata so dook tiap ki taunu in ikodo ye ni mison ke Maro be igarungu, dawa ben muku ngan Maro koonoo yo Tanel i, in iwetewete ye nga.^j Le ong sei tooltool be kukinkata betanga tani nga,

^j 24:15 Tanel 9:27; 11:31; 12:11

ngan lom kaua urata ye dook, a nen ngan lom galanga ye. ¹⁶Ngan nanga, le be kakamata so nen nga, ngan ang di tooltool yo kayepe ye tana mai Yudia nga, ngan kakoo tarai a kalo pang kawal. ¹⁷Inbe kumata be tool sa iyepe rumu pono ki nga,^k ngan kin idu tana a lo ikap so ki yo iken rumu lono ngan atu sa, ngan be, bong ipas le iyege sila ikino leu. ¹⁸Inbe kumata be tool sa iyepe kumu lono ki nga, ngan kin imulu pang rumu ki du ikaua sousoungu matolene ki, ngan be, bong ipas le iyege sila ikino leu. ¹⁹Ye kene tani in di garup yo kapodi nga, inbe di garup yo tiyei borrenge ye di natudi a tipayinin di nga, ngan barau, ole imoo pang di yo be tikoo nga. ²⁰Le be nen ngan kapatarau pang Maro nen, kin so tani in pombe ye lal ke mou, too ye lal yo kidi Yuda ke sungunu i, in be.^l ²¹Yesoo, urata moonoo dook tiap yo be pompombe a igarung di tooltool nga, ngan urata moonoo dook tiap ki taunu. Le kulkulunu yege ye kene yo Maro itar lang le tana ye i, le se nookoot nga, ngan urata moonoo dook tiap yo pompombe ngan sa yo be gaongo ye, ngan tiap. Inbe pang dama ni nga, ngan ole urata moonoo dook tiap gaongo nen sa yo be pompombe mulu, ngan tiap lapau. ²²Nga yo be Maro lono be ipamodo lal ke urata moonoo dook tiap tani in tiap nga, ngan matin nga le tool sa yo be iyepe dook mata, ngan tiap. Bong lono ye di tooltool yo ipootoo di panga nga, ngan la le be ipamodo lal ke urata moonoo tani in nga.

²³“Nen le ye kene tani in, kumata be tool sa man iwete pang nen, ‘Kakamata, Kirisi bi e i!’ too, be iyei ne, ‘Ya meneng e ni!’ ngan kin katara lomim medana ye betanga ki be. ²⁴Awete pang nen, yesoo ole di tooltool ke kaplungunu yo tiwete be di nga Kirisi, inbe di tooltool ke kaplungunu kapala yo tiwete be di ngan Maro koonoo nga, ngan ole alunu la be timan pang yang nga. Di ngan ole tiyei gogo mos le urata maimai a iyei ben tarkilanga pang di, a be tikaua lungunu ye di tooltool. Inbe ole tikapye be tikaua lungunu ye di tooltool yo Maro ipootoo di panga nga, a be nen ngan la titoo di lapau. ²⁵Oi, kakamata koot? So tina yo be pombe nga, ngan awete pang ye oo.

²⁶“Nen le kumata be tool sa iwete pang nen, ‘Kakamata, Kirisi meneng, iyepe ni sorrakene ni,’ ngan kin kalongo ki a kala be. Too, be iyei ne, ‘Kirisi naii, lo iyepe rumu lono i,’ ngan kin katara lomim medana ye betanga ki be. ²⁷Yesoo, ye lal tani, in ole dawa ben kili yo itai a nunngana imadit ye ni yo ke ise ye i, a ipa so le idu ye ni yo ke iyara ye i a di tooltool le imot tikamata nga. Le gaongo leu ye lal yo Tool Moolmool

^k **24:17** Ye rumu yo di tooltool muku ngan tiyepe ye tana kapala ben Isrel ngan tire nga, ngan ben rumu yo nookoot tare nga tiap. Bong rumu kidi nga tire le ke pono nga menmenngana dawa ben kookoowoo ke be nen ngan tiyepe ye a tikap muru too tipatarau ye. ^l **24:20** Ye lal kidi Yuda ke sungunu in la tiweta ye Sabat i. Ngan ye lal tani in ger ke Mose iwete be tilo ye lal tani in nga, ngan ke be tipa le manga mooloo mata tiap.

ke Maro be isi ye in nga, ngan ole di tooltool le imot tikamata nen lapau.
²⁸Ye ni nangai be so matene ngan bobono iken ye i, in ni tani yo be di kamoko timan man tigaua ye i.”

Tool Moolmool ke Maro Be Isi Tana

(Maka 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹Motong la Yesu iwete pang di galiunu mulu nen, “Ye kene yo be urata moonoo dook tiap tina pombe pang ye di tooltool nga, ngan ole pattu leu inbe

‘ke ole matan gumugumu,
 inbe taudu ole isini mulu tiap.

Inbe di kanpitiki ole timakedekede ke lang katene a timol a tisi,
 inbe so ke lang katene yo gurana kidi maimai mata nga, ngan ole titangarur.’^m

³⁰“Ye kene tani in, tarkilanga ke Tool Moolmool ke Maro, ole pombe lang katene a di tooltool tikamata. Ngan la be di tooltool ke ni mai i le imot ke tana i ole titang, yesoo ole tikamata Tool Moolmool ke Maro iyepe eng tene pono ke lang katene, a ipa ye gurana ke Maro inbe ye nunngana mai a isi pang tana. ³¹Inbe ole iwanga di bangabangana ki a timai so dawa ben tauru a itang le mai, inbe tisi be si tigaua di tooltool yo ipootoo di panga a tiyepe ye tana gisini tina nga. Ngan di bangabangana ki ole tipa ye ni mai i le imot ke tana i le tipa so le la titaua ni yo lang imot ye i, a be tikap di tooltool ke Maro a man iye di tigaua.

³²“Nookoot nga lok be ole kakap lo galanga ye kai pik in raunu. Ye kene yo be suddana pombe ye baene a be itar raunu paunu nga, ngan ole lomim galanga nen, rai mai o potai oo. ³³Ngan gaongo leu, ye kene yo be kakamata so le imot yo awetewete nga be pompombe nga, ngan lomim galanga nen, lal ke so tina yo awetewete ye in o iman potai ye dada oo.

³⁴Awete pang moolmool nen, di tooltool yo nookoot tiyepe matadi rerene go nga, ngan ole timmata tiao, inbe so tina le imot yo awete pang ye nga, ngan ole pombe. ³⁵Lang le tana nga ole tilledi, bong betanga kiau nga o ke be kasin pa ilene, ngan tiap.”

Maro Ya Taleu La Lon Galanga Ye Lal Ke Yesu Yo Be Imulu A Isi Ye I

(Maka 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶Motong la Yesu iwete mulu nen, “Tool sa yo be lon galanga ye ke, too soo ke matana yo be so tina ngan pompombe ye i, in tiap. Inbe di bangabangana ke Maro yo tiyepe ye malala ki nga, ngan lodi galanga ye tiap, inbe Maro Natunu in lon galanga ye tiap lapau, bong Tamana

^m 24:29 Rau ke Woungu 118:26

ya taleu in la lon galanga ye i. ³⁷Inbe ye lal yo Tool Moolmool ke Maro be imulu a isi ye i, in ole di tooltool tiyei dada gaongo leu dawa ben yo muku ngan pombe ye lal ke Noa nga. ³⁸Ye kene tani in di tooltool tikan be tiyin, inbe tamoto le garup tikerere, inbe tikap di natudi garup a la tipakere di pang di tamoto kapala, le le ilo ye lal ke Noa yo be iyiri a ilo ookoo lono ye i. Motong la oongoo mai pombe a igarung di le imot nga. ³⁹Di ngan mala be le lodi galanga kasin pa ye soo so yo be pombe pang ye di, in pitiap yege. Bong tiyepe nen le lo oongoo mai tani in pombe a iraumatamata di tooltool tina budanga mai ngan le imot. Le in dada gaongo leu tina yo be pombe lapau ye lal yo Tool Moolmool ke Maro be imulu a isi ye i. ⁴⁰Ye kene tani, ngan kumata be di tamoto ru tiyepe kumu lono nga, ngan atu ole Maro ikauu, inbe san in iyege sila ikino. ⁴¹Inbe gaongo leu, kumata be di garup ru titutngan dingding patunu pang sopalanga porong nga, ngan atu ole Maro ikauu, inbe san in iyege sila ikino.

⁴²“Ngan nen le kin kakawai yang dook leu, yesoo ang nga lomim galanga ye lal yo be Tool Mai kiang isi ye i, in tiap. ⁴³Bong ole lomim galanga nen. Kumata be rumu taunu in lon galanga ye soo lal yo be bong ngan tool ke pinnau be man isaua rumu ki ye in nga, ngan tool tani ole matan rere nen a ikodokala rumu ki, a be nen ngan tool ke pinnau o ke be isaua rumu ki a ilo lono tiap. ⁴⁴Ngan nanga, ang nga lapau kakaratang dook, lo ngan be kayepe, yesoo Tool Moolmool ke Maro ole isi ipatakrail ang ye lal atu yo ang nga lomim tar be o isi ye tiap i.”

⁴⁵Motong la Yesu ikatte betanga san mulu pang di nen, “Tool mai yo be ipa ye panga mooloo, in ole itara tool belei be matan kala so ki, inbe ikap kaningi pang di kapraingi ki kapala ye lal tani yo itaru panga i? Ya in ole ikamata di kapraingi ki tina ngan atu yo lon galanga ye urata inbe itoo betanga ki dook mata i, in la be itaru i. ⁴⁶Le kumata be kapraingi tani in iyei urata dook mata nen leu, le be tool mai ki imulu a iman pombe le ikamata urata tina yo iyei nga, ngan kapraingi tani in ke be lon ponana. ⁴⁷Awete pang moolmool nen, tool mai ki ole itaru le iyei kuto mai a be matan kala so ki nga le imot. ⁴⁸Bong kumata be kapraingi tani in tool dook tiap nga, ngan ole lon kaua urata nen, ‘Tool mai kiau ni ila manga mooloo mukot san le ke be imulu tarai tiap.’ ⁴⁹Le taun imadit tina ngan le irau sokorai di kapraingi kapala, inbe ila ye di tooltool ke yinungu ran medana, a iye di tikan be tiyin. ⁵⁰Bong ole tool mai ki imulu a iman ipatakrail ye ke atu yo kapraingi ki tani in lon tar be o iman ye tiap i, inbe ye ke matana yo lon galanga ye tiap i. ⁵¹Le kumata be tool mai ki tani in iman ikamata yo iyei nen nga, ngan ole isaputputu le moromorana, lo ngan be itaru lo ye di tooltool ke kaplungunu yo tiyepe ye malala dook tiap nga, a lo iye di timassingi a titangtang, inbe tikanen dongadi a iparrasa.”

Yesu Ikatte Betanga Ye Di Garup Nene Sangaul Atu

25 ¹Ye kene tani in Yesu iwete pang di a imot, motong la ikatte betanga san mulu pang di nen, “Lal yo be Tool Moolmool ke Maro isi be si matan kala di tooltool ke Maro ye i, in ole dawa ben di garup nene sangaul atu yo tikap sul kidi a tila pang ye tamoto yo lal ki be ikere i. ²Di garup tina ngan diedi limi ngan taukadi lo galanga, e di diedi kapala yo limi ngan la lodi galanga nga. ³Nen le di limi tina yo taukadi lo galanga nga, ngan tikap sul kidi, bong tila ngan tikap touo ran ke sul pitiap. ⁴Bong di limi yo lodi galanga nga, ngan tikap sul kidi, inbe tipaling ran pang sul kidi ye dap maimai tiap a tikap lapau. ⁵Le di garup sangaul tina la tinama tamoto yo be ikere i, bong iman tarai tiap le nga matadi gei a tiken mata.

⁶“Tiken, tiken le lo bong kataunu, inbe tilongo tool atu koonoo le mai nen, ‘Ai, tamoto tani yo be ikere paunu in ya la pombe i, a kamadit a kasi si kakamata.’

⁷“Motong la di garup tina sangaul ngan timadit palbe leu a tika rata sul kidi. ⁸Ngan di garup yo taukadi lo galanga nga, ngan tiwete pang di diedi yo lodi galanga ngan nen, ‘Ai, kakap ran kiang kasin pam, yesoo sul kiam mooloo tiap nga be timmata.’

⁹“Bong tiraua betanga kidi nen, ‘Ona, o amkap pang tiap, yesoo ran nga mai ke be iye yidi a kasin pam inbe pang, ngan tiap. Le dook mata nen, ole kala ye ni yo tiyawa ran ye i, a be nen ngan la ang tapmim kayimi kamim pa.’

¹⁰“Bong ye kene yo tipa dada liwoonoo a be la tiyimi ran ye in nga, ngan tamoto tani yo be ikere, in pombe. Ngan nen le di garup limi yo tipare dook a tinamu nga, ngan timadit a tiye tamoto tani tilo pang rumu lono a titiukala dada le imede, inbe tikana mailang ke kerenge tani.

¹¹“Motong la di garup nene limi tina yo la tiyimi ran nga, ngan di lapau timulu a timan man tiwete nen, ‘Tool mai, tool mai, kuso dada pam!’

¹²“Bong tool tani in iraua betanga kidi nen, ‘Awete pang moolmool nen, au i lok galanga yang pitiap yege.’”

¹³Yesu iwete pang di nen a imot, motong la iwete pang di mulu nen, “Ngan nanga, ang tapmim kin kakawai yang dook leu, yesoo ang nga lomim galanga ye lal le ke matana yo be Tool Mai kiang pombe ye i, in tiap.”

Yesu Ikatte Betanga Ye Di Kapraingi Yo Tikaua Urata Ye Pat Nga
(Luka 19:11-27)

¹⁴Motong la Yesu ikatte betanga san mulu pang di nen, “Dada yo Maro be matan kala di tooltool ki ye i, in dawa ben tool atu yo lono be

ipa a idu ye ni manga mooloo san i. Ngan be ipa nen nga, le nga ikiu di kapraingi ki a timan ye, motong la itar balingi ki kapala la baedi a be nen ngan tikaua urata ye a matadi kala. ¹⁵Ngan tool tani in ikamata di kapraingi ki ye lo galanga le gurana kidi, inbe imalimi di atu atu ye pat. Nen le kapraingi ki atu in ikap pat golⁿ limi panga, inbe san in ikap pat gol ru panga, inbe san in ikaua pat gol atu panga. Motong la imadit a ipa pang ye malala yo iken ni mooloo san i, a du iyepe nango. ¹⁶Ngan kapraingi ki yo ikap pat gol limi i, in imadit palbe leu a ila iyei urata ye pat tina, ngan le ikap pat gol limi mulu. ¹⁷Inbe kapraingi ki san yo ikap pat gol ru i, in nen lapau, imadit a ila iyei urata ye pat tina, ngan le ikap pat gol ru mulu. ¹⁸Bong kapraingi ki yo ikaua pat gol atu i, in ila le la itaia tana a ikelmaia pat ke tool mai ki tani a itarkoo sila iken.

¹⁹“Tiepe, tiepe le mos kaiye, motong la tool mai kidi kapraingi tina, in imulu a ilong pombe. Motong la iwete pang di kapraingi ki tina be man tigaua a be ipalongo di ye pat yo ikap pang di nga tiyeie soo urata ye. ²⁰Ngan tool yo ikap pat gol limi i, in ikap le ipa ye pat gol limi mulu yo ikap nga, a iman iyei ne, ‘Tool mai, muku ngan kop pat gol limi pau, bong kumata, nookoot nga ayei urata ye pat kiong tina le akap pat gol limi mulu.’

²¹“Motong la tool mai ki iwete panga nen, ‘Dook mata! Ong i kapraingi dook mata le kuyei urata dook mata ye pat yo akap pong nga! Muku ngan atarong be matam kala urata mai tiap, ngan matam kala dook mata san. Le nookoot nga ole atarong a kuyei mai pang so alunu a be matam kala. Kuman a man aru tayepe, inbe lod ponana.’

²²“Motong la tool san yo ikap pat gol ru i, in ya lapau iman ye tool mai tani man iwete panga nen, ‘Tool mai, muku ngan kop pat gol ru pau, bong kumata, nookoot nga ayei urata ye pat kiong tina le akap pat gol ru mulu.’

²³“Tool tani iwete nen, le nga tool mai ki iyei ne, ‘Dook mata! Ong i kapraingi dook mata le kuyei urata dook mata ye pat yo akap pong nga! Muku ngan atarong be matam kala urata mai tiap, ngan matam kala dook mata san. Le nookoot nga ole atarong a kuyei mai pang so alunu a be matam kala. Kuman a man aru tayepe, inbe lod ponana.’

²⁴“Motong la tool san yo ikaua pat gol atu i, in ya lapau iman ye tool mai tani man iwete panga nen, ‘Tool mai, au i lok galanga yong. Ong i tool malmalini, le kanakana nga be di tooltool tipe kaningi kidi lo kumu lono nga, ngan ole kugamagama a kop pong ong taum leu. Inbe ye tana kapala yo di tooltool tipe so puana kidi ye nga, ngan ole kop kanono ngan pong lapau. ²⁵Ngan nen le au i atattadai ong, le pat kiong gol atu yo kouu pau i, in ala ataia tana a akelmaii ye. Le kumata, i pat kiong tani naii.’

ⁿ 25:15 Pat gol tani in atu ngan ben pat ke be tayimi tool atu ye urata kootoonoo ki ye rai sangaul be limi yo ikau urata ye nga.

²⁶“Motong la tool mai ki tani in iwete panga nen, ‘Ong i kapraingi dook tiap, inbe ong i tool ke tini booroomoo. Nga yelei, ong i lom galanga yau be kanakana ngan agamagama kaningi kidi tooltool yo tipe du kumu lono nga, inbe ole akap sokorai kaningi kidi tooltool yo tipe ye tana kapala ngan lapau, too? ²⁷Le nga yelei a lom be kutara pat kiau i ilo ye rumu ke tarungu pat tiap nga? Nga yo be kuyei nen nga, ngan matin nga ye kene yo be amulu a along ye in nga, ngan akaua pat kiau tani, inbe tipaloko kasin mulu lo pono lapau.’

²⁸“Le nga tool mai tani in iwete pang di tooltool ki kapala nen, ‘Ai, kakaua pat gol atu yo iken ye tool in, a la kakauu pang tool yo pat gol ki sangaul i. ²⁹Yesoo, di sema tooltool yo tiyei urata dook mata ye so yo tikap nga, ngan ole akap so mulu pang di, le so kidi alunu kaiye. Bong di sema tooltool yo tiyei urata ye so kasin leu yo tikap ngan tiap nga, ngan ole akap so tina kasin leu, ngan ye di. ³⁰Le kapraingi dook tiap, in kakauu a kakatte du diki ye ni todo lono ni. Ngan ye ni tani, ole timassingi a titangtang, inbe tikanen dongadi a iparrasa.”

Tool Moolmool Ke Maro Ole Ikarata Betanga Kidi Tooltool Le Imot

³¹Yesu iwete pang di galiunu nen a imot, motong la iwete pang di mulu nen, “Ye lal yo Tool Moolmool ke Maro be ole imulu a isi ye in nga, ngan ole iye di bangabangana ki le imot tisi, a be si ipatnaia nunngana yo maiyoko i. Inbe ole iwur ye kookoowoo ke tool yo iyei kuto mai pang di tooltool le imot i, a be nen ngan ikarata betanga kidi tooltool. ³²Lo ngan be di tooltool ke ni mai i le imot, ole timan tigaua ke dama ki, inbe ipoto di le tiyepe ye budanga ru. Ole iyei dawa ben tool yo matan kala di asara i, in ipoto asara yo edi sipsip nga le tiyepe kandor ye asara yo edi meme nga. ³³Ngan tool tani ole itar di sipsip le tiyepe ye arono oonoo, inbe di meme ngan tiyepe ye arono ngas.

³⁴“Le ye dada gaongo leu, tool mai tani yo iyei kuto mai pang di tooltool i, in ipoto di tooltool a imot, lo ngan be iwete pang di tooltool yo tiyepe ye arono oonoo ngan nen, ‘Ang nga, Tamak iyei urata dook mata pang, le lomim ponana a kaman. Ang nga, kulkulunu yege ye kene yo Maro itar lang le tana ye in tiao nga, ngan ikarata ni pang ang di tooltool ki yo be kagaua a matan kalang nga, ngan oo. Le kaman man kayepe ye malala tani i, inbe kakap so dook mata yo be Maro ole ikap pang nga. ³⁵Yesoo ang nga ye kene yo pitolau ye in nga, ngan kakap kaningi pau a akan. Inbe ye kene yo moorookau ye in nga, ngan kakap ran pau a ayin. Inbe ye kene yo apa ngan taukak ni yo be ayepe ye in nga, ngan kakau au a katarau ye rumu kiang. ³⁶Inbe kene yo au i taukak so ke lonloningi ye in nga, ngan ang nga kakap so ke lonloningi pau. Inbe kene yo matamatenge mai ikau au ye in nga, ngan ang nga matamim kalau dook mata. Inbe kene yo titarau lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ye in nga, ngan ang nga kapa man kakamatau lapau.’

37“Lo ngan be di tooltool tina yo noonoodi nga, ngan ole tiraua betanga ki a titoru nen, ‘Tool Mai, kuwete pam ngan. Ye soo lal amkamatong ngan pitolong, a le amkap kaningi pong a kon ye i, too amkamatong ngan moorookong, a le amkap ran pong a kuyin ye i?’ 38Too, ye soo lal kupa ngan taukam ni yo be kuyepe ye i, a le amkamatong ngan amkau ong a kulo rumu kiam, too ye soo lal taukam so ke lonloningi, a le amkap so ke lonloningi pong ye i?’ 39Inbe ye soo lal amkamatong ngan matamatenge mai ikau ong, too titarong lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono a le ampa mala amkamatong ye i?’

40“Motong la Tool Mai yo iyei kuto mai pang di in ole iwete pang di nen, ‘Awete pang moolmool nen, soo so be kayeii pang tool kiau atu i, in so tani in ben kayeii pau. Nen le kumata be kayeie dada dook mata pang tool kiau atu yo taukan ene in nga, ngan gaongo leu, so tani in ben kayeii pau.’

41“Lo ngan be iportak a iwete pang di tooltool yo tiyepe ke arono ngas ngan nen. ‘Ang nga, Maro igarungang ye betanga le ang nga ole kallemim. Kakoo yau! Kakoo le kalo ye ei yo ikan nen le taukan motingi i, in lono. Ngan ei ni Maro la ikarata pang tool kuto mai kidi so sadi iye di bangabangana ki i. 42Awete pang nen nga, yesoo ye kene yo pitolau ye in nga, ngan le mala be kakap touo kak kaningi pa be akan, ngan tiap. Inbe au i moorookau nga, ngan le mala be kakap touo kak ran pa be ayin, ngan tiap. 43Inbe ye kene yo apa ngan au i taukak ni yo be ayepe ye in nga, ngan le mala be kakau au a katarau lo rumu kiang, ngan tiap. Inbe au i taukak so ke lonloningi nga, ngan le mala be kakap touo kak so ke lonloningi siap. Inbe ye kene yo matamatenge mai ikau au, inbe titarau lo rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ngan lapau, ang nga le lomim be kapa man kapakelau a matamim kalau, ngan tiap.’

44“Lo ngan be di tooltool tina ole titoru nen, ‘Tool Mai, kuwete pam ngan. Ye soo lal amkamatong ngan pitolong, too moorookong, too kupa ngan ong in taukam ni yo be kuyepe ye i, too taukam so ke lonloningi, too matamatenge mai kau ong, too titarong kulo rumu dook tiap lono, ngan le am nga amlonong ye tiap i?’

45“Ngan Tool Mai tani in ole raua betanga kidi nen, ‘Awete pang moolmool nen. Soo so be kayeii pang tool kiau nga atu tiap i, in so tani in ben kayeii pau tiap lapau. Nen le kumata be kayeie dada dook mata sa pang tool kiau atu yo taukan ene, in tiap lapau nga, ngan gaongo leu, so tani in ben kayeii pau tiap lapau.’”

46Motong la Yesu iwete pang di nen, “Ngan nanga, di tooltool tina yo dook tiap nga, ngan ole Maro inganga di a tilo ei lono a lo tisololo masngana yo iken nen le taukan motingi i. Bong di tooltool yo noonoodi nga, ngan ole lo tikaua yepongo dook mata yo taukan motingi i.”

Di Tooltool Kuto Maimai Tikarata Betanga Be Tiraumata Yesu
(Maka 14:1-2; Luka 22:1-2; Yowan 11:45-53)

26 ¹Ye kene tani in Yesu iwetewete ye so tina ngan a imot, motong la iwete pang di galiunu nen, ²“Ang nga lomim galanga nen, ke ru leu

la iken pang dama go nga, be ole talo ye lal maiyoko kidi Yuda yo tiweta ye Paskimoolooningi Ke Maro i.^o Ye lal tani in ngan ole titara Tool Moolmool ke Maro la di koi ki baedi, a nen ngan tipatota lo kai palasingi kaini a imata.”

³Iwete nen a imot, motong la di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di tooltool maimai ke di Isrel, tilo tigaua ye rumu mai ke tool kuto mai ke paroranga so yo ene Kepas i. ⁴Di ngan tigaua a tiwetewete, inbe tisere dada sa yo be tillung pang Yesu ye, a be nen ngan tikauu a tiraumate ye i. ⁵Bong di tapdi tiwetewete pang di nen, “O ke be tayeida dada nen panga ye lal maiyoko yo ke sungunu in tiap. Kumata be tayeida nen a di tooltool tikamatidi nga, ngan ole katedi malmal le taun tipamaditi patokongo.”

Garup Atu Iti Kai Surunu Ke Saliningi Lo Yesu Kutono

(Maka 14:3-9; Yowan 12:1-8)

⁶Ye kene yo Yesu iye di galiunu tiyepe malala Betani ye in nga, ngan tiyepe ye rumu ke Simon, tool yo muku ngan botoboto medana ikani i. ⁷Le nga Yesu iwurur ye kookoowoo ke kaningi so a ikanen so go, inbe garup atu in ikaua dap mitiap yo tikaata ye pat sallinene dook mata, inbe tipalingi ye so ke saliningi yo kini ki dook mata in a ise pang ye Yesu, motong la itioo lo kutono nga. Ngan so ke saliningi tani, in di tooltool tiyimoo ye pat mai san. ⁸Ngan di galiunu tikamata garup tani yo iyei nen nga, le lodi dook tiap. Le nga tiyei ne, “Ona tiap! Nga yei a ingele ye so ke saliningi dook mata i a iti sokorai nen nga? ⁹Nga yo be tayawari nga, ngan matin nga le takap pat mai ye, lo ngan be takap pat tina ngan pang di tooltool yo ballingadi tiap nga.”

¹⁰Di galiunu tiwete nen, bong ngan iraua betanga kidi nen, “Nga yei a koomim kaua garup i nga? Dada yo iyei pau i, in dook mata le dook mata san. ¹¹Kapalongo, di tooltool yo ballingadi tiap nga, ngan kanakana ngan ole kaye di kayepe, bong au i o ke be ayang tayepe ye ke yo kanakana, ngan tiap. ¹²Ngan nanga, garup i, so ke saliningi dook mata yo itioo ilo ye tinik i, in be nen a ikarata bobok pang kene yo be tikelmai au ye i. ¹³Awete pang moolmool nen, pang dama ni ye ni nangai be di tooltool tipa be tiwetewete bingi dook mata ke Maro pang di tooltool ye in nga, ngan ole tiwete urata dook mata yo garup i iyei pau i, in lapau, a be nen ngan di tooltool lodi tutu ye.”

Yuta Ipamede Betanga Be Ole Itara Yesu La Di Tooltool

Kuto Maimai Baedi

(Maka 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴Yesu iwete nen a imot, motong la di galiunu tina yo sangaul be ru nga, ngan atu kidi yo ene Yuta Iskariot i, in ila pang ye di tooltool

^o **26:2** Lal ke Paskimoolooningi tani in punu nen, ye kene yo di Yuda tiyepe Isip ye in nga, ngan Maro ipaskimooloon di le tiyepe dook, inbe la iraumata di Isip natudi yo mumuanga nga. Ngan la le tiwete lal tani in ene ye Paskimoolooningi ke Maro nga.

maimai ke paroranga so pang Maro. ¹⁵Motong la itor di nen, “Ai, kumata le be atara Yesu la baemim nga, ngan ole soo so be kakau pau i?”

Tina iwete nen nga, le di kuto maimai tina ngan tikap pat silba sangaul tol panga. ¹⁶Nen le ye kene tani in a ilo nga, ngan Yuta lon kaua urata a isere dada yo be ikaua Yesu a itaru la di kuto maimai tina ngan baedi ye i.

Yesu Iye Di Galiunu Tigaua Inbe Tikan So

(Maka 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yowan 13:21-30)

¹⁷Tiyepe a tilo ye ke yo imuku pang lal yo di Yuda be tigaua a tikana porong yo taukan so be iyei a isung i, in pombe. Motong la di galiunu timan pang ye, a man titoru. Tiyei ne, “Ni nangai lom be ole amkarata kaningi ke Paskimoolooningi ke Maro^p a be takani ye i?”

¹⁸Motong la iwete pang di nen, “Kapa le kalo malala mai ni lono, a kala ye tool atu yo iyepe i, inbe kawete panga nen. Kayei ne, ‘Pannoongoo kiam iwangam be man amwete pong nen: Lal yo Maro ipootoo pau i, in iman potai oo. Le au i lok be aye di galiuk amgaua a lomam ponana, inbe amkana kaningi ke Paskimoolooningi ke Maro in ye rumu lono kiong.’ ” ¹⁹Ngan le Yesu di galiunu tina tilo le lo tiyei so ben tina yo iwete pang di nga, a tikarata kaningi ke Paskimoolooningi ke Maro nango.

²⁰Tiyepe le ke idu a rrai, motong la Yesu iye di galiunu tina yo sangaul be ru nga, ngan lo tiwur ye kookoowoo ke kaningi so, inbe tikan so. ²¹Ye kene yo tikanen so ye in nga, ngan Yesu iwete pang di nen, “Awete pang moolmool nen, ang tina nga atu la be itarau la di koi kiau baedi i.”

²²Yesu iwete nen a di galiunu tina tilongo, le nga lodi moo mai san ye betanga ki, le nga di atu atu le imot timadit a titoru nen, “Tool Mai, au i la kuwete nen yau i, too tiap?”

²³Motong la iraua torungu kidi nen, “Tool atu kiang yo amru amtoko porong inbe amsili du omai lono i, in ya la be itarau la di koi kiau baedi i. ²⁴Le Tool Moolmool ke Maro ole tiraumate a imata ben tina yo tiwodo betanga ki lo ye Rau ke Maro nga. Bong barau, tool yo be itara Tool Moolmool ke Maro la di koi ki baedi i, in ole isolu masngana mai le mai ki taunu. Nga yo be tinana ipasuii tiap nga, ngan matin nga le dook mata.”

²⁵Motong la Yuta, tool tani yo be itara Yesu la di koi ki baedi i, in imadit tina le itoru. Iyei ne, “Pannoongoo, au i la kuwete nen yau i, too tiap?”

P 26:17 Di Yuda tina nga momo yo titoo in nen, ye rai kanakana nga, ngan ole tigaua a tikana porong yo taukan yis i, inbe lodi tut ye kene yo di murmuridi tikoo ye Isip inbe tipa ye ni sorrakene a tikana porong nen ye i.

Ngan Yesu iraua betanga ki nen, “E, dawa ben tina la kuwete koot nga.”

²⁶Tikanen so go, inbe Yesu ikaua porong atu a iwete lo ponana ki pang Maro ye, motong itepalapala a ikap pang di galiunu tina, inbe iwete pang di nen, “Bi, kakap a kakan. I au medak.”

²⁷Motong la ikaua ruku yo ooroo wain surunu iken lono in a iwete lo ponana ki pang Maro ye, motong ikauu pang di galiunu tina, inbe iwete pang di nen, “Ang le imot kakauu a kayinu. ²⁸I au rara kiau yo be apamede betanga medana pang ye i. Ngan la le apatioo be nen a Maro ilon di tooltool alunu a igiri noonoo kidi ye. ²⁹Awete pang nen, au i o ke be ayin ooroo wain surunu mulu tiap, le ilo ye lal yo Tamak Maro be matan kala di tooltool ki ye i, ngan la be ayang tagaua, inbe tayin nga.”

³⁰Yesu iwete nen a imot, motong la iye di galiunu tiwouo woungu ke sungunu atu, inbe tipas a tidu tana a tilo pang kawal Olip.

Yesu Iwete Be Pita Ole Iwala Murini Panga
(Maka 14:27-31; Luka 22:31-34; Yowan 13:36-38)

³¹Motong la Yesu iwete pang di galiunu nen, “Bong katai ngan so yo be pombe pang yau i, in ang nga ole kakamata le kayege lomim medana yo kataru pau i, inbe ang le imot kakoo yau. Awete pang nen, yesoo betanga yo tiwode lo ye Rau ke Maro in iwete nen,

‘Au i ole araumata tool yo matan kala di sipsip i,
ngan ole di sipsip ki tina timagirigiri a tikoo.’^q

³²Bong ole amadit mulu ye ni ke matenge, lo ngan be amuku pang le la anamang la Galili ngo.”

³³Yesu iwete pang di galiunu nen, motong la Pita iwete panga. Iyei ne, “Kumata le di galium kapala nga tikamata so yo pombe pang yong i, le di le imot be tiyege lodi medana yo titaru pong i, inbe tikoo yong nga, ngan au i o ke be akoo yong pitiap yege.”

³⁴Motong la Yesu iraua betanga ke Pita nen, “Awete pong moolmool nen, bong katai nga, ngan ole tareke itang tiao, inbe kupataukala a kuwete le patol be ong i lom galanga yau tiap.”

³⁵Bong Pita iyei ne, “O tiap! Kumata le lodi be au i tiraumatau lapau a aru tammata nga, ngan o ke be awete a apataukalong be au i lok galanga yong tiap, ngan tiap.” Ngan iwete nen le Yesu di galiunu tina ngan di le imot tiwete betanga gaongo nen lapau.

Yesu Ilo Getsemani Lo Ipatarau
(Maka 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶Motong la Yesu ikap di galiunu a tilo pang ye ni atu yo tiwete ene ye Getsemani i. Tilo pombe, motong iwete pang di nen, “Si kawur nanga, inbe

^q 26:31 Sakaria 13:7

au ole ala ni la apatarau pang Maro ngan.” ³⁷Ngan le ikaua Pita iye Sebedi di natunu ru nga, a iye di tila. Bong Yesu ikanamaii, ngan lon modoko le lon moo san. ³⁸Le nga iwete pang di galiunu tol tina nen, “Au i lok moo mai san le ayetai ben nga be amata. Le kayepe nanga, inbe matamim rere a kanat.”

³⁹Iwete pang di nen a ila manga mooloo kasin, motong la igun turunu le du damon toko tana, inbe ipatarau. Iyei ne, “Tamak, kumata le be dada sa dook mata iken nga, ngan lom pau a kugutaka ruku ke masngana i yau. Bong kin kutoo au lok be, kutoo ong taum lom leu.”

⁴⁰Motong la imulu a iman pang ye di galiunu tol tina, ngan ikamata di tiken mata oo. Le nga itoro Pita nen, “Nga yelei, ang tol nga ke be matamim rere a ayang tanat dook a tayepe ye manga kasin^r tiap, too?

⁴¹Matamim rere a kanat dook inbe kapatarau, a nen ngan touanga sa be pombe pang yang nga, ngan o ke be kamol tiap. Moolmool, lomim ngan be kayei urata yo nen nga, bong tinimim ngan taukan gurana.”

⁴²Motong la iyege di a ila pattu mulu le paru ki la ipatarau nen, “O Tamak, kumata le dada dook mata sa be kugutaka ruku ke masngana in yau tiap a be ayinu nga, ngan dook mata. Bong kutoo ong taum lom leu.”

⁴³Yesu ipatarau a imot a be imulu a iman pang ye di galiunu tol tina, ngan ikamata di tikenen mata oo, yesoo matadi gei mai mata. ⁴⁴Le nga iyege di sila tiyepe, inbe imulu a ila pattu mulu le patol ki be la ipatarau. Ngan le ipatarau gaongo leu ben tina yo la ipatarau muku nga.

⁴⁵Motong la imulu a iman pang ye di galiunu tol tina man iwete pang di nen, “Ai, nga kamaryoo a kakenen mata go, too? Kakamata, lal yo tool atu be itara Tool Moolmool ke Maro la di tooltool ke noonoo baedi ye i, in potai oo. ⁴⁶Le kamadit a tala! Tool tani yo be itarau la di koi kiau baedi i, in ya la iman i.”

Yuta Itara Yesu La Di Koi Ki Baedi

(Maka 14:43-50; Luka 22:47-53; Yowan 18:3-12)

⁴⁷Ye kene tani in Yesu iwetewete nen go, inbe di galiunu tina sangaul be ru ngan atu kidi yo ene Yuta i, in iman pombe. Iman ngan iye di tooltool budanga mai yo tikap pul le kai ke patokongo ngan la iye di timan nga. Di tooltool tina, ngan di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro inbe di tooltool maimai kidi Yuda la tiwanga di a timan nga. ⁴⁸Ngan Yuta tani ikarata betanga pang di tooltool tina ngan muku nen, be ole iyeie so sa pang Yesu a iyei ben tarkilanga pang di. Ngan iwete nen, “Kakamata tool atu be awarra a asomo pangana i, in tool tani nain, a kakauu a kaparama le imede.”

⁴⁹Tina nen nga, le pattu leu, inbe Yuta ipa pobe pang ye Yesu a ila le la iyei ne, “O bong dook mata, Pannoongoo!” inbe iwarra a isomo pangana.

^r 26:40 Manga kasin in dawa ben “aua” atu ke ke matana yo be ipa ye i.

⁵⁰Motong la Yesu iwete panga nen, “Tool kiau, so yo kuman be man kuyeii i, in nen be kuye taraii.”

Motong la di tooltool tina tipa pobe la titokolana Yesu a tiparama. ⁵¹Ngan nen le di tooltool tina yo tiye tiyepe nga, ngan atu in iposo pul ki ke patokongo a itarakede kapraingi ke tool kuto mai ke paroranga so pang Maro, in talngana, le imakede.

⁵²Bong Yesu iwete pang tool tani nen, “Ai, kupariri pul kiong in a ilo ye nene mulu. Awete pong, di tooltool yo tikap pul ke patokongo a tipatoko ye nga, ngan ole pul tina ngan igarung di a timmata. ⁵³Nga yelei, ong i o lom galanga tiap, too? Kumata le kook pang Tamak be ilonau nga, ngan ole pattu leu be iyawar di bangabangana ki alunu kaiye le kinkatingi kidi illos di budanga sangaul be ru ngan a tisi tilonau. ⁵⁴Bong kumata be ayei nen nga, ngan betanga yo di Maro koonoo tiwodo lo ye Rau ke Maro nga, ngan ole kanono pombe moolmool tiap. Yesoo, betanga ke Maro tina ngan iwete be so nen nga, ngan ole pombe pang yau.”

⁵⁵Ye kene tani in Yesu iwete pang di tooltool budanga mai tina ngan nen, “Ai, au i tool dook tiap ke patokongo le pinnau, la kakap pul le kai ke patokongo a kaman be man kaparamau nga, too? Nga yelei, a kanakana ngan kakamatau awurur koongoo lono ke bareme mai ke sungunu a apatomonai di tooltool, ngan lomim be kakau au a kaparamau ye ni tani in tiap nga? ⁵⁶Bong dookoot, dada nen ngan le imot be pombe yau, a be nen ngan iyeie betanga yo muku ngan di Maro koonoo tiwode lo ye Rau ke Maro i, in le kanono pombe moolmool.” Yesu iwete nen, motong la di galiunu le imot tiyege sila iyepe, inbe tikoo welewele a tila.

Tikaua Yesu La Ye Ni Ke Karatanga Betanga

(Maka 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yowan 18:13-14, 19-24)

⁵⁷Di tooltool yo tikaua Yesu a tiparama nga, ngan tikauu a ilo ye rumu ke tool kuto mai ke paroranga so pang Maro yo ene Kepas i. Ngan rumu tani, in di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di tooltool maimai kidi Yuda, ngan tilo tigaua lono muku a tiyepe oo. ⁵⁸Ngan Pita lapau itoo Yesu a ilo, bong le ben ipa manga mooloo kasin ye. Itoo a ipa so le ilo koongoo lono ke rumu ke tool kuto mai ke paroranga so tani, motong la ipa le la iye di bianga yo be matadi kala rumu ngan tiwur, ngan lono be iyepe a be ikamata so yo be pombe pang ye Yesu i.

⁵⁹Motong la di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di kuto maimai kapala yo matadi kala momo le yepongo kidi Yuda nga, ngan tikapye be tisere tool yo ke be man illung a isopo koonoo ye betanga pang Yesu ye urata ki yo iyei nga, a be nen ngan tiraumate le imata. ⁶⁰Bong di tooltool alunu yo timan tillung a tisopo koodi ye betanga pang Yesu nga, ngan betanga kidi sa yo be kanono, ngan tiap.

Tiyei nen nen le taun di tooltool ru tilo dama tina ngan le tiwete nen.

⁶¹ Tiyei ne, “Tool i muku ngan iwete nen, ‘Au i ke be asaua bareme mai ke sungunu yo ke Maro i, lo ngan be kupatokode mulu ye ke tol leu.’ ”

⁶² Motong la tool kuto mai ke paroranga so in imadit lo ikodo, inbe itoro Yesu. Iyei ne, “Ai, nga yelei a lom be kurau betanga kidi tiap nga? Nga ole kuwete belei ye betanga yo di tooltool tina nga tiweta yong i?”

⁶³ Iwete nen, bong Yesu mala be iwete touo betanga siap, ipas le ipalongo leu.

Motong la tool kuto mai tani iwete panga mulu nen, “Nookoot nga lok be kuwete betanga moolmool ki taunu pam ye Maro yo iyepe nen le taukan matenge, in matana. Oo kuwete, ong i Kirisi yo Maro Natunu i, too?”

⁶⁴ Ngan Yesu iyei ne, “E, dawa ben tina la kuwete koot nga. Bong lok be awete betanga i pang ang nga le imot nen. Pang dama ni nga, ngan ole kakamata Tool Moolmool ke Maro iwur ye Maro yo gurana ki mai mata i, in baene oonoo, inbe ipa ye eng tene a isi pang tana.”

⁶⁵ Iwete nen, le tool kuto mai ke paroranga so pang Maro in katen malmal a isarraka sousoungu mooloo ki, inbe iyei ne, “Tool i nga iwete nen, ya i ole ikaua malala ke Maro, le nga be tasere di tooltool sa mulu be man tipapos urata ki yo iyei, ngan paidi pang soo? Kakamata, nookoot nga ang tapmim kalongo yo iwete be ya i ole ikaua malala ke Maro, ngan oo. ⁶⁶ Le nga lomim be ole tayeie soo so pang tool i?”

Ngan di tooltool tina ngan di le imot tiyei ne, “Iyei urata dook tiap, le nga dook mata be taraumate a imata.”

⁶⁷ Motong la di tooltool tina ngan tikorokoronaia matana, inbe tilok baedi a titutu, inbe kapala ngan tipodo pangana, ⁶⁸ inbe tiyei ne, “Oo Kirisi, kuwete be ong i Maro koonoo moolmool nga, ngan kuwete too. I sei irau ong i?”

Pita Ipataukala A Iwete Be Ya In Lon Galanga Ye Yesu Tiap
(Maka 14:66-72; Luka 22:56-62; Yowan 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ye kene tani in Pita iwurur damadama ke rumu tani in ke koongoo lono, inbe garup kase atu yo iyei kapraingi i, in ipa a iman ye. Motong la iwete panga nen, “Ai, ong i kuye Yesu ke Galili i, in kayepe lapau.”

⁷⁰ Bong ngan Pita ipataukala a iwete la di tooltool tina ngan le imot matadi nen, “Au i lok galanga ye betanga yo kuweta i, in tiap yege.”

⁷¹ Motong la Pita imadit a ipa le la ikodo ye dada ke koongoo, ngan garup kase san yo iyei kapraingi i, in ikamata. Le nga iwete pang di tooltool yo tiyepe potai ye nga. Iyei ne, “Tool ni akamata iye Yesu ke Nasaret i, in tiyepe lapau.”

⁷² Bong ngan Pita koon mede le ipataukala a iwete mulu nen, “Awete pang moolmool le ete, au i lok galanga ye tool ni pitiap yege!”

⁷³Tiyepe le mooloo mata tiap, inbe di tooltool yo tikododo potai ye Pita nga, ngan timan pang ye man tiwete panga. Tiyei ne, “Ai, ngan moolmool sa! Ong i tool kidi atu, yesoo ye kanga ke betanga kiong i la ipaposong a le amkilalong ye i.”

⁷⁴Tina yo ngan le Pita iwete nen, “Kumata le be allung nga, ngan dook mata nen be Maro igarungau. Le awete pang moolmool le ete nen, tool ni au i lok galanga ye pitiap yege!” Ngan iwete nen le pattu leu inbe tareke itang. ⁷⁵Motong la se Pita lon tutu betanga yo Yesu iweta panga i. Ngan muku ngan Yesu iwete panga nen, “Ole tareke itang tiao, inbe kupataukala a kuwete le patol be ong i lom galanga yau tiap.” Ngan nen le Pita lon modoko a ikoo a idu ke diki du itang welewele.

Tikaua Yesu Ila Pang Ye Pailot

(Maka 15:1; Luka 23:1-2; Yowan 18:28-32)

27 ¹Ye bong tani in tiyepe le du muntu yege, inbe di tooltool maimai ke paroranga so inbe di tooltool maimai kidi Yuda tigaua a tiraua betanga be tiraumata Yesu a imata. ²Le nga tipauu ye ooroo medana, inbe tikauu a lo titaru la Pailot baene. Ngan Pailot tani in tool kuto mai ke Rom yo matan kala di tooltool le imot ke tana mai Yudia i.

Yuta Imata

(Aposol 1:18-19)

³Ye kene tani in Yuta, tool tani yo itara Yesu la ye di koi ki baedi i, in yeisa be ikamata di tooltool kuto maimai tina ngan tipamede betanga be ole tiraumata a imata nga, ngan le lon gurrungu ye urata dook tiap yo iyeii panga i. Le nga ikap pat silba sangaul tol tina yo tikap panga nga, ngan be la ipamulu pang di tooltool maimai ke paroranga so tiye di tooltool kuto maimai kidi Yuda. ⁴Inbe iwete pang di nen, “Atoo, au i ayeie noonoo mai san, yesoo tool yo ataru la baemim a be karaumata i, in taukan busunu.”

Bong ngan di kuto maimai tina tiwete panga nen, “In am so kiam tiap. In ong so kiong be sila lom modoko ye.”

⁵Ngan nen le Yuta ikatte pat silba tina ngan sila ikino bareme mai ke sungunu lono, inbe ikoo a ila le la ya taunu ikono le imata.

⁶Motong la di tooltool maimai tina ke paroranga so pang Maro nga, ngan tikap pat silba tina, inbe tiyei ne, “Pat nga tayimi urata kootoonoo ki ye be taraumata tool i. Le ye ger kiidi ngan nen, pat yo nen nga ke be tatar lo ye depe yo ke bareme ke sungunu, in tiap.” ⁷Le nga tigaua lodi be pat tina ngan tiyimi tana kasin kidi tooltool ke karatanga bor le so kapala ye tana, ngan pa. A be nen ngan di tooltool ke malala san yo man tiye di tiyepe ngan be timmata nga, ngan tikelmai di ye. ⁸Ye punu in la le tana tani yo tiyimoo i, ngan mukot le se nookoot nga, ngan tiwete

ene ye Tana Ke Rara nga. ⁹Tina tiyei nen nga, le tiyeie betanga ke Maro koonoo Yedimia yo iweta i, in le kanono pombe moolmool. Ngan iwete nen, “Ole tikap pat silba sangaul tol yo di Isrel tiraua betanga be iyei ben pat ke yimoongoo tool tani ye nga, ¹⁰inbe la tiyimi tana kidi tooltool ke karatanga bor ye. Inbe so tani yo tiyei nen i, in itoo betanga yo Tool Mai iwete pau nga.”^s

Pailot Itoro Yesu

(Maka 15:2-5; Luka 23:3-5; Yowan 18:33-38)

¹¹Tikaua Yesu lo tipatokode a ikodo dama ke tool kuto mai kidi Yuda, motong la itoru. Iyei ne, “Oo kuwete, ong i la tool kuto mai yo matam kala di Yuda le imot i, too?”

Ngan Yesu iyei ne, “E, dawa ben tina la kuwete koot nga.”

¹²Motong la di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di tooltool maimai kidi Yuda, ngan tisopo koodi ye betanga alunu pang Yesu, bong mala be iwete touo betanga sa a be irau betanga kidi ye, ngan tiap, sila ipas le ipalongo leu. ¹³Le nga Pailot itoru nen, “Ai, ong i kulongo betanga alunu yo di kuto maimai tiwetewete yong, ngan lapau?” ¹⁴Bong Yesu mala be iwete touo kan betanga sa a be iraua betanga ki ye, ngan tiap, sila ipas le ipalongo leu. Ngan nen le Pailot itakrai welewele ye yo ya taunu ikata suanga ye tiap nga.

Pailot Iwete Be Tipatoto Yesu Lo Kai Palasingi Kaini

(Maka 15:6-15; Luka 23:13-25; Yowan 18:39–19:16)

¹⁵Ye momo ke tool kuto mai ke Rom tani, in nen. Ye rai kanakana nga, ngan kumata be lo tigoro lal kidi Yuda ke be tikanen inbe lodi tut ye Paskimoolooningi Ke Maro nga, ngan di tooltool yo tiyepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga, ngan ole ipadu atu a idu tana. Bong ole di tooltool le imot tipootoo tool yo lodi be ipadua a isi diki in ene. ¹⁶Ye kene tani in tool dook tiap atu yo ene Barabas i, in iyepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono. Ya in di tooltool nga le imot ngan lodi galanga ye. ¹⁷Ngan nen le nga di tooltool le imot man tigaua, motong la Pailot itor di nen, “Oo, sei lomim be apadua si tana i; Barabas, too Yesu yo tiweta ye Kiri i?” ¹⁸Pailot itor di nen, yesoo lon galanga ye di tooltool kuto maimai kidi Yuda tina ngan lodi dook tiap pang Yesu, yesoo tikamata ben di tooltool tiyitmaka ene, ngan la le titaru la baene nga.

¹⁹Le nga Pailot tani in iwurur ye kookoowoo ke karatanga betanga go, inbe rimana iwanga ye betanga naii panga. Iyei ne, “Ai, kin kuyeie so sa pang tool yo taukan busunu i, in be. Yesoo, bong ngan akamata ye mianga le nookoot nga lok massingi ye mai san.”

^s 27:10 Sakaria 11:12-13; Yedimia 32:6-9

²⁰Bong di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, inbe di tooltool maimai kidi Yuda, ngan tiso di tooltool le imot lodi be koodi pang Pailot a nen ngan ipadu Barabas a isi tana, e be tiraumata Yesu a imata.

²¹Motong la Pailot itor di tooltool tina mulu. Iyei ne, “Ai, di tooltool ru tina nga, sei tool lomim be apadua a isila tana yang i?”

Ngan di le imot tikata be koodi le mai nen, “Barabas!”

²²Motong la Pailot itor di mulu. Iyei ne, “Lomim belei ye Yesu yo tiweta ye Kirisi i? Ole ayeie soo panga?”

Ngan di le imot tikata be koodi le mai nen, “Kupatota lo kai palasingi kaini a imata!”

²³Le nga Pailot itor di nen, “Nga yelei? Soo dada dook tiap ikapsap ye i?”

Bong di tooltool tina ngan oorootang a koodi le mai mulu nen, “Kupatota lo kai palasingi kaini a imata!”

²⁴Le Pailot lon galanga nen, kumata be iwete nga, ngan o ke be tilongo betanga ki tiap. Inbe ikamata di ngan be tipamaditi patokongo. Le nga ikap ran a ingas baene la di tooltool tina ngan le imot matadi, inbe iwete pang di nen, “Kumata be tool i imata nga, ngan au i taukak busunu. Le urata yo be kayeii ye i, in so kiang.”

²⁵Motong la di tooltool tina tiwete panga nen, “Ngan dook mata, dada dook tiap sa be amyeii panga le imata nga, ngan ole urata moonoo ke matenge ki in isolu yam inbe ye di natumam nen lapau.”

²⁶Motong la Pailot ipadu Barabas a idu pang ye di. Bong iwete a di tooltool ke patokongo tisaliti Yesu ye ooroo medana, motong la ikauu a itaru la baedi a tikauu be du tipatota lo kai palasingi kaini nga.

Di Tooltool Ke Patokongo Tipalele Sere Ye Yesu

(Maka 15:16-20; Yowan 19:2-3)

²⁷Motong la di tooltool ke patokongo tina ngan tikaua Yesu a tilo rumu lono ke tool kuto mai tani, inbe tikiu di diedi kapala ke patokongo nga le imot a timan tigaua ye Yesu. ²⁸Motong la tidudu sousoungu ki du tana, inbe tisousouu ye wam kooroonoo atu. ²⁹Inbe tikaua ooroo yo dongana iso in a titali, motong titaru lo Yesu kutono. Inbe tikaua toto kidi tooltool kuto maimai panga a titaru lo baene oonoo, motong la tigon turudi du dama ki a tipalele sere ye. Tiyei ne,

“Aa, tool kuto mai yo matam kala di Yuda le imot i, kemai dook!” ³⁰Ngan tiyei nen, motong la tikorokoronaii, inbe tikaua toto tani a tirau tootoo kutono ye.

³¹Tipalele sere ye a imot, motong la tidudu sousoungu tani yo tisousouu ye i, inbe tisousouu ye sousoungu ki ya taunu mulu, inbe tikauu a tila be la tipatota lo kai palasingi kaini.

Tipatoto Yesu Lo Kai Palasingi Kaini

(Maka 15:21-32; Luka 23:26-43; Yowan 19:17-27)

³²Di tooltool ke patokongo tina ngan tikaua Yesu a tiye tipa a tila, ngan titauaraia tool atu ke malala mai Sairini yo ene Simon i. Motong

la tiparama a tiwete le koodi mede ye betanga panga be ilono Yesu a ikooroo kai palasingi ki pa. ³³Ngan nen le tipa a tilo pombe ye ni yo tiwete ene ye Golgata i. (Ngan betanga yo Golgata in punu ben Tool Kutono Ruruana). ³⁴Motong la di tooltool ke patokongo tina ngan tipargarungraia ooroo wain puana surunu in ilo ye bar ke be ipammata tool tinini a iyetai tiap i, inbe tikauu pang Yesu a be iyinu. Bong iyin toua, ngan lono panga tiap. ³⁵Motong la tipatoto Yesu lo kai palasingi kaini nga. Tiyeii nen, motong la di tina ngan di tapdi tiparsu ye sousoungu le so ki, le nga tikatte madamada a be tipuske sema tooltool yo be ole tikap so ki tina nga. ³⁶Tikatte madamada a imot, motong la sila tiwur ye ni tani a be matadi kala Yesu. ³⁷Ngan ke ete, ye ni yo Yesu kutono ilo pang ye i, in tiwodo betanga yo tikadoni ye a le tirauu nga, ngan nen: I YESU, Tool Kuto Mai Yo Matan Kala Di Yuda Le Imot I.

³⁸Ye kene tani in tipatoto di tooltool ke pinnau ru lapau a tiye Yesu tiyepe. Atu in tipatota lo kai palasingi kaini le iyepe ke Yesu baene oonoo, inbe san in tipatota lo kai palasingi kaini le iyepe ke baene ngas. ³⁹Ngan di tooltool yo tipa a tila be timan nga, ngan tikilkiloi, inbe tikan paseme Yesu. ⁴⁰Tiyei ne, “In ong tool tani yo kuwete be kusaua bareme mai ke sungunu, lo ngan be kupatokode mulu ye ke tol leu i, too? Be nen ngan ong taum kulonong! Kumata be ong in Maro Natunu moolmool nga, ngan kuyege kai palasingi in a kusi tana!”

⁴¹Inbe gaongo leu ye di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro tiye di pannoongoo ke ger ke Maro inbe di tooltool maimai kidi Yuda nga, ngan di lapau tipalele sere ye Yesu nen. ⁴²Tiyei ne, “Kakamata, kanakana ngan ilon di tooltool kapala, bong nga yelei a le ya taunu iloni tiap nga? Ya i iyei tool kuto mai pang di tooltool ke tana mai Isrel le imot, too? Kumata be iyege kai palasingi ni a isi tana nookoot nga, ngan la be tatara lodo medana panga nga. ⁴³Ya i itara lono medana pang Maro, inbe iwete be ya in Maro Natunu, too? Le kayepe a takamata too, ole Maro lono panga a iloni nookoot nga, too?” ⁴⁴Tipalele sere ye nen, inbe gaongo leu ye di tooltool ke pinnau ru tina yo tipatoto di lo kai palasingi kaini, ngan tikan paseme Yesu lapau.

Yesu Imata

(Maka 15:33-41; Luka 23:44-49; Yowan 19:28-30)

⁴⁵Ye kemai ye ke matana sangaul be ru, ngan todo maiyoko iduku tana mai i le imot, a iken nen le du rrai ye ke matana tol. ⁴⁶Ngan potai pang ye ke matana tol, motong la Yesu koonoo le mai nen, “Eloi, Eloi, lema sabaktani?” Ngan betanga tina ngan lono ki nen, “Maro kiau, Maro kiau, nga yelei a le kuyegau nga?”

⁴⁷Tina Yesu koonoo nen nga, ngan le di tooltool kapala yo tikododo potai nga, ngan tilongo le nga tiyei ne, “Ngo koonoo pang Ilia.”

⁴⁸Motong la palbe leu, inbe di tooltool tina ngan atu idada la kaua so ben punpun a isilia du ye ooroo wain surunu yo malingene in lono, inbe isuiu ye pi kaini a isulmai lo pang ye Yesu koonoo a be iyin. ⁴⁹Bong ngan di diene kapala tiwete panga nen, “Oi, kuyege sila iyepe a takamata toua. Ole Ilia si iloni, too tiap?”

⁵⁰Motong la Yesu koonoo mulu le somai, inbe imooroon pattu leu le tina imata yege. ⁵¹Le ye kene tani in pattu leu, inbe wam matolene yo tituka bareme mai ke sungunu lono i, in imassarak ke ete a ipa so le idu lopo le iyei paru. Inbe nauningi mai itak le pat maimai nga perperbe. ⁵²Inbe agoro yo kidi matenge nga, ngan perperbe a koon panganga, inbe di tooltool yo muku ngan Maro ipootoo di panga motong timmata nga, ngan di alunu la timadit mulu nga. ⁵³Ngan nen le tiyege gomo ke di matenge a tisi diki, inbe tiyepe nen le lo Yesu imadit mulu ye matenge ki. Motong la tilo ye malala mai mison ke Maro yo Yerusalem i, a lo di tooltool alunu tikamata di.

⁵⁴Ngan tool turana bulbulini ke patokongo, in iye di tooltool ki ke patokongo yo matadi kala Yesu nga, ngan tikamata nauningi mai yo itak i, inbe so kapala yo pompombe nga, le titattadai, inbe tiyei ne, “Ona, moolmool sa, tool i Maro Natunu!”

⁵⁵Inbe di garup alunu yo titoo Yesu ke Galili a timan be man tiloni ye so nga, ngan tikodo manga mooloo kasin ye kai palasingi, inbe tikamata so tina yo pompombe ngan ye matadi lapau. ⁵⁶Ngan le atu in ene la Madia ke malala mai Makdala, inbe san in Madia ninsou yo Yemis ye Yosep tinadi i, inbe garup san in Sebedi di natunu tamoto ru ngan tinadi.

Titara Yesu Bobono Lo Agoro Lono Ke Matenge
(Maka 15:42-47; Luka 23:50-56; Yowan 19:38-42)

⁵⁷Ke du a rrai, motong la tool ballingana atu ke malala yo ene Arimatia i, in iman pang ye rumu ke Pailot. Ngan tool tani in ene la Yosep i, inbe ya in Yesu galiunu lapau. ⁵⁸Ila ye Pailot, motong la itoru be imalum panga a nen ngan ikaua Yesu bobono. Ngan Pailot imalum panga le iwete pang di tooltool ki ke patokongo be tikaua Yesu bobono panga. ⁵⁹Motong la Yosep ikaua Yesu bobono tani a iduku ye wam kookoonoo paunu, ⁶⁰inbe lo itaru ye agoro paunu ki ke tarungu di matenge. Ngan agoro tani, in muku ngan Yosep iwete pang di tooltool a tikeli ke sakar madini. Ngan Yosep tani lo itara Yesu bobono, motong la ipulu pat somai atu la ikatkala agoro tani in koonoo ye, inbe ila pang ni ki. ⁶¹Ngan Madia, garup ke Makdala, inbe ninsou Madia san, in yaru sila tiyepe a tiwur potai pang ye agoro tani in koonoo.

Di Tooltool Ke Patokongo Tikodokala Agoro

⁶²Tiken ye bong atu a du muntu, ngan lal tani yo be tipare so pang lal kidi Yuda ke sungunu i, in ila oo. Motong la di tooltool maimai ke

paroranga so pang Maro tiye di Paresi tila pang ye Pailot be la tikamata. ⁶³Tila, motong la tiwete pang Pailot nen, “Tool mai, am nga lomam tutu betanga ke tool kaplungunu ni. Ye kene yo iyepe matana rerene go nga, ngan iwete nen, ‘Ole amata a aken ye ke ru, le ye ke tol kiau ngan ole amadit mulu.’ ⁶⁴Le nga lomam be kuwete pang di tooltool kiong ke patokongo a la tikodokala agoro ni le lo ke tol nga imot ngan. Ole nen ngan di galiunu timan man tipinoo bobono ni, inbe tila la tiwete pang di tooltool be tool ni imata a nga imadit mulu oo. Kumata be tiyei nen nga, ngan ole betanga kidi paunu yo be tillung ye i, in ole ingaua ni mai i le imot, le illoso betanga ki doko yo iweta muku i.”

⁶⁵Motong la Pailot iwete nen, “Kakap di tooltool ke patokongo pattu a kala, inbe la kakodokala agoro tani ben tina yo kawete nga.”

⁶⁶Le tina tila a la titara so ben tarkilanga ke tool mai tani in ilo ye pat somai tani yo tikatkala agoro koonoo ye i. Inbe titar di tooltool ke patokongo a tikodokala.

Yesu Imadit Mulu

(Maka 16:1-10; Luka 24:1-12; Yowan 20:1-10)

28 ¹Lal kidi Yuda ke sungunu in iman a ila, inbe ke san yo Sande i, in pombe. Motong la ye muntu ke ke tani ngan Madia ke malala Makdala iye Madia san tila be la matadi so agoro tani. ²Tila pombe le mooloo tiap, inbe nauningi mai itak, yesoo bangabangana ke Tool Mai atu ipa ke malala ke Maro a isi si ipulu pat tani yo ikatkala agoro koonoo in a ikoo. Motong la lo iwur pat tani in pono. ³Ngan bangabangana tani, in tinini i nunngana dawa ben kili itai, inbe sousoungu ki ikoko le ikoko san dawa ben eng tene kookoonoo nga. ⁴Ngan di tooltool ke patokongo pattu yo tikodokala agoro tani nga, ngan tikamata bangabangana tani le titattadai welewele a timolol du tikenen tana pono ben di tooltool matedi.

⁵Motong la bangabangana tani iwete pang di garup ru tina nen, “Kin katattadai be! Au i lok galanga yang nen, nga be man kasere Yesu, tool yo tipatota lo kai palasingi kaini a imata i. ⁶Bong ya in iyepe ni tiap. Ya in imadit mulu ye ni ke matenge oo, ben tina iwete nga. Le kaman man kakamata nene yo iken ye i. ⁷Lo ngan be kamulu palbe a la kawete pang di galiunu nen. Kayei ne, ‘Yesu imadit mulu ye ni ke matenge a imuku a ila pang Galili oo. Ole la kakamata nango.’” Bangabangana tani in iwete pang di nen a imot, motong la iwete mulu nen, “Oo, betanga tani nain la nookoot nga aweta pang koot i.”

⁸Di garup ru tina titattadai welewele, bong lodi ponana mai san lapau. Ngan nen le tiyege agoro tani, inbe tidada tarai be la tiwete pang Yesu di galiunu ye so tina yo pombe a tikamata nga. ⁹Tidada dada liwoonoo go, inbe pattu leu be Yesu pombe pang ye di a iwete pang di nen, “Muntu dook.” Motong la yaru tila potai ye a tigon turudi du dama ki, inbe

tiparama kene a tisung panga. ¹⁰Motong la Yesu iwete pang di yaru nen, “Kin katattadai be! Bong angru kala ngan kawete pang di taik ngo a tila pang Galili. Ole la tikamatau nango.”

Betanga Kidi Tooltool Ke Patokongo

¹¹Ye kene yo di garup ru tina ngan tipa dada liwoonoo ye in nga, ngan di tooltool ke patokongo tina yo tikodokala agoro ngan pattu tilo malala mai a lo tikaua bingi pang di tooltool maimai ke paroranga so pang Maro, ye so le imot yo pombe pang ye di nga. ¹²Motong la di tooltool maimai tina ke paroranga so pang Maro tiye di tooltool maimai kidi Yuda tigaua, inbe tiwetewete ye dada yo be titoo in nen, be ole tikap pat alunu pang di tooltool ke patokongo a be nen ngan kin tipapos pang di tooltool kapala ye so yo pombe, in be. ¹³Le nga tiwete pang di nen, “Le be kawete pang di tooltool nga, ngan kawete nen. Kayei ne, ‘Am nga, bong amkenen mata, inbe Yesu di galiunu timan tipinoo bobono a tikauu a tila oo.’ ¹⁴Le kumata be betanga i la tool kuto mai kidi Rom ni ilonga nga, ngan am nga ole amtarkoo ang inbe amkarata betanga panga, a nen ngan kayepe ye moonoo be.” ¹⁵Ngan nen le di tooltool ke patokongo tikap pat tina, inbe tiyei dawa ben tina tiwete pang di nga. Le betanga tani i, in di tooltool tina tigasa nen a ingaua ni mai i le imot ye di tooltool kidi Yuda, a iken nen le se nookoot katai nga.

Yesu Ikap Betanga Pang Di Galiunu Ye Urata Yo Be Tiyei Nga (Maka 16:14-18; Luka 24:36-49; Yowan 20:19-23; Aposol 1:6-8)

¹⁶Motong la Yesu di galiunu sangaul be atu, ngan tila pang Galili a tipa so a tilo ye kawal yo Yesu iwete pang di be tilo ye i. ¹⁷Ye kene yo tilo a tikamata ye in nga, ngan le tisung panga. Bong di galiunu kapala ngan lodi rru kasin. ¹⁸Motong la Yesu iman potai ye di a iwete pang di nen, “Au i, Maro kaua gurana mai pau, le ayei Tool Mai pang so le imot yo iken ye malala ke Maro nga, inbe yo iken tana pono, ngan lapau. ¹⁹Ngan nanga, kala la karaia bingi dook mata i pang di tooltool ke ni mai i le imot a tilonga, a be nen ngan tiportak lodi le tiyei galiuk. Inbe karriu di ye Tamana ene, inbe ye Natunu ene, inbe ye Maro Amunu Silene ene lapau. ²⁰Inbe kapatomonai di a titoo betanga le imot yo awete pang ye nga. Le awete pang nen, au i ole ayepe yang nen ye ke nga le imot, le ilo ye lal yo be tana i imot ye i.”